

Sociálno-ekonomické podmienky života študentov vysokých škôl v Európe so zreteľom na výsledky za Slovensko

*Záverečná správa z výskumu EUROSTUDENT VI.
(2016-2018)*

Komparatívna analýza

Vypracoval: Mgr. Roman Kollár, PhD.
Centrum vedecko-technických informácií SR
Odbor metodiky a tvorby informácií školstva
Oddelenie vysokého školstva
Staré grunty 52, 842 44 Bratislava

Bratislava
2018

Obsah

Skratky participujúcich krajín	3
1. Úvod	4
2. Metodológia	6
3. Výsledky.....	8
3.1 Sociálno-demografická charakteristika študentov	8
3.2 Sociálny status rodičov študentov	13
3.3 Situácia študentov pred nástupom na vysokú školu	17
3.4 Študenti podľa študijných programov, formy štúdia a skupín študijných odborov	21
3.5 Čas venovaný vzdelávaniu a strávený v zamestnaní	28
3.6 Zamestnanie	32
3.7 Príjmy	38
3.8 Výdavky.....	43
3.9 Spôsoby bývania.....	48
3.10 Medzinárodná mobilita.....	52
4. Zhrnutie hlavných zistení	58

Skratky participujúcich krajín

AL – Albánsko
AT – Rakúsko
CH – Švajčiarsko
CZ – Česko
DE – Nemecko
DK – Dánsko
EE – Estónsko
FI – Fínsko
FR – Francúzsko
GE – Gruzínsko
HR – Chorvátsko
HU – Maďarsko
IE – Írsko
IS – Island
IT – Taliansko
LT – Litva
LV – Lotyšsko
MT – Malta
NL – Holandsko
NO – Nórsko
PL – Poľsko
PT – Portugalsko
RO – Rumunsko
RS – Srbsko
SE – Švédsko
SI – Slovinsko
SK – Slovensko
TR – Turecko

1. Úvod

Predkladaná záverečná správa pojednáva o sociálno-ekonomických podmienkach života študentov vysokých škôl v Európe so zreteľom na výsledky za Slovensko. Práca je založená na reprezentatívnych dátach zo 6. cyklu medzinárodného longitudinálneho výskumu EUROSTUDENT, ktorého sa zúčastnilo 28 krajín (Albánsko, Česká republika, Dánsko, Estónsko, Fínsko, Francúzsko, Gruzínsko, Holandsko, Chorvátsko, Írsko, Island, Litva, Lotyšsko, Maďarsko, Malta, Nemecko, Nórsko, Poľsko, Portugalsko, Rakúsko, Rumunsko, Slovensko, Slovinsko, Srbsko, Švajčiarsko, Švédsko, Taliansko a Turecko), pričom Slovensko na tomto projekte participovalo štvrtýkrát.

Hlavnými cieľmi výskumného projektu EUROSTUDENT sú:

1. napomáhať pri vytváraní kapacít s cieľom vytvoriť politicky relevantné národné monitorovacie štruktúry vo vzťahu k sociálnej dimenzii vysokého školstva,
2. poskytovať široké medzinárodné porovnanie údajov týkajúcich sa sociálneho rozmeru európskeho vysokoškolského vzdelávania a
3. podporovať krajiny v ich úsilí využiť poznatky z tohto medzinárodného porovnania s cieľom zlepšiť sociálne podmienky študentov vysokých škôl.

Podotknime, že vyššie vzdelanie sa spája s rozvojom informačnej spoločnosti. Je dobre známe, že práve na stupni dosiahnutého vzdelania do značnej miery závisí prechod do zamestnania a s ním späté postavenie na rebríčkoch príjmu, majetku, prestíže, vplyvu a moci, pričom všetky tieto ukazovatele sú dôležitými indikátormi sociálnej stratifikácie a sociálnej mobility. Inými slovami, vyššie vzdelanie ľuďom „otvára dvere“ do vyšších sociálnych vrstiev.

Táto záverečná správa je v poradí piatou analytickou štúdiou založenou na dátach z výskumu EUROSTUDENT VI. Pripomeňme, že prvá správa obsahovala priebežné výsledky výskumu, v druhej boli prezentované údaje o sociálno-ekonomických podmienkach života denných študentov vysokých škôl na Slovensku, tretia správa bola venovaná analýze predmetnej problematiky za podsúbor slovenských externistov a štvrtá sa zase zamerala na ich vzájomné porovnanie.¹

¹ Všetky zmienené práce môže čitateľ nájsť na tejto webovej stránke: http://www.cvtisr.sk/cvti-sr-vedecka-kniznica/informacie-o-skolstve/skolstvo/vysoke-skoly/medzinarodny-projekt-eurostudent.html?page_id=10707.

Podkladom na vypracovanie tejto záverečnej správy boli tabuľky, grafy a ďalšie údaje prezentované v publikácii s názvom *Sociálne a ekonomické podmienky života študentov vysokých škôl v Európe* („Social and Economic Conditions of Student Life in Europe“), ktorej autormi sú Kristina Hauschildt, Eva Maria Vögtle a Christoph Gwosć z *Nemeckého centra pre výskum vyššieho vzdelania a vedecké štúdie* („German Centre for Higher Education Research and Science Studies“) v Hannoveri (Hauschildt, K., Vögtle, E. M., Gwosć, Ch., 2018: Social and Economic Conditions of Student Life in Europe. EUROSTUDENT VI. 2016-2018. Synopsis of Indicators. Bielefeld: W. Bertelsmann Verlag, 281 s.). V tejto súvislosti sa žiada poznamenať, že všetky údaje namerané vo výskume EUROSTUDENT VI. sú verejne dostupné v on-line databáze (Data Reporting Module) na webovej stránke <http://database.eurostudent.eu/>, kde si čitateľ môže ľahko zistiť hodnotu ktoréhokoľvek ukazovateľa v ľubovoľnej krajine.

Cieľom tejto záverečnej správy je zoznámiť čitateľa so sociálno-ekonomickými podmienkami života študentov prvého a druhého stupňa terciárneho vzdelávania v Európe so zreteľom na výsledky za Slovensko. Štúdiu sme rozvrhli do 4 hlavných kapitol – na úvod, popis použitej metodológie, prezentáciu výsledkov výskumu a zhrnutie hlavných zistení. Ťažiskovou sekciou je tretia kapitola, v ktorej sú prostredníctvom grafov, tabuliek a interpretácií prezentované údaje o sociálno-demografickej charakteristike študentov, sociálnom statuse ich rodičov, situácii študentov pred nástupom na vysokú školu, ich charakteristike podľa študijných programov, formy štúdia a skupín študijných odborov, tiež o čase, ktorý študenti venujú vzdelávaniu a trávia v platenej práci, ich zamestnaní, príjmoch, výdavkoch, spôsoboch bývania a medzinárodnej mobilite.

2. Metodológia

Objektom 6. cyklu výskumu EUROSTUDENT boli študenti vysokých škôl (s výnimkou doktorandov) v Európe. Na Slovensku predstavovala podklad pre konštrukciu vzorky populácia pozostávajúca zo 150 713 osôb, z ktorých bolo v máji 2016 prostredníctvom techniky stratifikovaného náhodného výberu vybratých 1482 respondentov. Terénny zber primárnych empirických dát sa uskutočnil pomocou metódy online dotazníkov; návratnosť dosiahla 7,41 %. Vzhľadom na skutočnosť, že získané dáta boli vážené pohlavím, vekovými kategóriami, formou štúdia a študijným programom, vytvorená reprezentatívna finálna databáza obsahuje vyčistené, vážené a synchronizované údaje, pričom po prevážení sa počet respondentov upravil na 1457. Prehľad o základných charakteristikách výskumnej vzorky podáva tabuľka č. 1.

Ako vidno, výberový súbor študentov vysokých škôl na Slovensku tvoria 2/5 mužov a 3/5 žien. Vo vzťahu k vekovým kategóriám má takmer 1/3 študentov 21-22 rokov, necelá 1/3 23-25 rokov, o niečo viac ako 1/5 menej ako 21 rokov, približne 1/10 30 a viac rokov a o niečo menej ako 1/10 26-29 rokov. Z hľadiska formy štúdia sú približne 3/4 osôb študentmi dennej formy štúdia a 1/4 osôb študentmi externej formy štúdia. Podľa študijného programu sú 3/5 osôb študentmi bakalárskych študijných programov a 2/5 osôb študentmi magisterských študijných programov.

Predmetom výskumu EUROSTUDENT VI. sa stali nasledovné tematické okruhy:

- sociálno-demografická charakteristika študentov,
- sociálny status rodičov študentov,
- situácia študentov pred nástupom na vysokú školu,
- charakteristika študentov podľa študijných programov, formy štúdia a skupín študijných odborov,
- čas venovaný (študentmi) vzdelávaniu a strávený v zamestnaní,
- zamestnanie študentov,
- príjmy študentov,
- výdavky študentov,
- spôsoby bývania študentov a
- medzinárodná mobilita študentov.

Výsledky výskumu EUROSTUDENT VI. – prezentované v nasledujúcej kapitole – sú zobrazované v stĺpcových, pruhových a plošných grafoch a v kontingenčných tabuľkách.

Tabuľka č. 1 Charakteristika výberového súboru podľa pohlavia, vekových kategórií, formy štúdia a študijného programu

Ukazovateľ	Abs.	%
Pohlavie		
Muži	605	41,5
Ženy	852	58,5
<i>Spolu</i>	<i>1 457</i>	<i>100</i>
Vekové kategórie		
Menej ako 21 r.	333	22,8
21-22 r.	435	29,9
23-25 r.	428	29,4
26-29 r.	103	7,1
30 a viac r.	158	10,8
<i>Spolu</i>	<i>1 457</i>	<i>100</i>
Forma štúdia		
Denná	1 129	77,5
Externá	328	22,5
<i>Spolu</i>	<i>1 457</i>	<i>100</i>
Študijný program		
Bakalári	879	60,3
Magistri	578	39,7
<i>Spolu</i>	<i>1 457</i>	<i>100</i>

3. Výsledky

3.1 Sociálno-demografická charakteristika študentov

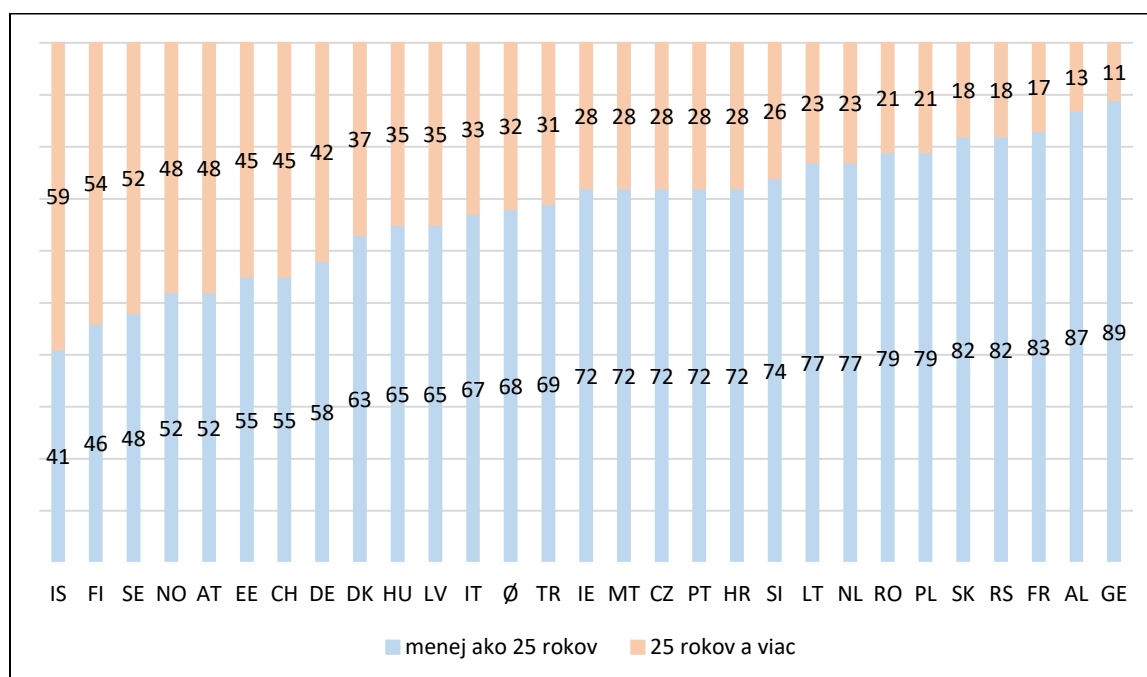
Vývoj štruktúry populácií vysokoškolákov v Európe sa v ostatnom období vyznačuje pomerne výraznými zmenami, ktoré sú symptomatické rastúcou diverzitou a ústupom výskytu „klasických študentov“. Túto tranzíciu presvedčivo potvrdzujú aj údaje o sociálno-demografickej charakteristike vysokoškolákov zo 6. cyklu výskumu EUROSTUDENT.

Hoci v takmer všetkých zúčastnených krajinách (s výnimkou Islandu, Fínska a Švédska) má väčšina študentov menej ako 25 rokov, predsa len v ich vekovom zložení existujú markantné rozdiely (graf č. 1). Najstaršie populácie vysokoškolákov majú Island, Fínsko a Švédsko, kde je viac ako 1/2 študentov starších ako 25 rokov, pričom priemerný vek vysokoškolákov v týchto krajinách je vyšší ako 28 rokov. 30 % alebo viac študentov starších ako 25 rokov tvorí populácie vysokoškolákov taktiež v Nórsku, Rakúsku, Estónsku, Švajčiarsku, Nemecku, Dánsku, Maďarsku, na Litve, v Taliansku a Turecku. V Írsku, na Malte, v Česku, Portugalsku a Chorvátsku predstavuje podiel tejto vekovej kategórie študentov 28 %. **Najnižší podiel študentov tejto vekovej kategórie (nanajvýš 18 %) a zároveň najmladšie vysokoškolské populácie majú Slovensko, Srbsko, Francúzsko, Albánsko a Gruzínsko, pričom priemerný vek študentov v týchto krajinách sa pohybuje v rozmedzí od 22 do 23,5 roka.**

Akými sociálnymi charakteristikami sa vysokoškoláci zo všetkých zúčastnených krajín, ktorí majú 25 rokov a viac, zvyčajne vyznačujú? Títo študenti spravidla pochádzajú z rodín s nižším stupňom dosiahnutého vzdelania, na vysokú školu nastupujú oneskorene, sú študentmi magisterských študijných programov a typická je pre nich nižšia intenzita vzdelávania; počas semestra zvyčajne bývajú s rodičmi, v zamestnaní trávajú viac ako 20 hodín týždenne a sú finančne závislí na vlastnom príjme.

Z hľadiska pohlavia tvoria väčšinovú časť populácií vysokoškolákov v takmer všetkých krajinách (vrátane Slovenska) ženy (vyšší podiel mužov ako žien študuje na vysokých školách len v Nemecku a Turecku). Osobitne vysoký podiel žien (najmenej 60 %) študuje na vysokých školách v Estónsku, na Islande, Litve, v Nórsku a Švédsku. Podstatnými diferenciačnými činiteľmi podielu mužov a žien študujúcich na vysokých školách v Európe sú skupiny študijných odborov, pričom v skoro všetkých participujúcich krajinách evidujeme najnižší podiel vysokoškoláčok v odbore informačné a komunikačné technológie (graf č. 2).

Graf č. 1 Vekový profil študentov (v %)

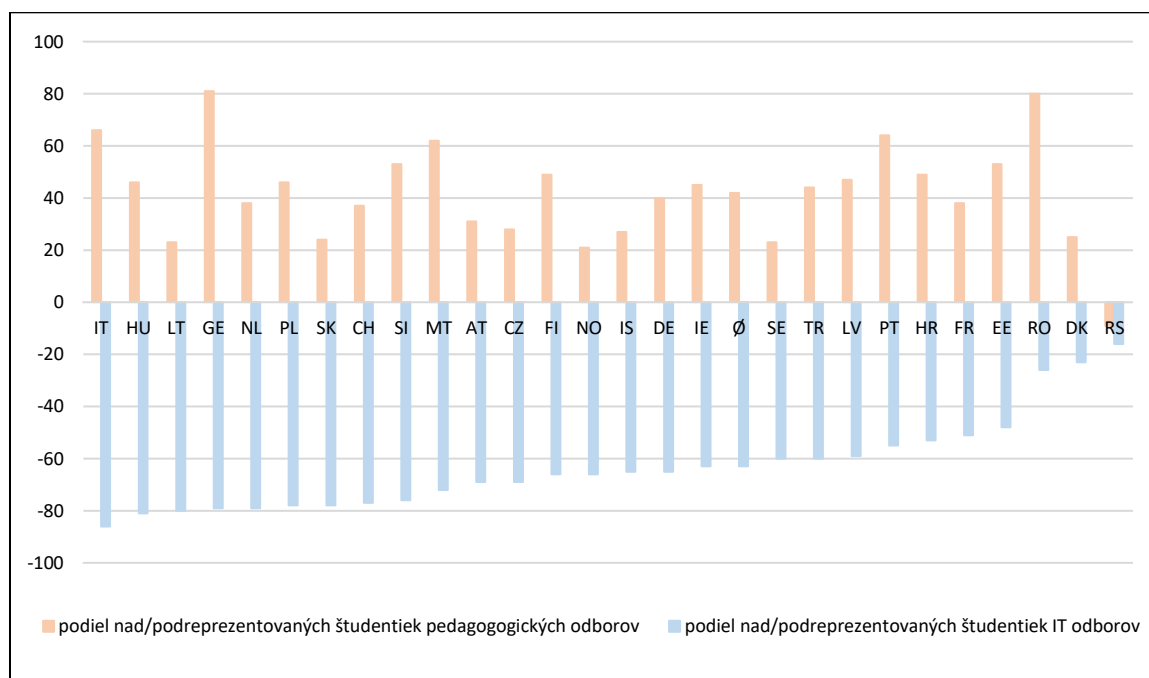
Odchýlka od pravidiel výskumu EUROSTUDENT: CH, DE, RO.

Odchýlka od štandardnej cieľovej skupiny EUROSTUDENT: AL, DE, IE, IT, LV, RS.

Zdroj: Hauschildt, K. (Ed.): 2018: Social and Economic Conditions of Student Life in Europe. EUROSTUDENT VI. 2016-2018. Synopsis of Indicators. Bielefeld: W. Bertelsmann Verlag, s. 30.

Najvyšší podiel podprezentovaných študentiek IT odborov majú Taliansko, Maďarsko, Litva, Gruzínsko, Holandsko, Poľsko, Slovensko, Švajčiarsko a Slovinsko, kde odbory s týmto zameraním študuje prinajmenšom o 75 % žien menej ako iné odbory. Najnižší podiel podprezentovaných študentiek IT odborov zase vykazujú Rumunsko, Dánsko a Srbsko, kde rozdiel medzi podielom žien týchto a iných odborov predstavuje nanajvýš 27%. Naopak, skupinami študijných odborov s výrazne dominantným percentuálnym zastúpením žien sú pedagogika (v 2/5 krajín) a zdravotníctvo (v 1/3 krajín). Najvyšší podiel nadprezentovaných študentiek odborov s učiteľským zameraním majú Taliansko, Gruzínsko, Malta, Portugalsko a Rumunsko, kde odbory s týmto zameraním študuje aspoň o 62 až 80 % žien viac ako iné odbory. Najnižší podiel nadprezentovaných študentiek odborov s učiteľským zameraním zase vykazujú Litva, Slovensko, Česko, Nórsko, Island, Švédsko a Dánsko, kde rozdiel medzi podielom žien týchto a iných odborov predstavuje maximálne 30%. Zaiste, percentuálne zastúpenie mužov v rámci jednotlivých skupín študijných odborov je presne opačné, keď ich v porovnaní so ženami výrazne vyšší podiel študuje IT odbory a výrazne menej pedagogické odbory. V takmer všetkých krajinách (s výnimkou Rakúska, Dánska, Nemecka, Írska, Holandska a Turecka) pochádzajú ženy z rodín s nižším stupňom dosiahnutého vzdelania a počas semestra spravidla bývajú mimo domácnosti svojich rodičov.

Graf č. 2 Podiel nad/podreprezentovaných študentiek pedagogických odborov a IT odborov vo vzťahu k priemernému podielu študentiek všetkých skupín študijných odborov (v %)

Neposkytnuté údaje: AL.

Odchýlka od pravidiel výskumu EUROSTUDENT: CH, RO.

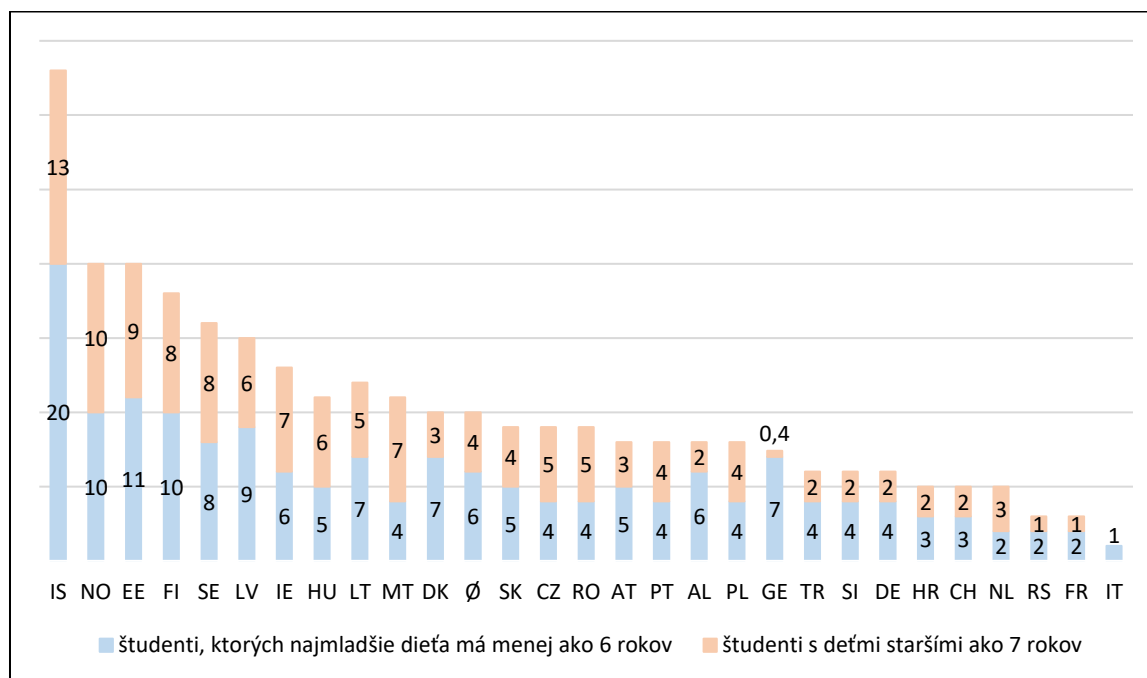
Odchýlka od štandardnej cieľovej skupiny EUROSTUDENT: AL, DE, IE, IT, LV, RS.

Poznámka k interpretácii: Napr. v Taliansku je podiel žien študujúcich pedagogické odbory o 66% vyšší ako priemerný podiel všetkých študentiek. V tejto krajine je zároveň podiel žien študujúcich IT odbory o 86% nižší ako priemerný podiel všetkých študentiek.

Zdroj: Hauschildt, K. (Ed.): 2018: Social and Economic Conditions of Student Life in Europe. EUROSTUDENT VI. 2016-2018. Synopsis of Indicators. Bielefeld: W. Bertelsmann Verlag, s. 32.

V 2/3 analyzovaných krajín je do 10 % študujúcich vysokoškolákov zároveň rodičmi (graf č. 3). Vo všeobecnosti pritom platí, že čím je populácia študentov staršia, tým vyšší podiel vysokoškolákov s deťmi sa v nej nachádza. Najvyšší podiel študentov, ktorí sú zároveň rodičmi, sa vyskytuje na Islande, v Nórsku, Estónsku, Fínsku, Švédsku a Lotyšsku, kde ich má aspoň jedno dieťa od 15 do 33 %, pričom práve tieto krajiny vykazujú najvyšší podiel študujúcich rodičov s deťmi do 6 rokov. Naopak, najnižší podiel vysokoškolákov s deťmi (pod 5 %) majú Srbsko, Francúzsko a Taliansko. **Na Slovensku má aspoň 1 dieťa 9 % študentov.** Podľa pohlavia študuje na vysokých školách v takmer všetkých krajinách (s výnimkou Írska, Malty, Portugalska, Turecka a Srbska) o niečo viac matiek ako otcov. Vysokoškoláci, ktorí sú súčasne rodičmi, sú spravidla študentmi magisterských študijných programov, sú charakteristickí neskorším nástupom na vysokú školu, nižšou intenzitou vzdelávania a finančnými problémami.

Graf č. 3 Podiel študentov s deťmi podľa veku najmladšieho dieťaťa (v %)

Odchýlka od pravidiel výskumu EUROSTUDENT: AT.

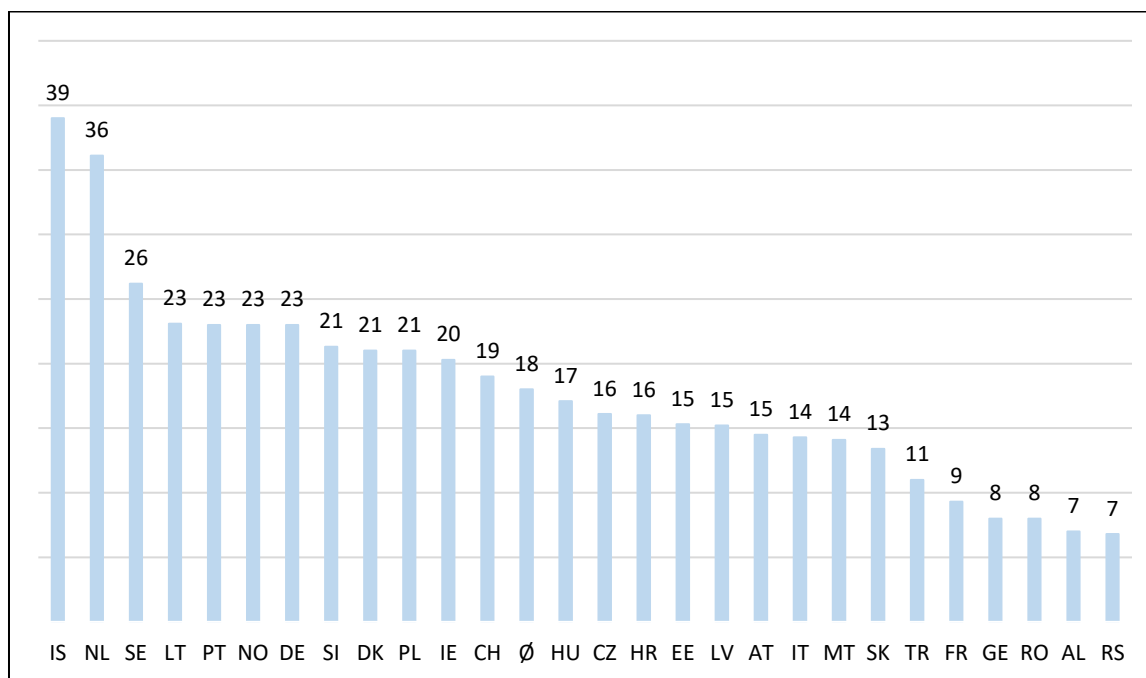
Odchýlka od štandardnej cieľovej skupiny EUROSTUDENT: AL, DE, IE, IT, LV, RS.

Zdroj: Hauschildt, K. (Ed.): 2018: Social and Economic Conditions of Student Life in Europe. EUROSTUDENT VI. 2016-2018. Synopsis of Indicators. Bielefeld: W. Bertelsmann Verlag, s. 33.

Pokiaľ ide o zahraničných študentov, aspoň 12 % vysokoškolákov, ktorí pochádzajú zo zahraničia a zároveň v zahraničí aj maturovali, študuje vo Švajčiarsku, Švédsku, Írsku, Francúzsku, Rakúsku a Fínsku. Prinajmenšom 5 % študentov, ktorí sa narodili v zahraničí, no maturovali v krajine, kde práve študujú, majú Švajčiarsko, Švédsko, Írsko, Chorvátsko, Dánsko a Nemecko. **Najnižší podiel zahraničných vysokoškolákov (nanajvýš 2 %) majú Turecko, Slovensko, Albánsko a Poľsko.**

Čo sa týka študentov so zdravotným postihnutím, ich podiel sa v jednotlivých krajinách pohybuje od menej ako 10 % vo Francúzsku, Gruzínsku, Rumunsku, Albánsku a Srbsku po viac ako 25 % na Islande, v Holandsku a Švédsku (graf č. 4). **Na Slovensku má zdravotné postihnutie 13 % vysokoškolákov.** Treba však podotknúť, že nie všetci študenti, ktorí majú zdravotné postihnutie, sa ním cítia byť vo vzťahu k svojmu vysokoškolskému štúdiu aj nejakým spôsobom limitovaní. Takýto obmedzujúci vplyv svojho zdravotného postihnutia na činnosti súvisiace so štúdiom deklarovalo približne v 1/3 krajín aspoň 15 % študentov a v 2/5 krajín zase menej ako 10 % študentov.

Graf č. 4 Podiel študentov so zdravotným postihnutím (v %)

Neposkytnuté údaje: FI.

Odchýlka od pravidiel výskumu EUROSTUDENT: AT, CH, DE, FR, NL, SI.

Odchýlka od štandardnej cieľovej skupiny EUROSTUDENT: AL, DE, IE, IT, LV, RS.

Zdroj: Hauschildt, K. (Ed.): 2018: Social and Economic Conditions of Student Life in Europe. EUROSTUDENT VI. 2016-2018. Synopsis of Indicators. Bielefeld: W. Bertelsmann Verlag, s. 37.

Približne v 2/5 krajín sú najčastejšou príčinou takýchto obmedzení vysokoškolákov chronické choroby, zhruba v 1/4 krajín dlhodobé zdravotné ochorenia a v siedmych krajinách zase duševné alebo zmyslové poruchy. Vysokoškoláci, ktorí uviedli, že sú pri študijných aktivitách svojím zdravotným postihnutím určitým spôsobom limitovaní, boli požiadaní, aby zhodnotili, ako sú spokojní s kvalitou pomoci, ktorú im poskytujú verejné inštitúcie. Najväčšiu spokojnosť s pomocou poskytovanou verejnými inštitúciami deklarovali študenti so zdravotným postihnutím v Albánsku, Holandsku, Írsku a Gruzínsku. Naopak, najväčšiu nespokojnosť s takouto pomocou vyjadrili vysokoškoláci v Dánsku, Taliansku, Estónsku, na Malte, Islande, v Rakúsku, Srbsku, Slovinsku a Maďarsku.

Ako vidno, poznatky prezentované v tejto kapitole vedú k záveru, že **populácie vysokoškolákov sú v rozličných krajinách Európy rôzne a tak – pokiaľ ide o vek, pohlavie, situáciu v rodine, národnosť či zdravotný stav – typický študent v krajine A môže byť diametrálne odlišný od typického študenta v krajine B.**

3.2 Sociálny status rodičov študentov

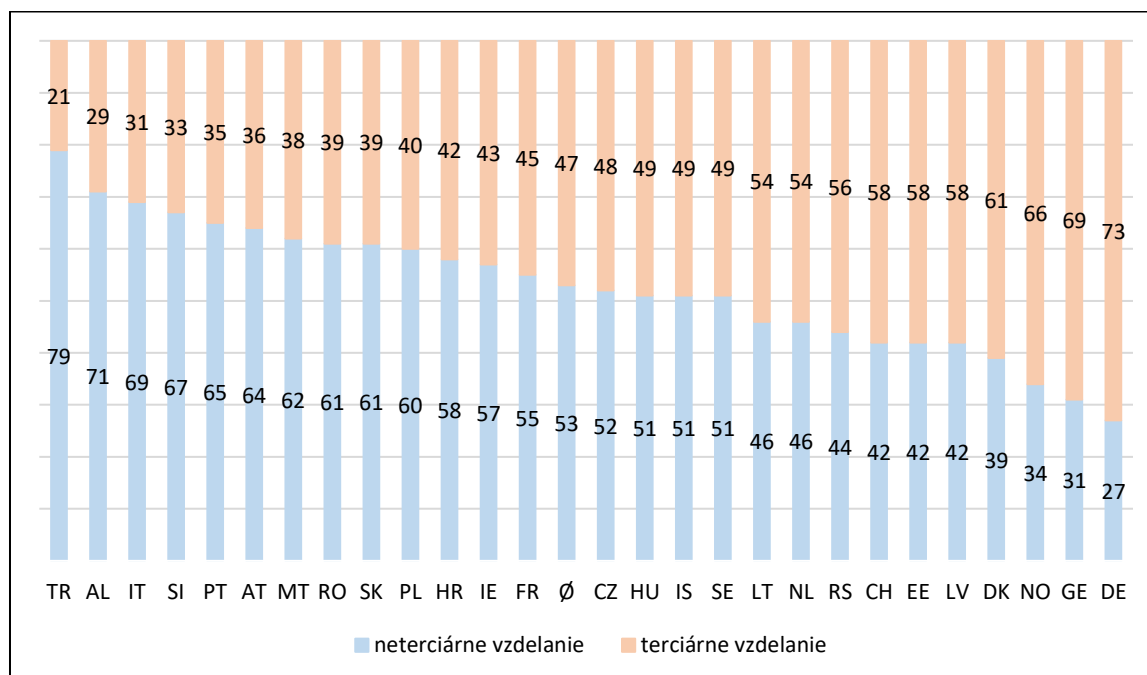
Rodinné prostredie je významným faktorom usmerňujúcim vzdelanostnú dráhu detí; predstavuje dôležitú sociálnu silu pri odovzdávaní vyššieho vzdelania z generácie na generáciu. V tejto kapitole sú preto prezentované údaje o sociálno-ekonomickom zázemí vysokoškolákov. Sociálny status rodičov študentov sa v tomto cykle výskumu EUROSTUDENT meral stupňom ich dosiahnutého vzdelania² a subjektívnym hodnotením finančnej situácie domácnosti.

V stupni dosiahnutého vzdelania rodičov vysokoškolákov existujú podstatné medzinárodné rozdiely, keď **približne v 3/5 krajín (vrátane Slovenska) je podiel študentov s rodičmi bez terciárneho vzdelania vyšší ako podiel študentov s rodičmi s terciárnym vzdelaním**, pričom v rozličných krajinách majú rodičov bez absolvovanej vysokej školy približne od 1/4 po 3/4 študentov (graf č. 5). Najvyšší podiel študentov s rodičmi bez terciárneho vzdelania (prinajmenšom 60 %) sa vyskytuje v Turecku, Albánsku, Taliansku, Slovinsku, Portugalsku, Rakúsku, na Malte, v Rumunsku, na Slovensku a v Poľsku. Naopak, najnižší podiel študentov s rodičmi bez terciárneho vzdelania (nanajvýš 40 %) sa nachádza v Dánsku, Nórsku, Gruzínsku a Nemecku. V ostatných krajinách je podiel študentov s rodičmi bez absolvovanej vysokej školy od 2/5 po 3/5. Komparácie medzi rodičmi vysokoškolákov preukázali, že v stupni dosiahnutého vzdelania matiek a otcov študentov existujú len nevýrazné rozdiely, keď približne v 1/2 krajín sú o niečo vzdelanejší ich otcovia a v 1/2 krajín zase ich matky.

Porovnaním vzdelanostnej štruktúry 19 krajín, ktoré sa aktívne zúčastnili 5. a zároveň 6. cyklu výskumu EUROSTUDENT, sa zistilo, že k poklesu podielu študentov s rodičmi bez terciárneho vzdelania došlo na Malte, v Rumunsku, Írsku, Srbsku (prinajmenšom o 7 %), Taliansku, na Slovensku, v Holandsku, Francúzsku, Švédsku a Dánsku (nanajvýš o 3 %). V Česku, Švajčiarsku a Lotyšsku sa podiel študentov s rodičmi bez absolvovanej vysokej školy nezmenil. K nárastu podielu študentov s rodičmi bez terciárneho vzdelania došlo zase v Maďarsku, Estónsku (nanajvýš 2 %), Poľsku, Chorvátsku, Slovinsku a na Litve (prinajmenšom o 5 %).

² Komparatívne analýzy boli vykonávané prostredníctvom binárneho (dichotomického) rozdelenia rozlišujúceho medzi rodičmi s neabsolvovaným (ISCED 0-4) alebo absolvovaným (ISCED 5-8) terciárnym vzdelaním.

Graf č. 5 Stupeň dosiahnutého vzdelania rodičov študentov (v %)

Neposkytnuté údaje: FI.

Odchýlka od pravidiel výskumu EUROSTUDENT: CH.

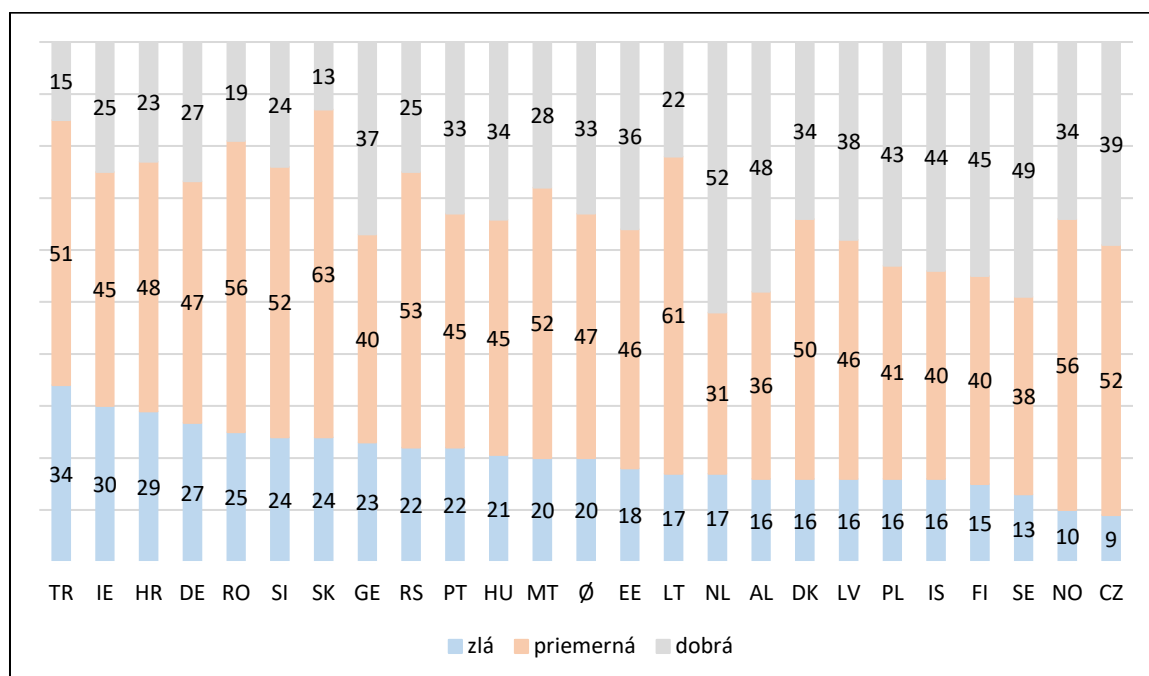
Odchýlka od štandardnej cieľovej skupiny EUROSTUDENT: AL, DE, IE, IT, LV, RS.

Zdroj: Hauschildt, K. (Ed.): 2018: Social and Economic Conditions of Student Life in Europe. EUROSTUDENT VI. 2016-2018. Synopsis of Indicators. Bielefeld: W. Bertelsmann Verlag, s. 52.

Akými sociálnymi charakteristikami sa študenti s rodičmi bez terciárneho vzdelania vyznačujú? Títo vysokoškoláci sa vo väčšine krajín (s výnimkou Rakúska, Nemecka, Dánska, Írska, Holandska, Srbska a Turecka) vyskytujú vo vyššej miere medzi ženami ako medzi mužmi a v priemere sú o 1,7 roka starší ako ich rovesníci s rodičmi s terciárnym vzdelaním, keďže v takmer všetkých krajinách sú poväčšine zastúpení vo vekovej kategórii 30 rokov a viac. V tejto súvislosti stojí za pozornosť, že v Rakúsku, Taliansku, na Malte, v Poľsku a Portugalsku majú v tejto vekovej kategórii rodičov bez absolvovanej vysokej školy prinajmenšom 3/4 študentov. Pre vysokoškolákov s rodičmi bez terciárneho vzdelania je ďalej typický neskorší nástup na vysokú školu, kde zvyčajne študujú na bakalárskych študijných programoch, avšak v porovnaní s ich rovesníkmi s rodičmi s terciárnym vzdelaním ich menej predpokladá, že budú pokračovať aj v štúdiu magisterských študijných programov. Z hľadiska skupín študijných odborov sú títo vysokoškoláci predovšetkým študentmi pedagogiky a obchodu, administratívy a práva. Ich vzťah k štúdiu je celkovo typický nižšou intenzitou vzdelávania. Zo sociálno-ekonomického pohľadu je pre týchto vysokoškolákov charakteristická relatívne chudoba, nakoľko v zamestnaní trávajú bežne viac ako 20 hodín týždenne a sú finančne závislí tak na vlastnom príjme, ako i na podpore z verejných zdrojov.

Zo subjektívnych hodnotení finančnej situácie rodiny študentmi vyplýva, že **až v 2/3 krajín (vrátane Slovenska) považuje väčšina vysokoškolákov ekonomickú situáciu svojej domácnosti v porovnaní s inými domácnosťami v danej krajine za priemernú** (graf č. 6). Najvyšší podiel študentov, ktorí zhodnotili finančnú situáciu svojej rodiny pozitívne (aspoň 48 %) sa vyskytuje v Holandsku, Švédsku a Albánsku. Za priemernú považujú finančnú situáciu svojej domácnosti vysokoškoláci (prínajmenšom 55 %) predovšetkým v Rumunsku, na Slovensku, Litve a v Nórsku. Najvyšší podiel študentov, ktorí zhodnotili finančnú situáciu svojej rodiny negatívne (aspoň 25 %), sa zase nachádza v Turecku, Írsku, Chorvátsku, Nemecku a Rumunsku.

Graf č. 6 Hodnotenie finančnej situácie rodiny (v %)

Neposkytnuté údaje: AT, CH, FR, IT.

Odchýlka od štandardnej cieľovej skupiny EUROSTUDENT: AL, DE, IE, IT, LV, RS.

Zdroj: Hauschildt, K. (Ed.): 2018: Social and Economic Conditions of Student Life in Europe. EUROSTUDENT VI. 2016-2018. Synopsis of Indicators. Bielefeld: W. Bertelsmann Verlag, s. 56.

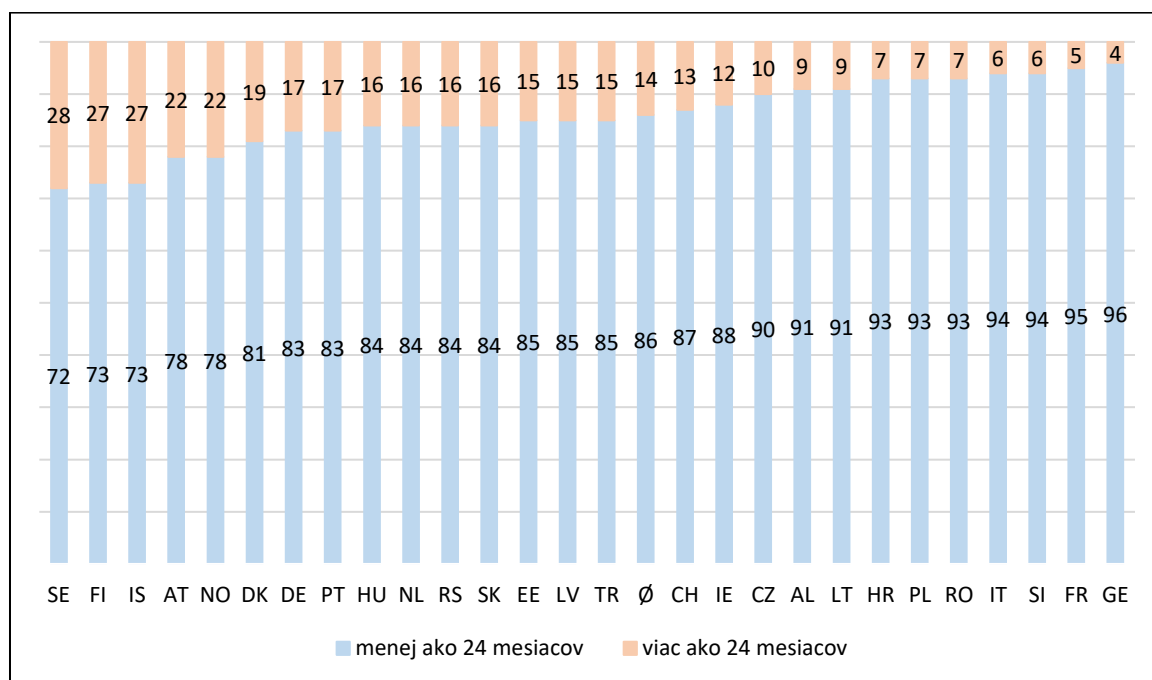
Hodnotenie finančnej situácie domácnosti vysokoškolákmi kladne koreluje so stupňom dosiahnutého vzdelania ich rodičov, pričom podiel študentov, ktorí zhodnotili finančnú situáciu svojej rodiny pozitívne, je v priemere za všetky krajiny o 22 % vyšší u študentov s rodičmi s terciárnym vzdelaním ako u študentov s rodičmi bez terciárneho vzdelania. V poslednom rade sa takisto preukázalo, že študenti bakalárskych študijných programov pochádzajúci zo vzdelanejšieho sociálneho prostredia sa so svojim štúdiom na vysokej škole silnejšie

identifikujú, keď v porovnaní so študentmi pochádzajúcimi z rodín s nižším stupňom dosiahnutého vzdelania ich v takmer všetkých krajinách viac súhlasilo s tým, že vždy bolo jasné, že raz budú študovať na vysokej škole. Naopak, viac študentov s rodičmi bez terciárneho vzdelania ako študentov s rodičmi s terciárnym vzdelaním v mnohých krajinách už po nástupe na vysokú školu začalo pochybovať, či ich rozhodnutie študovať bolo správne, pričom títo študenti mávajú taktiež častejšie pocit, že naozaj nepatria na vysokú školu.

3.3 Situácia študentov pred nástupom na vysokú školu

Aká bola situácia študentov pred nástupom na vysokú školu? Prakticky vo všetkých krajinách nastúpila značná väčšina študentov na vysokú školu priamo (t.j. do 2 rokov po skončení strednej školy), pričom dokonca aj v krajinách s najvyšším podielom tých, ktorí na ňu nastúpili oneskorene (t.j. neskôr ako 2 roky po skončení strednej školy), je podiel študentov s priamym nástupom na vysokú školu vyšší ako 70 % (graf č. 7). Najvyšší podiel študentov s oneskoreným nástupom na vysokú školu (viac ako 27 %) sa vyskytuje vo Švédsku, Fínsku a na Islande Naopak, najnižší podiel týchto študentov (menej ako 7 %) sa nachádza v Taliansku, Slovinsku, Francúzsku a Gruzínsku. **Na Slovensku nastúpilo na vysokú školu 84% študentov priamo a 16% oneskorene.**

Graf č. 7 Čas od ukončenia štúdia na strednej škole do nástupu študentov na vysokú školu (v %)

Neposkytnuté údaje: MT.

Odchýlka od pravidiel výskumu EUROSTUDENT: AT, CH, DE, FR, HU.

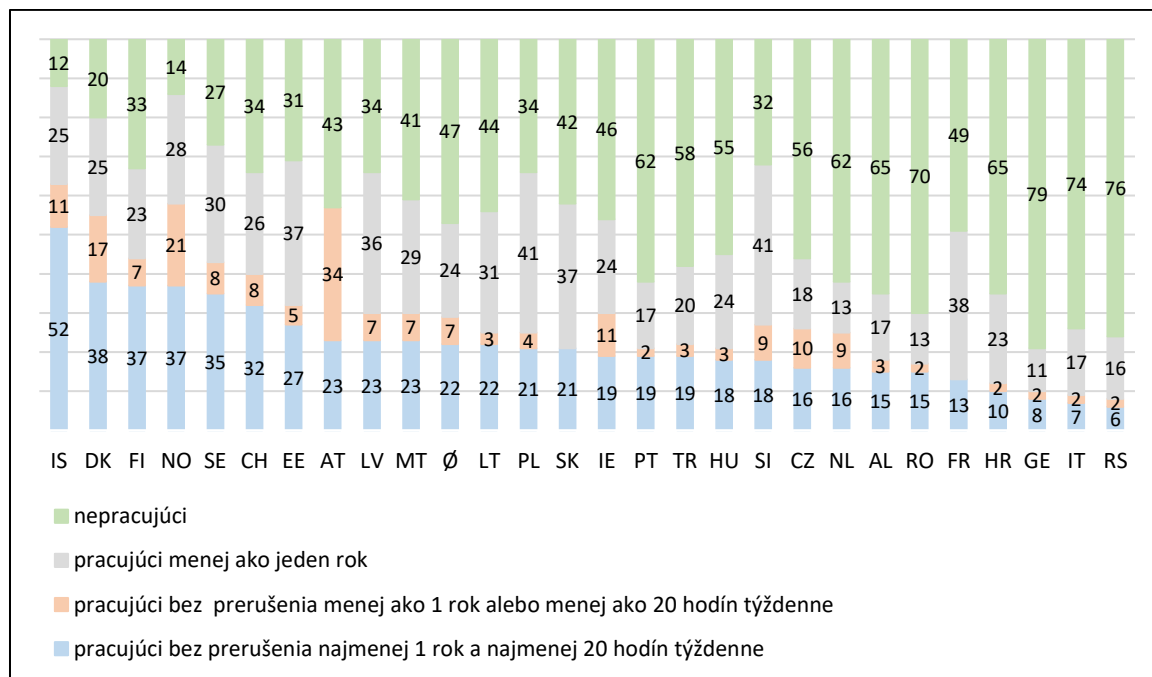
Odchýlka od štandardnej cieľovej skupiny EUROSTUDENT: AL, DE, IE, IT, LV, RS.

Zdroj: Hauschildt, K. (Ed.): 2018: Social and Economic Conditions of Student Life in Europe. EUROSTUDENT VI. 2016-2018. Synopsis of Indicators. Bielefeld: W. Bertelsmann Verlag, s. 71.

Charakteristickým znakom študentov s oneskoreným nástupom na vysokú školu je vyšší vek. Títo vysokoškoláci spravidla pochádzajú z rodín s nižším stupňom dosiahnutého vzdelania, sú študentmi pedagogických odborov a finančne sú závislí na vlastnom príjme.

Pri zameraní sa na pracovné skúsenosti študentov pred nástupom na vysokú školu zisťujeme, že najvyšší podiel pravidelne (t.j. bez prerušenia najmenej 1 rok a najmenej 20 hodín týždenne) pracujúcich študentov (viac ako 35 %) majú severské krajiny – Island, Dánsko, Fínsko, Nórsko a Švédsko (graf č. 8). Najvyšší podiel príležitostne (t.j. menej ako 1 rok) pracujúcich študentov (od 36 do 41 %) majú zase Estónsko, Lotyšsko, Poľsko, Slovensko, Slovinsko a Francúzsko. Celkovo možno konštatovať, že pracovné skúsenosti pred nástupom na vysokú školu získalo percentuálne najviac študentov (prinajmenšom 86 %) na Islande a v Nórsku a najmenej študentov (od 21 do 26 %) v Gruzínsku, Taliansku a Srbsku. **Na Slovensku pracovala pred nástupom na vysokú školu približne 1/5 študentov pravidelne, 1/3 príležitostne a 2/5 vôbec.**

Graf č. 8 Pracovné skúsenosti študentov pred nástupom na vysokú školu (v %)

Odchýlka od pravidiel výskumu EUROSTUDENT: AT, FR, SK.

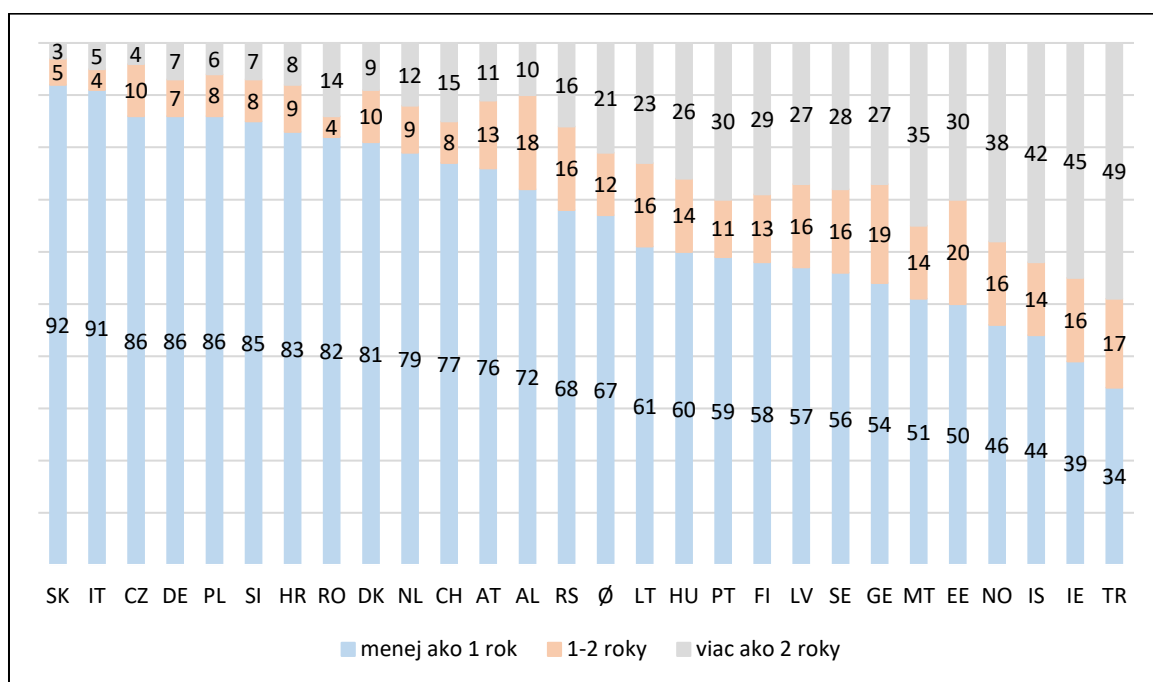
Odchýlka od štandardnej cieľovej skupiny EUROSTUDENT: AL, DE, IE, IT, LV, RS.

Zdroj: Hauschildt, K. (Ed.): 2018: Social and Economic Conditions of Student Life in Europe. EUROSTUDENT VI. 2016-2018. Synopsis of Indicators. Bielefeld: W. Bertelsmann Verlag, s. 75.

V takmer všetkých krajinách (s výnimkou Nórska, Islandu, Írska a Turecka) nastúpila väčšina študentov magisterských študijných programov opätovne na vysokú školu už do 1 roka po absolvovaní bakalárskeho študijného programu (graf č. 9). **Najvyšší podiel študentov magisterských študijných programov, ktorí sa rozhodli pokračovať vo vysokoškolskom štúdiu do 1 roka po absolvovaní bakalárskeho študijného programu (viac ako 90 %) sa**

vyskytuje na Slovensku a v Taliansku. Percentuálne najviac študentov, ktorí sa rozhodli zvýšiť si terciárne vzdelanie 1-2 roky po absolvovaní bakalárskeho študijného programu (od 18 do 20 %), sa nachádza v Albánsku, Gruzínsku a Estónsku. Viac ako 2 roky po absolvovaní bakalárskeho študijného programu sa pre takýto krok zase rozhodli predovšetkým študenti (viac ako 30 %) na Malte, v Estónsku, Nórsku, na Islande, v Írsku a Turecku.

Graf č. 9 Čas od ukončenia bakalárskeho študijného programu do nástupu študentov na magisterský študijný program (v %)

Neposkytnuté údaje: FR.

Odchýlka od pravidiel výskumu EUROSTUDENT: CH, DE.

Odchýlka od štandardnej cieľovej skupiny EUROSTUDENT: AL, DE, IE, IT, LV, RS.

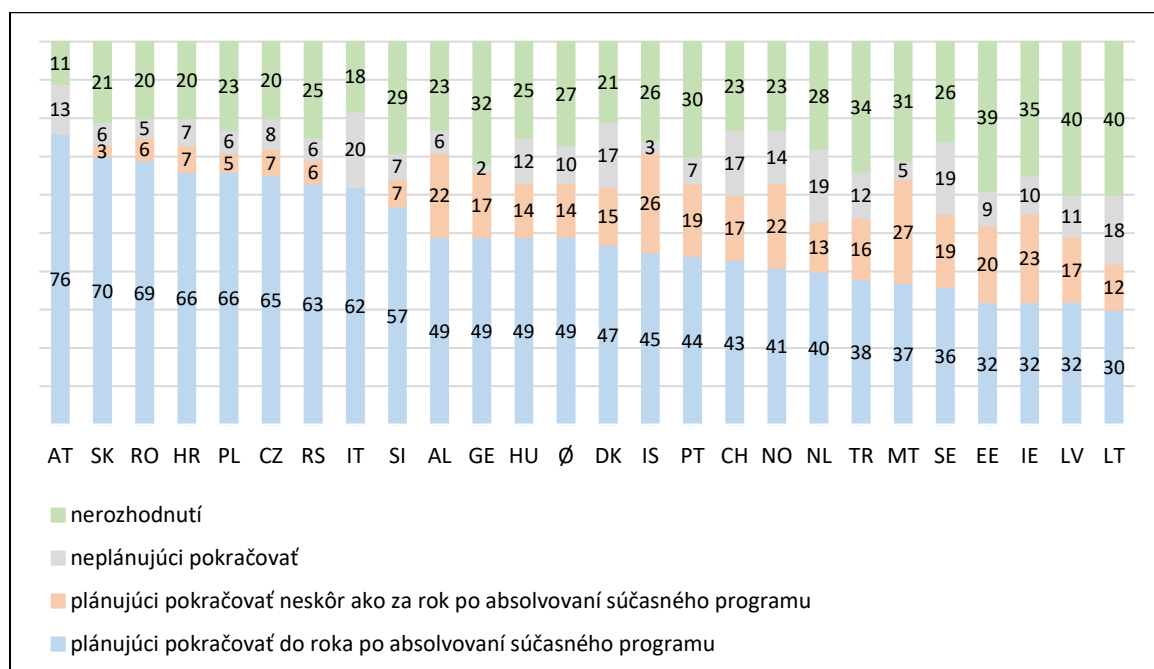
Zdroj: Hauschildt, K. (Ed.): 2018: Social and Economic Conditions of Student Life in Europe. EUROSTUDENT VI. 2016-2018. Synopsis of Indicators. Bielefeld: W. Bertelsmann Verlag, s. 76.

Rozhodnutie pokračovať v magisterskom študijnom programe viac ako 2 roky po absolvovaní bakalárskeho študijného programu je príznačné najmä pre vysokoškolákov pochádzajúcich z rodín s nižším stupňom dosiahnutého vzdelania (osobitne v Maďarsku, na Islande, v Holandsku, Nórsku, Švédsku a Turecku) a z hľadiska skupín študijných odborov pre študentov zdravotníctva, pedagogiky, obchodu, administratívy a práva a služieb.

A aké majú plány do budúcnosti študenti bakalárskych študijných programov? **Najvyšší podiel študentov bakalárskych študijných programov plánujúcich pokračovať v magisterskom študijnom programe do roka po absolvovaní súčasného programu (viac**

ako 65 %) majú Rakúsko, Slovensko, Rumunsko, Chorvátsko, Poľsko a Česko (graf č. 10). Zámer pokračovať v ďalšom štúdiu na vysokej škole, avšak neskôr ako za rok po absolvovaní súčasného programu, deklaroval najvyšší podiel študentov (aspoň 20 %) v Albánsku, na Islande, v Nórsku, na Malte a v Írsku. Naopak, úmysel nepokračovať v ďalšom štúdiu na vysokej škole uviedol najvyšší podiel študentov (od 15 do 20 %) v Taliansku, Dánsku, Švajčiarsku, Holandsku, Švédsku a na Litve. Napokon nerozhodné stanovisko k otázke ohľadom ďalšieho pokračovania v štúdiu na vysokej škole deklarovali hlavne študenti (viac ako 34 %) v Turecku, Estónsku, Írsku, Lotyšsku a na Litve.

Graf č. 10 Plány študentov bakalárskych študijných programov pokračovať v magisterskom študijnom programe (v %)

Neposkytnuté údaje: DE, FI, FR.

Odchýlka od pravidiel výskumu EUROSTUDENT: AT, IT.

Odchýlka od štandardnej cieľovej skupiny EUROSTUDENT: AL, DE, IE, IT, LV, RS.

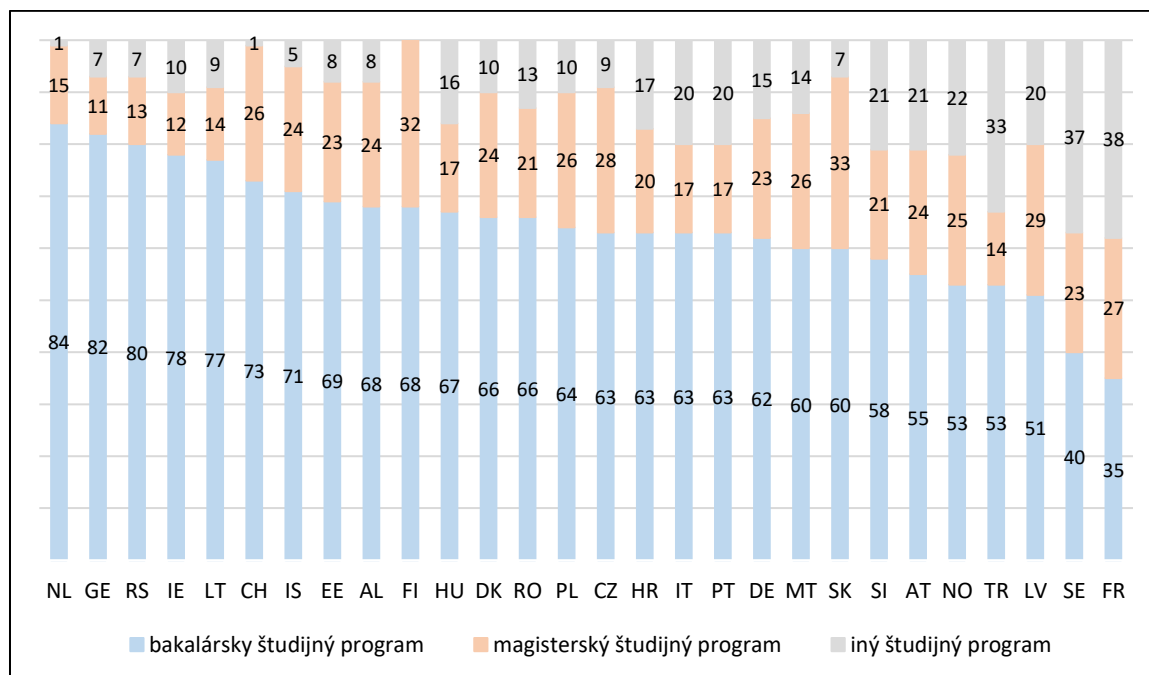
Zdroj: Hauschildt, K. (Ed.): 2018: Social and Economic Conditions of Student Life in Europe. EUROSTUDENT VI. 2016-2018. Synopsis of Indicators. Bielefeld: W. Bertelsmann Verlag, s. 79.

Podstatným diferenciačným činiteľom plánov študentov bakalárskych študijných programov týkajúcich sa ďalšieho pokračovania v štúdiu na vysokej škole po absolvovaní súčasného programu je stupeň dosiahnutého vzdelania ich rodičov, pričom v takmer všetkých krajinách plánuje v magisterskom študijnom programe pokračovať vyšší podiel študentov s rodičmi s terciárnym vzdelaním ako študentov s rodičmi bez terciárneho vzdelania.

3.4 Študenti podľa študijných programov, formy štúdia a skupín študijných odborov

Táto kapitola je venovaná charakteristike študentov podľa študijných programov, formy štúdia a skupín študijných odborov; zameriava sa na vysokoškolákov, ktorí mali z rozličných dôvodov prerušené štúdium a prezentuje mieru ich spokojnosti so vzdelávaním z hľadiska rôznych aspektov. Je dôležité podotknúť, že hoci sú študijné programy v rozličných národných vzdelávacích systémoch rôzne, predsa len vo všetkých krajinách existuje ponuka bakalárskych a magisterských študijných programov, pričom vo väčšine krajín (s výnimkou Švédska a Francúzska) tvoria majoritnú časť vysokoškolských populácií študenti bakalárskych študijných programov, ktorých je v priemere vo všetkých krajinách 64 % (graf č. 11). Najvyšší podiel študentov bakalárskych študijných programov (prinajmenšom 3/4) majú Holandsko, Gruzínsko, Srbsko, Írsko a Litva. Študentov magisterských študijných programov je v priemere vo všetkých krajinách 22 %. Najvyšší podiel týchto študentov (aspoň 25 %) majú Švajčiarsko, Fínsko, Poľsko, Česko, Malta, Slovensko, Nórsko, Lotyšsko a Francúzsko. **Na Slovensku sú približne 3/5 vysokoškolákov študentmi bakalárskych študijných programov a 1/3 študentmi magisterských študijných programov.**

Graf č. 11 Podiel študentov podľa študijných programov (v %)

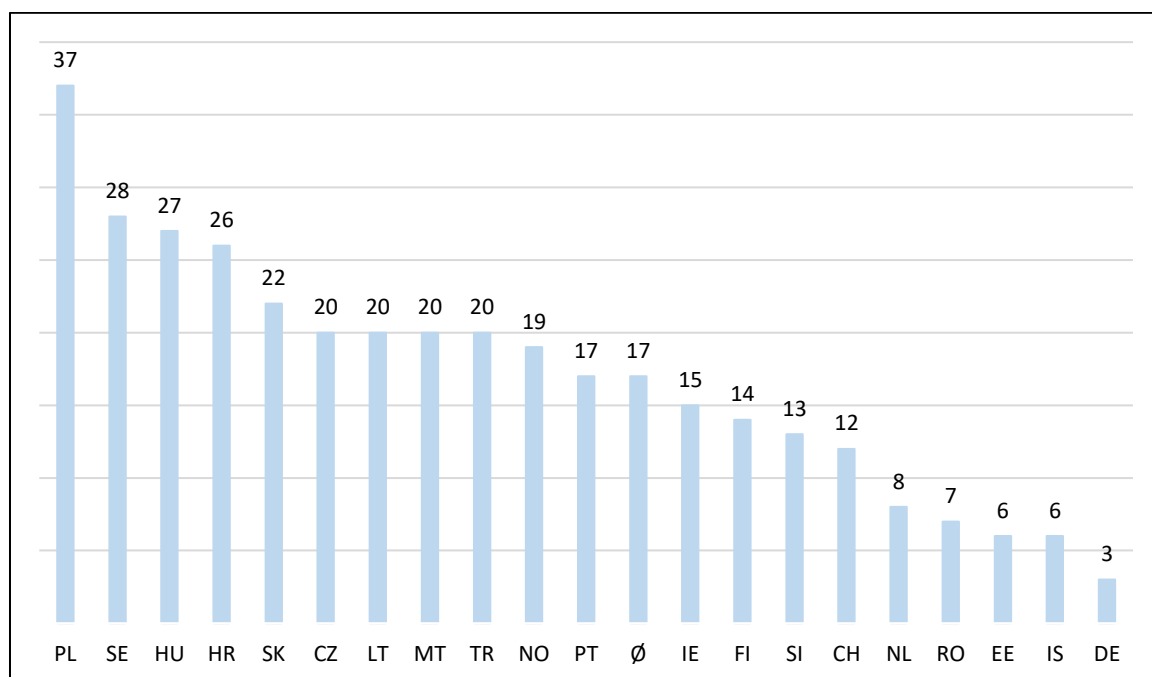
Odchýlka od pravidiel výskumu EUROSTUDENT: CH.

Odchýlka od štandardnej cieľovej skupiny EUROSTUDENT: AL, DE, IE, IT, LV, RS.

Zdroj: Hauschildt, K. (Ed.): 2018: Social and Economic Conditions of Student Life in Europe. EUROSTUDENT VI. 2016-2018. Synopsis of Indicators. Bielefeld: W. Bertelsmann Verlag, s. 92.

Študentov externej formy štúdia je v priemere vo všetkých krajinách 17 % (graf č. 12). Najvyšší podiel externistov (viac ako 1/4) majú Poľsko, Švédsko, Maďarsko a Chorvátsko. Naopak, najnižší podiel týchto študentov (menej ako 10%) majú Holandsko, Rumunsko, Estónsko, Island a Nemecko. **Na Slovensku študuje v externej forme štúdia 22 % vysokoškolákov.**

Graf č. 12 Podiel študentov externej formy štúdia (v %)

Neposkytnuté údaje: IT.

Krajiny, v ktorých externá forma štúdia neexistuje: AT, DK, FR, GE, RS, TR.

Krajiny, ktoré nezahrnuli študentov študujúcich v externej forme štúdia do výberového súboru: AL, LV.

Odchýlka od pravidiel výskumu EUROSTUDENT: CH, CZ, IT, RO.

Odchýlka od štandardnej cieľovej skupiny EUROSTUDENT: AL, DE, IE, IT, LV, RS.

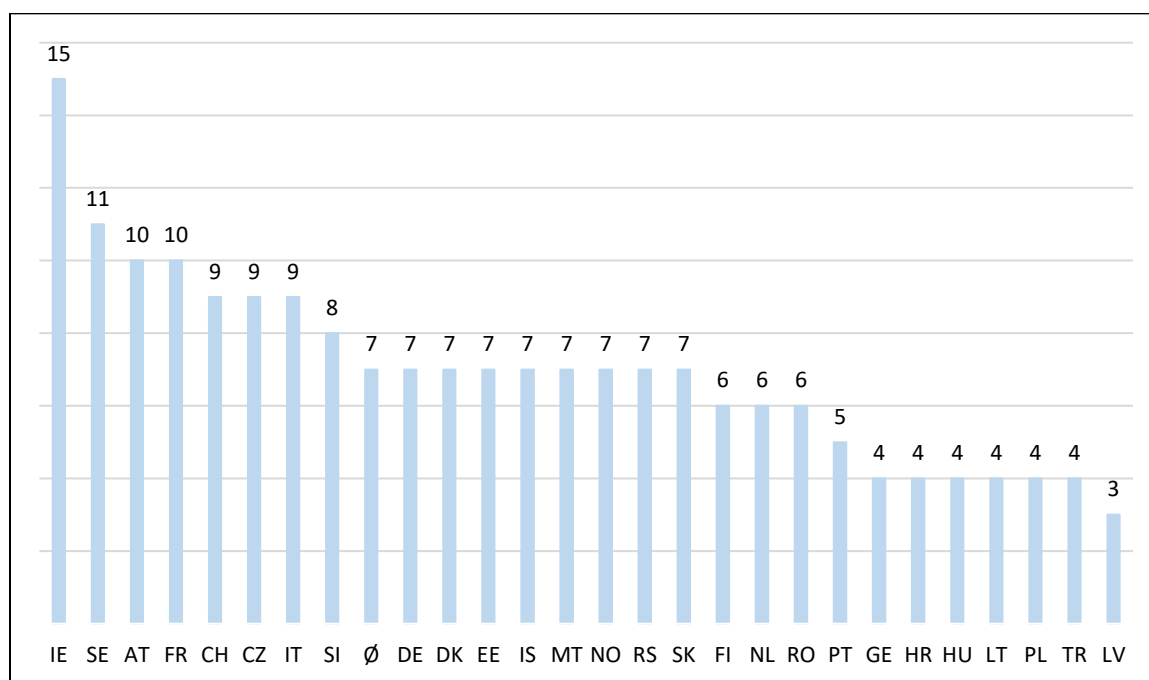
Zdroj: Hauschildt, K. (Ed.): 2018: Social and Economic Conditions of Student Life in Europe. EUROSTUDENT VI. 2016-2018. Synopsis of Indicators. Bielefeld: W. Bertelsmann Verlag, s. 95.

Pre študentov externej formy štúdia je príznačné, že spravidla pochádzajú z rodín s nižším stupňom dosiahnutého vzdelania. Esenciálnou charakteristikou externých študentov je však predovšetkým vyšší vek, keď v priemere za všetky krajiny ich má len 5 % menej ako 21 rokov a až 55 % viac ako 30 rokov. Rovnako typickou črtou externistov je oneskorený nástup na vysokú školu. Podľa pohlavia sú títo študenti medzi mužmi a ženami zastúpení v rovnakej miere (po 17 %) a z hľadiska študijných programov ich o niečo viac študuje magisterské (21 %) ako bakalárske študijne programy (14 %).

Vo výskume EUROSTUDENT VI. sa rozlišuje medzi týmito skupinami študijných odborov: pedagogika (1), umenie a humanitné vedy (2), spoločenské vedy a žurnalistika (3), obchod, administratíva a právo (4), prírodné vedy, matematika a štatistika (5), informačné a komunikačné technológie (6), poľnohospodárstvo, lesníctvo, rybolov a veterinárstvo (7), zdravotníctvo (8) a služby (9). V grafoch č. 13 a 14 sú podrobne prezentované podiely študentov prírodných vied, matematiky a štatistiky a študentov pedagogiky. **Na Slovensku študuje prírodné vedy, matematiku a štatistiku 7 % a pedagogiku 9 % vysokoškolákov.**

Druhostupňové triedenia dát preukázali, že rozhodnutie sa pre štúdium určitej skupiny študijných odborov je ambivalentne podmienené stupňom dosiahnutého vzdelania rodičov vysokoškolákov, keď napr. prírodné vedy, matematiku a štatistiku študuje v takmer všetkých krajinách vyšší podiel študentov s rodičmi s terciárnym vzdelaním, zatiaľ čo pedagogiku zase vyšší podiel študentov s rodičmi bez terciárneho vzdelania.

Graf č. 13 Podiel študentov prírodných vied, matematiky a štatistiky (v %)

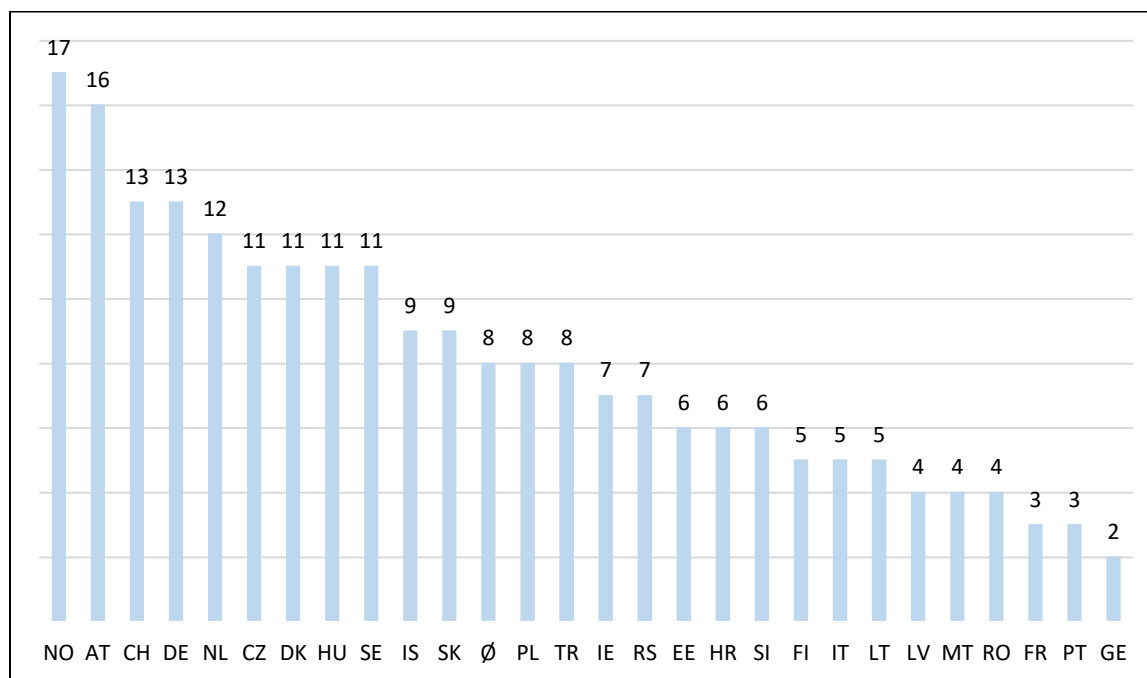
Neposkytnuté údaje: AL.

Odchýlka od pravidiel výskumu EUROSTUDENT: CH.

Odchýlka od štandardnej cieľovej skupiny EUROSTUDENT: AL, DE, IE, IT, LV, RS.

Zdroj: Hauschildt, K. (Ed.): 2018: Social and Economic Conditions of Student Life in Europe. EUROSTUDENT VI. 2016-2018. Synopsis of Indicators. Bielefeld: W. Bertelsmann Verlag, s. 97.

Graf č. 14 Podiel študentov pedagogiky (v %)

Neposkytnuté údaje: AL.

Odchýlka od pravidiel výskumu EUROSTUDENT: CH.

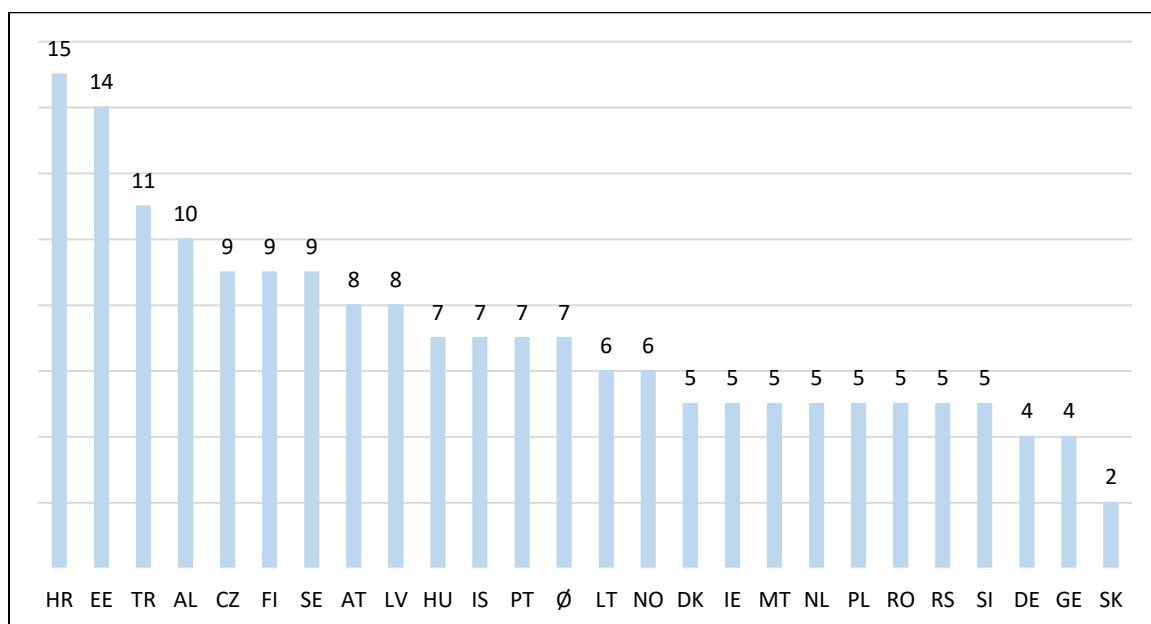
Odchýlka od štandardnej cieľovej skupiny EUROSTUDENT: AL, DE, IE, IT, LV, RS.

Zdroj: Hauschildt, K. (Ed.): 2018: Social and Economic Conditions of Student Life in Europe. EUROSTUDENT VI. 2016-2018. Synopsis of Indicators. Bielefeld: W. Bertelsmann Verlag, s. 97.

Týmto sa dostávame k vysokoškolákovi, ktorí mali prerušené štúdium po dobu aspoň dvoch po sebe nasledujúcich semestrov. Podiel týchto študentov sa do značnej miery líši od krajiny ku krajine, pričom ich najvyšší podiel (od 10 do 15 %) sa vyskytuje v Chorvátsku, Estónsku, Turecku a Albánsku (graf č. 15). **Naopak, najnižší podiel študentov, ktorí mali prerušené štúdium (nanajvýš 4 %) sa nachádza v Nemecku, Gruzínsku a na Slovensku.** Vysokoškoláci s prerušeným štúdiom sú v takmer všetkých krajinách vo vyššej miere zastúpení medzi študentmi magisterských ako bakalárskych študijných programov.

Pri sústredení sa na dôvody prerušenia štúdia zisťujeme, že hlavnými príčinami, pre ktoré vysokoškoláci prerušili svoje štúdium po dobu aspoň dvoch po sebe nasledujúcich semestrov, sú nedostatok motivácie, finančné dôvody (graf č. 16) a pracovné dôvody (graf č. 17). Nedostatok motivácie považuje za rozhodujúcu príčinu prerušenia štúdia v priemere za všetky krajiny 31 % vysokoškolákov (predovšetkým v Česku, Chorvátsku a na Litve). Finančné dôvody sú takouto príčinou pre 27 % študentov (najmä v Gruzínsku, Albánsku a Turecku) a pracovné dôvody pre 25 % vysokoškolákov (osobitne v Rakúsku, Fínsku a Slovinsku).

Graf č. 15 Podiel študentov, ktorí prerušili štúdium po dobu aspoň dvoch po sebe nasledujúcich semestrov (v %)

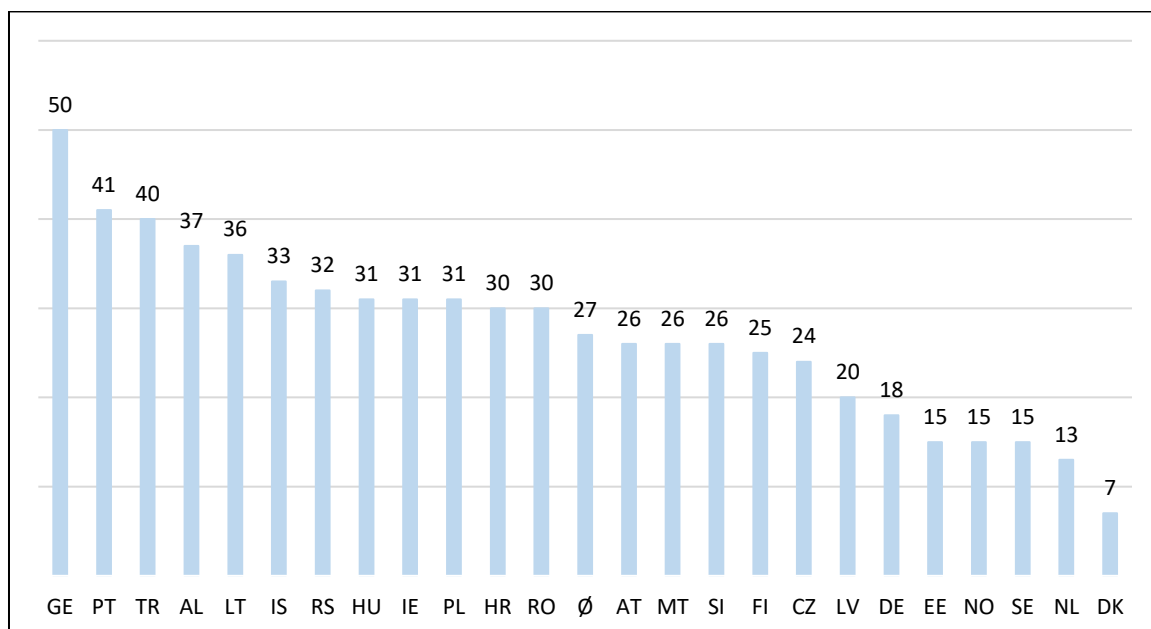
Neposkytnuté údaje: CH, FR, IT.

Odchýlka od pravidiel výskumu EUROSTUDENT: AT, CZ.

Odchýlka od štandardnej cieľovej skupiny EUROSTUDENT: AL, DE, IE, IT, LV, RS.

Zdroj: Hauschildt, K. (Ed.): 2018: Social and Economic Conditions of Student Life in Europe. EUROSTUDENT VI. 2016-2018. Synopsis of Indicators. Bielefeld: W. Bertelsmann Verlag, s. 98.

Graf č. 16 Podiel študentov, ktorí prerušili štúdium po dobu aspoň dvoch po sebe nasledujúcich semestrov z finančných dôvodov (v %)

Neposkytnuté údaje: CH, FR, IT.

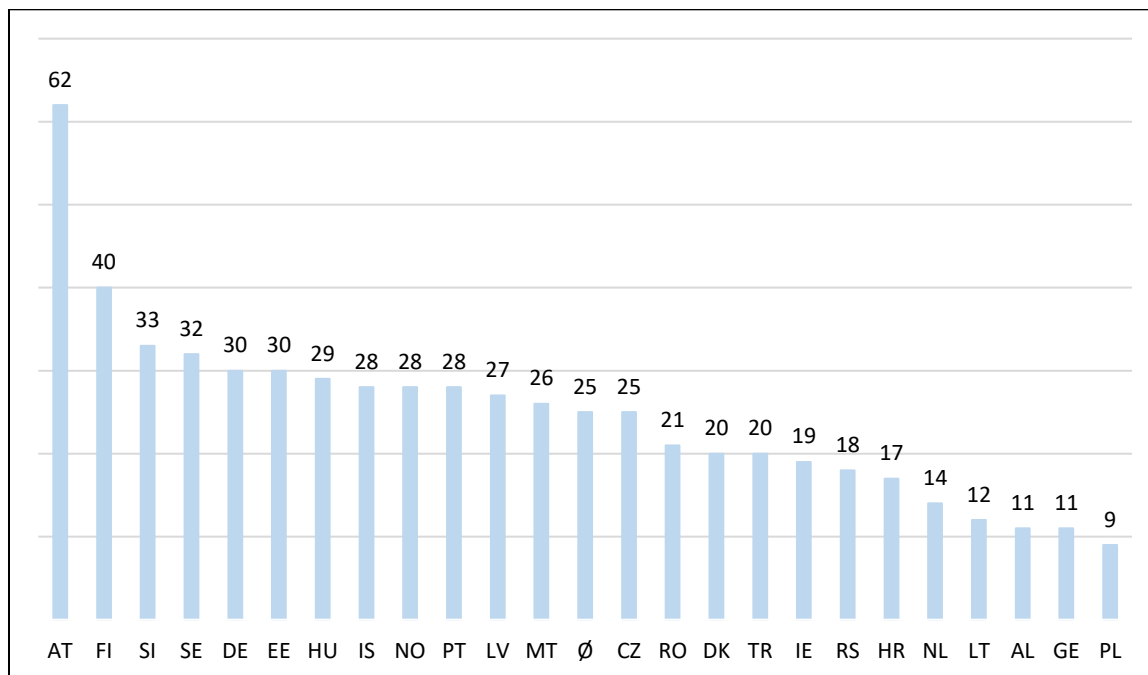
Príliš málo respondentov: SK.

Odchýlka od pravidiel výskumu EUROSTUDENT: AT.

Odchýlka od štandardnej cieľovej skupiny EUROSTUDENT: AL, DE, IE, IT, LV, RS.

Zdroj: Hauschildt, K. (Ed.): 2018: Social and Economic Conditions of Student Life in Europe. EUROSTUDENT VI. 2016-2018. Synopsis of Indicators. Bielefeld: W. Bertelsmann Verlag, s. 99.

Graf č. 17 Podiel, študentov, ktorí prerušili štúdium po dobu aspoň dvoch po sebe nasledujúcich semestrov z pracovných dôvodov (v %)

Neposkytnuté údaje: CH, FR, IT.

Príliš málo respondentov: SK.

Odchýlka od pravidiel výskumu EUROSTUDENT: AT.

Odchýlka od štandardnej cieľovej skupiny EUROSTUDENT: AL, DE, IE, IT, LV, RS.

Zdroj: Hauschildt, K. (Ed.): 2018: Social and Economic Conditions of Student Life in Europe. EUROSTUDENT VI. 2016-2018. Synopsis of Indicators. Bielefeld: W. Bertelsmann Verlag, s. 99.

A ako sú vysokoškooláci spokojní so svojim štúdiom? Dá sa povedať, že sú prevažne spokojní, keďže kvalitu výučby ich v priemere za všetky krajiny pozitívne zhodnotilo 65 %, študijné podmienky 64 % a organizáciu štúdia a rozvrh hodín 55 % (tabuľka č. 2). Spokojnosť s kvalitou výučby vyjadril najvyšší podiel študentov (prinajmenšom 74 %) v Gruzínsku, Fínsku a Česku; spokojnosť so študijnými podmienkami deklarovalo percentuálne najviac vysokoškoolákov vo Fínsku, Estónsku a Česku (aspoň 77 %); spokojnosť s organizáciou štúdia a rozvrhom hodín vyjadril zase najvyšší podiel študentov (prinajmenšom 66 %) v Gruzínsku, Fínsku a na Islande. **Na Slovensku deklarovalo 65 % vysokoškoolákov spokojnosť s kvalitou výučby, 61 % so študijnými podmienkami a 56 % s organizáciou štúdia a rozvrhom hodín.** Z následných analýz vyplynulo, že v takmer všetkých krajinách vyjadril spokojnosť so všetkými tromi posudzovanými aspektmi vzdelávania vyšší podiel študentov magisterských ako bakalárskych študijných programov.

Tabuľka č. 2 Podiel študentov deklarujúcich spokojnosť s rozličnými aspektmi štúdia (v %)

Krajina	Kvalita výučby	Študijné podmienky	Organizácia štúdia a rozvrh hodín
GE	76	72	72
FI	76	82	66
IS	71	67	66
EE	69	83	62
NL	61	65	62
HU	71	69	60
IE	71	68	60
NO	65	67	60
SE	70	71	60
CZ	74	77	59
LT	58	68	57
LV	67	72	56
SI	66	67	56
SK	65	61	56
Ø	65	64	55
AL	69	46	53
AT	-	62	52
DK	70	63	50
PT	61	53	49
PL	55	54	48
MT	60	65	46
RS	55	48	43
HR	51	52	41
FR	68	-	39
RO	39	40	37

Neposkytnuté údaje: CH, DE, IT, TR; kvalita výučby: AT; študijné podmienky: FR.

Odchýlka od štandardnej cieľovej skupiny EUROSTUDENT: AL, DE, IE, IT, LV, RS.

Zdroj: Hauschildt, K. (Ed.): 2018: Social and Economic Conditions of Student Life in Europe. EUROSTUDENT VI. 2016-2018. Synopsis of Indicators. Bielefeld: W. Bertelsmann Verlag, s. 100.

3.5 Čas venovaný vzdelávaniu a strávený v zamestnaní

Čoraz viac študentov v súčasnosti čelí výzve efektívneho využívania času. Čas, ktorý majú vysokoškooláci počas semestra spravidla denne k dispozícii, musia neraz účinne rozdeliť nielen medzi prednášky a štúdium, ale rovnako tak i medzi rozličné rodinné, pracovné a iné povinnosti. Je pozoruhodné, že v mnohých krajinách sa popri štúdiu na vysokej škole stáva čoraz častejším javom vykonávanie platenej práce. Viaceré výskumy však poukazujú na skutočnosť, že kombinovanie vysokoškolského štúdia s prácou v zamestnaní môže negatívne vplývať nielen na voľnočasové aktivity študentov, ale takisto na ich vzťah k vzdelávaniu či prospech v škole.

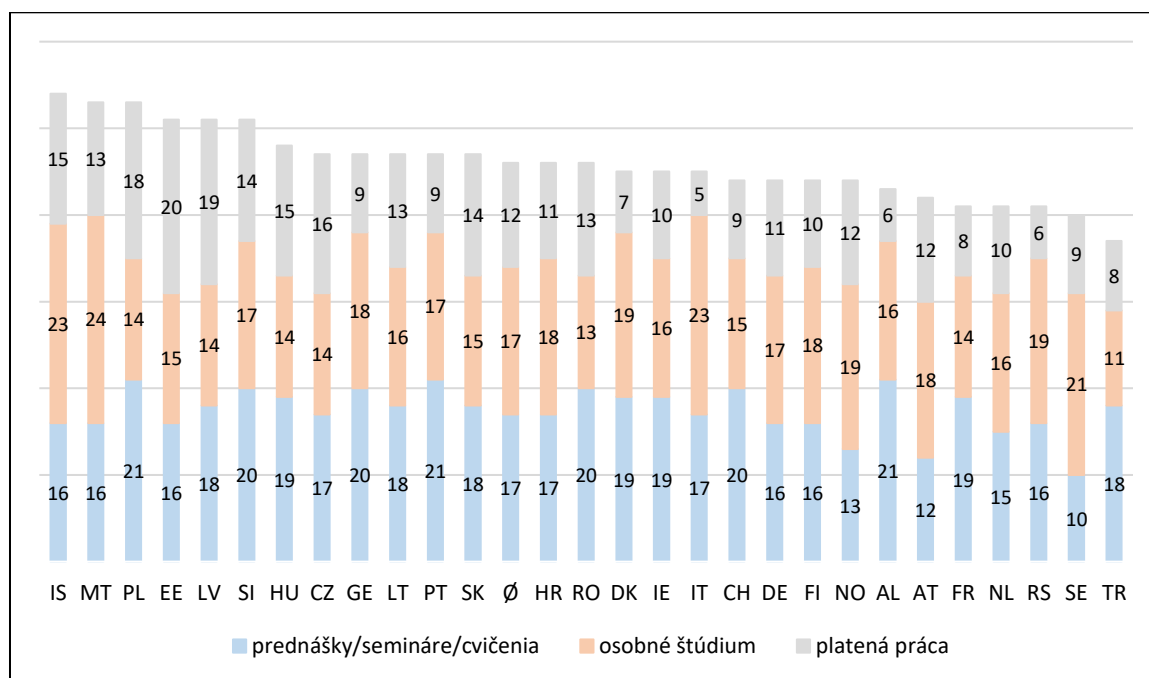
V tejto sekcii sú preto prezentované údaje o množstve času, ktorý vysokoškooláci venujú vzdelávaniu (či už na vyučovaní alebo osobným štúdiom) a trávajú v zamestnaní. Kapitola si kladie za cieľ poskytnúť čitateľovi odpovede na tieto otázky:

- Aký je celkový rozsah času venovaného študentmi vzdelávaniu a času stráveného v zamestnaní?
- Akými sociálnymi charakteristikami vysokoškoolákov sú distribúcie množstva týchto časov podmienené?
- Do akej miery sú študenti spokojní s množstvom času, ktorý majú k dispozícii na osobné štúdium?

Rozsah času venovaného vzdelávaniu a stráveného v zamestnaní sa v tomto cykle výskumu EUROSTUDENT meral priemerným počtom hodín, ktoré vysokoškooláci strávia v typickom týždni (vrátane víkendov) počas semestra na vyučovaní (napr. na prednáškach, seminároch, cvičeniach, v laboratóriách), osobným štúdiom (napr. čítaním kníh, písaním rozličných druhov prác, pripravovaním sa na skúšky) a v platenej práci (či už v pravidelnom zamestnaní alebo na príležitostných brigádach).

Súhrnný rozsah času, počas ktorého sa študenti vzdelávajú a pracujú, sa v jednotlivých krajinách pohybuje v rozmedzí od menej ako 40 hodín po viac ako 50 hodín za týždeň (graf č. 18). Súhrne menej ako 40 hodín týždenne strávia štúdiom alebo prácou vysokoškooláci vo Švédsku a Turecku, kým viac ako 50 hodín za týždeň sa týmto (dvom) aktivitám venujú študenti na Islande, Malte, v Poľsku, Estónsku, Lotyšsku a Slovinsku. **Na Slovensku strávia vysokoškooláci v typickom týždni počas semestra priemerne 18 hodín na vyučovaní, 15 hodín osobným štúdiom a 14 hodín v platenej práci.**

Graf č. 18 Počet hodín venovaných študentmi vzdelávaniu a strávených v zamestnaní v typickom týždni počas semestra (priemerné hodnoty v hodinách)

Odchýlka od pravidiel výskumu EUROSTUDENT: CH, IE.

Odchýlka od štandardnej cieľovej skupiny EUROSTUDENT: AL, DE, IE, IT, LV, RS.

Zdroj: Hauschildt, K. (Ed.): 2018: Social and Economic Conditions of Student Life in Europe. EUROSTUDENT VI. 2016-2018. Synopsis of Indicators. Bielefeld: W. Bertelsmann Verlag, s. 114.

V priemere za všetky krajiny strávia študenti v typickom týždni počas semestra 17 hodín na vyučovaní a 17 hodín osobným štúdiom. Viac času na vyučovaní ako osobným štúdiom trávia vysokoškooláci v Poľsku, Lotyšsku, Slovinsku, Maďarsku, Česku, Gruzínsku, na Litve, v Portugalsku, na Slovensku, v Rumunsku, Írsku, Švajčiarsku, Albánsku, Francúzsku a Turecku. Rovnako dlho sa týmto (dvom) vzdelávacím aktivitám venujú študenti v Estónsku, Chorvátsku, Dánsku, Nemecku a Holandsku. Viac času osobným štúdiom ako na vyučovaní zase trávia vysokoškooláci na Islande, Malte, v Taliansku, Fínsku, Nórsku, Rakúsku, Srbsku a Švédsku.

V pravidelnom zamestnaní alebo na príležitostných brigádach strávia študenti v typickom týždni počas semestra v priemere za všetky krajiny 12 hodín. Menej ako 10 hodín týždenne pracujú vysokoškooláci v Gruzínsku, Portugalsku, Dánsku, Taliansku, Švajčiarsku, Albánsku, Francúzsku, Srbsku, Švédsku a Turecku. Viac ako 15 hodín za týždeň zase pracujú študenti na Islande, v Poľsku, Estónsku, Lotyšsku, Maďarsku a Česku. Esenciálnymi charakteristikami intenzívnejšie pracujúcich vysokoškoolákov sú v takmer všetkých krajinách vyšší vek a bývanie mimo domácnosti rodičov.

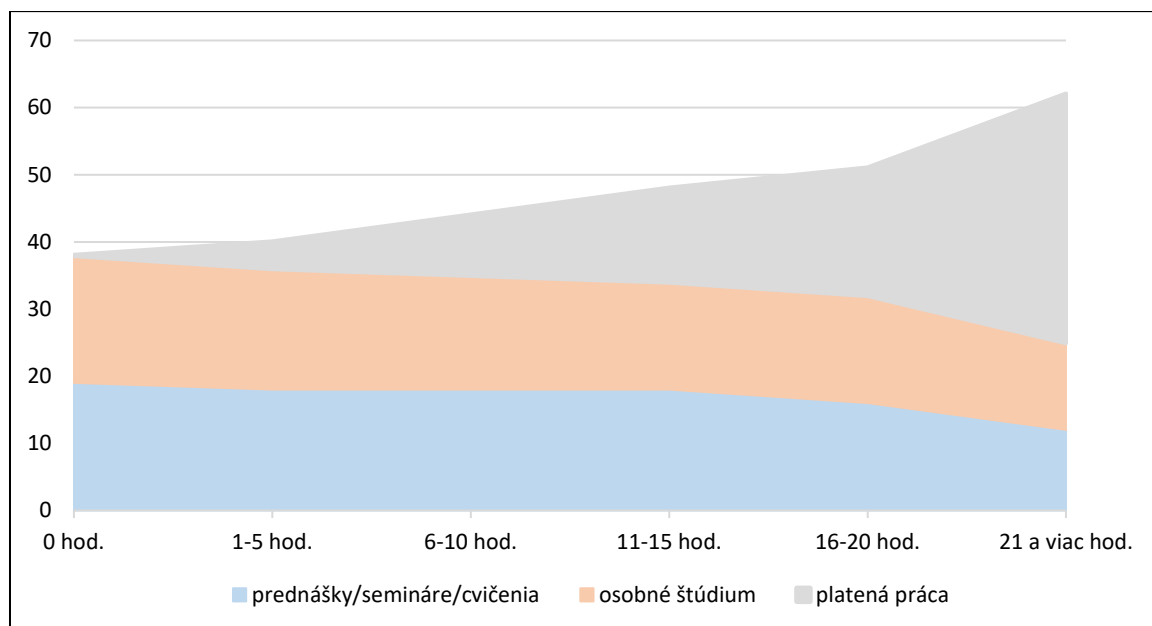
Druhostupňové triedenia dát preukázali, že v štruktúre času venovanom študentmi vzdelávaniu a strávenom v zamestnaní, existujú rozdiely podľa stupňa dosiahnutého vzdelania ich rodičov, pričom vysokoškooláci s rodičmi s terciárnym vzdelaním sa v priemere za všetky krajiny o 1-2 hodiny týždenne intenzívnejšie vzdelávajú, zatiaľ čo študenti s rodičmi bez terciárneho vzdelania v priemere o 3 hodiny týždenne intenzívnejšie pracujú. Podľa študijného programu sa v takmer všetkých krajinách zistilo, že na vyučovaní trávajú viac času študenti bakalárskych študijných programov a osobnému štúdiu sa zase viac venujú študenti magisterských študijných programov. Podstatnou sociálnou charakteristikou intenzívnejšie pracujúcich študentov je oneskorený nástup na vysokú školu.

Komparácie údajov 5. so 6. kolom výskumu EUROSTUDENT ukazujú, že v množstve celkového času venovaného vzdelávaniu počas ostatných 3 rokov komplexnejšie zmeny nenastali, keďže v obidvoch cykloch projektu trávili študenti (v priemere za všetky krajiny) na vyučovaní i osobným štúdiom zhodne po 17 hodín za týždeň (isteže, k určitým zmenám v štruktúre času vzdelávania došlo, avšak len na úrovni jednotlivých krajín).

Aký je vzťah medzi časom stráveným v platenej práci a časom venovaným vzdelávaniu? Prostredníctvom štatistickej analýzy dát sa preukázalo, že medzi počtom hodín venovaných (vysokoškoolákmi) týmto dvom činnostiam existuje pomerne silná záporná korelácia. Inými slovami, čím viac času trávajú študenti v zamestnaní alebo na brigádach, tým menej času sa venujú vzdelávaniu. Túto súvislosť zobrazuje graf č. 19, z ktorého presvedčivo vyplýva, že vysokoškooláci, ktorí počas semestra platenú prácu nevykonávajú, sa vzdelávajú priemerne až 38 hodín týždenne (z toho 19 hodín trávajú na vyučovaní a 19 hodín osobným štúdiom), zatiaľ čo u intenzívnejšie pracujúcich študentov počet hodín venovaných vzdelávaniu kontinuálne klesá.

A ako sú vysokoškooláci spokojní s množstvom času, ktorý majú k dispozícii na osobné štúdium? Potrebu zvýšenia počtu hodín, počas ktorých by sa študenti mohli venovať osobnému štúdiu, ich v rozličných krajinách deklarovalo od 34 do 60 % (graf č. 20). Najvyšší podiel vysokoškoolákov, ktorí by sa osobnému štúdiu radi venovali intenzívnejšie (prinajmenšom 1/2), sa vyskytuje v Maďarsku, na Malte a v Rumunsku. Naopak, najnižší podiel týchto študentov (nanajvýš 2/5) sa nachádza v Estónsku, Gruzínsku, Lotyšsku, Švédsku, Turecku, Dánsku, Švajčiarsku, na Islande a v Holandsku. **Na Slovensku deklarovalo potrebu zvýšenia množstva času na osobné štúdium 41% vysokoškoolákov.** Charakteristikou črtou študentov želajúcich si venovať sa osobnému štúdiu intenzívnejšie je finančná závislosť na vlastnom príjme.

Graf č. 19 Kategorizovaný počet hodín venovaných študentmi vzdelávaniu a strávených v zamestnaní v typickom týždni počas semestra (priemerné hodnoty za všetky krajiny v hodinách)

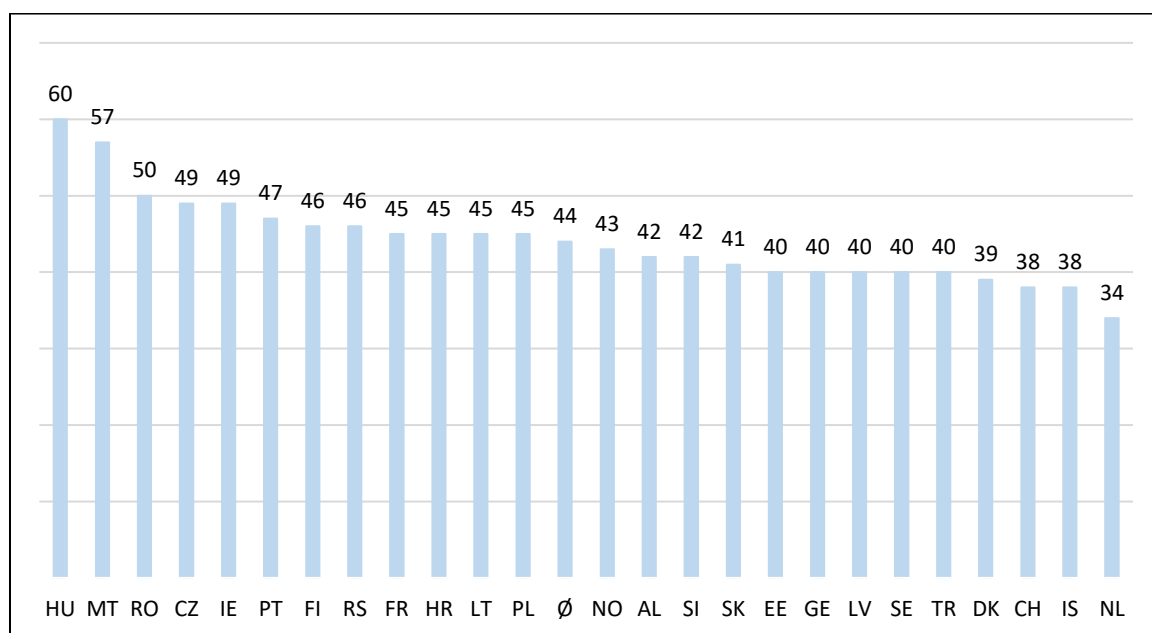

Odchýlka od pravidiel výskumu EUROSTUDENT: CH, IE.

Odchýlka od štandardnej cieľovej skupiny EUROSTUDENT: AL, DE, IE, IT, LV, RS.

Zdroj: Hauschildt, K. (Ed.): 2018: Social and Economic Conditions of Student Life in Europe. EUROSTUDENT VI. 2016-2018. Synopsis of Indicators. Bielefeld: W. Bertelsmann Verlag, s. 120.

Graf č. 20 Podiel študentov deklarujúcich potrebu zvýšenia množstva času na osobné štúdium (v %)

Neposkytnuté údaje: AT, DE, IT.

Odchýlka od štandardnej cieľovej skupiny EUROSTUDENT: AL, DE, IE, IT, LV, RS.

Zdroj: Hauschildt, K. (Ed.): 2018: Social and Economic Conditions of Student Life in Europe. EUROSTUDENT VI. 2016-2018. Synopsis of Indicators. Bielefeld: W. Bertelsmann Verlag, s. 121.

3.6 Zamestnanie

Podiel študentov, ktorí popri štúdiu na vysokej škole pracujú, v ostatnom období vzrástol prakticky vo všetkých krajinách Európy. Údaje prezentované v predchádzajúcej podkapitole však naznačujú, že častejšie pracujúci vysokoškoláci sa vzdelávacím aktivitám venujú menej intenzívne, a práve vykonávanie platenej práce počas semestra môže predstavovať podstatnú prekážku pre ich úspešné štúdium. Na druhej strane, študenti, ktorí si už počas vysokej školy našli prácu súvisiacu s ich študijným odborom, majú – v dôsledku lepšieho osvojenia si požadovaných vedomostí a zručností – podstatne väčšie možnosti nájsť si kvalitnejšie zamestnanie ako tí, ktorí počas vysokej školy nepracovali.

Distribúcia dát o zamestnaneckom statuse vysokoškolákov ukazuje, že v priemere za všetky krajiny má počas semestra platenú prácu o niečo viac ako 1/2 študentov, pričom približne 1/3 z nich pracuje pravidelne a 1/5 z času na čas (príležitostne). Zvyšná necelá 1/2 vysokoškolákov počas tohto obdobia platenú prácu nevykonáva (graf č. 21). Najvyšší podiel (pravidelne alebo príležitostne) pracujúcich študentov majú Nemecko, Česko a Holandsko (viac ako 70 %). Pri rozdelení práce na pravidelnú a príležitostnú zisťujeme, že pravidelne pracuje najvyšší podiel vysokoškolákov v Nemecku, Estónsku, Česku, na Islande a v Lotyšsku (viac ako 49 %), zatiaľ čo príležitostne ich percentuálne najviac pracuje v Holandsku, Nórsku, Dánsku a Slovinsku (viac ako 25 %). **Na Slovensku pracujú približne 2/5 študentov pravidelne počas celého semestra, 1/5 vysokoškolákov pracuje príležitostne a 2/5 ich nepracujú vôbec.**

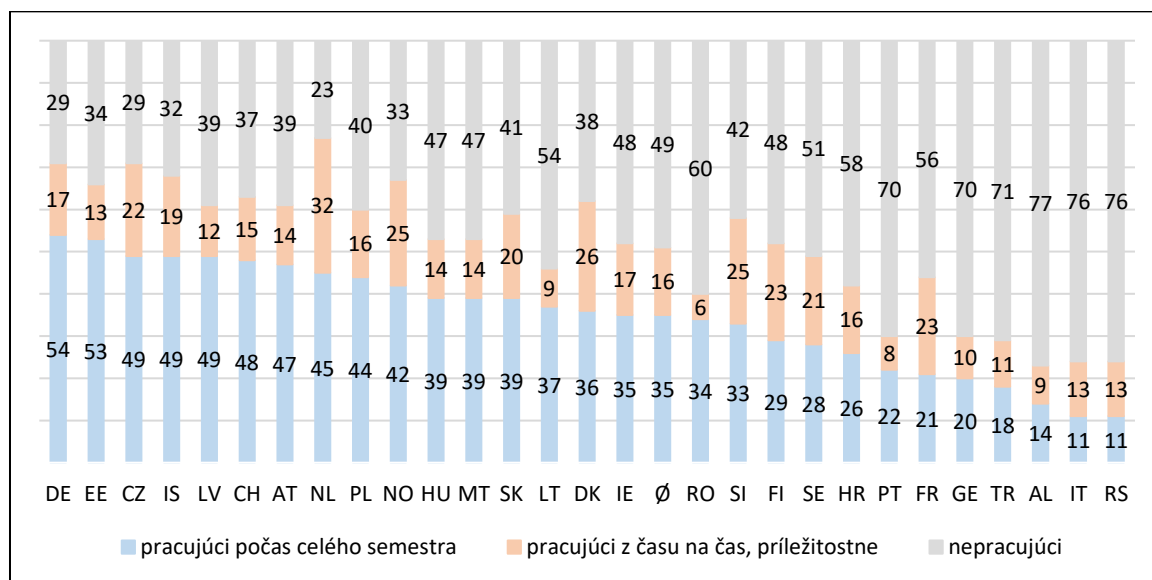
Pri zameraní sa na vykonávanie práce len počas prázdnin (napr. v lete) zase zisťujeme, že počas tohto obdobia pracuje najvyšší podiel študentov na Slovensku, vo Fínsku, Švédsku, Chorvátsku a Francúzsku (približne 1/4).

Množstvo pracujúcich vysokoškolákov narastá v takmer všetkých krajinách s vekom, pričom rozdiel v podiele pracujúcich študentov starších ako 30 rokov a študentov mladších ako 21 rokov je v priemere za všetky krajiny viac ako trojnásobný (65 % k 20 %).

Vysokoškoláci, ktorí počas semestra pracujú, boli (v dotazníku) požiadaní, aby uviedli, či sa považujú skôr za študentov, ktorí pracujú alebo skôr za pracujúcich, ktorí študujú. Výsledky ukazujú, že v priemere za všetky krajiny sa približne 2/3 týchto vysokoškolákov považujú primárne za študentov a 1/3 sa primárne považuje za pracujúcich (graf č. 22). Najvyšší podiel vysokoškolákov, ktorí sami seba vnímajú skôr ako študentov než pracujúcich (prinajmenšom 75 %), majú Dánsko, Holandsko, Švajčiarsko, Írsko a Island. Naopak, percentuálne najviac vysokoškolákov, ktorí sa ponímajú skôr ako pracujúci než študenti (aspoň

52 %), majú Maďarsko, Rumunsko, Estónsko a Portugalsko. **Na Slovensku sa približne 2/3 pracujúcich vysokoškolákov považujú primárne za študentov a 1/3 sa ich považuje za pracujúcich.**

Graf č. 21 Zamestnanecký status študentov počas semestra (v %)

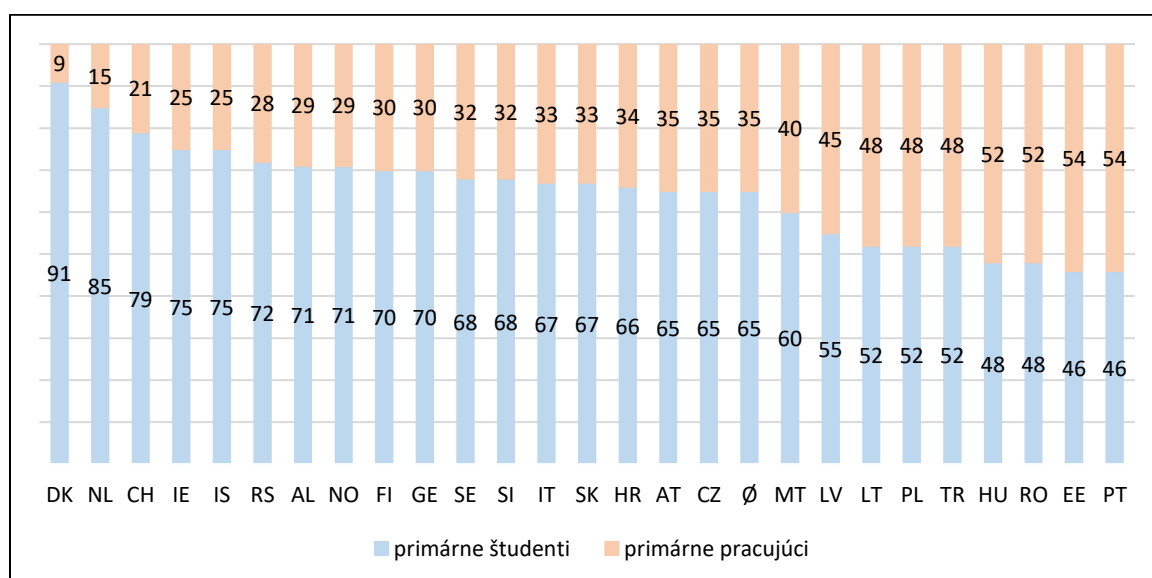

Odchýlka od pravidiel výskumu EUROSTUDENT: CH.

Odchýlka od štandardnej cieľovej skupiny EUROSTUDENT: AL, DE, IE, IT, LV, RS.

Zdroj: Hauschildt, K. (Ed.): 2018: Social and Economic Conditions of Student Life in Europe. EUROSTUDENT VI. 2016-2018. Synopsis of Indicators. Bielefeld: W. Bertelsmann Verlag, s. 132.

Graf č. 22 Primárna seba-identifikácia pracujúcich študentov (v %)

Neposkytnuté údaje: DE, DR.

Odchýlka od pravidiel výskumu EUROSTUDENT: CZ.

Odchýlka od štandardnej cieľovej skupiny EUROSTUDENT: AL, DE, IE, IT, LV, RS.

Zdroj: Hauschildt, K. (Ed.): 2018: Social and Economic Conditions of Student Life in Europe. EUROSTUDENT VI. 2016-2018. Synopsis of Indicators. Bielefeld: W. Bertelsmann Verlag, s. 135.

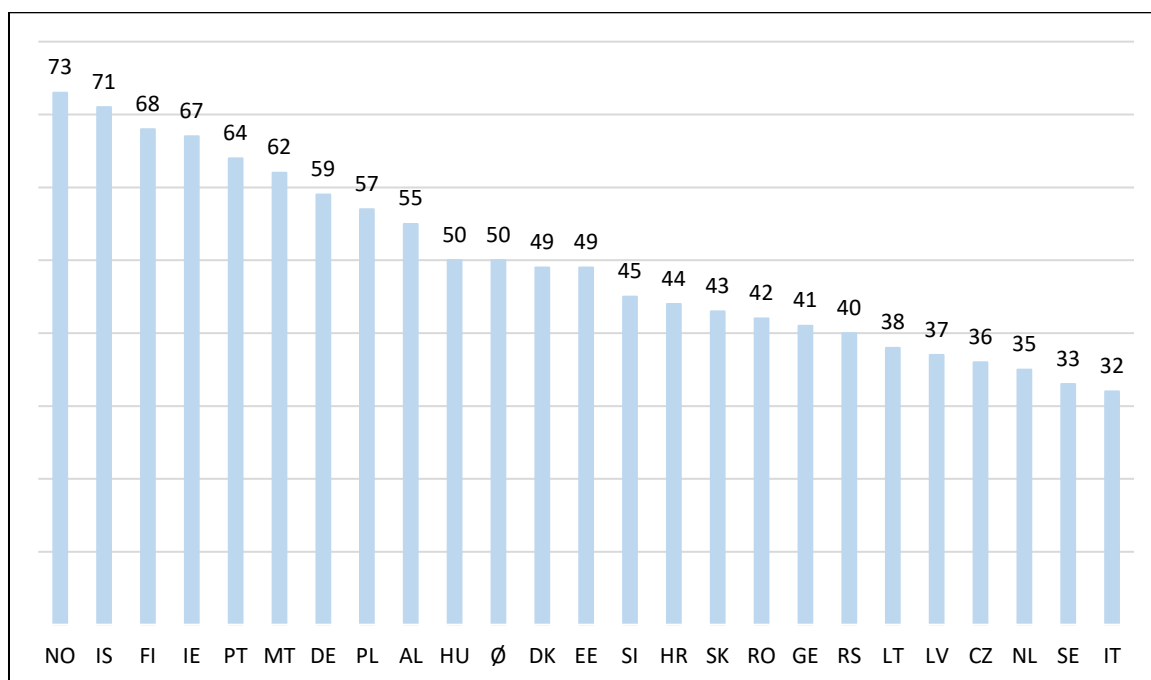
Podstatnými diferenciačnými činiteľmi seba-identifikácie pracujúcich vysokoškolákov so štúdiom alebo zamestnaním sú stupeň dosiahnutého vzdelania ich rodičov, vek a čas nástupu na vysokú školu. Vysokoškoláci, ktorí o sebe tvrdia, že v prvom rade študujú a popritom pracujú, spravidla pochádzajú z rodín s terciárnym vzdelaním, charakterizuje ich nižší vek a priamy nástup na vysokú školu. Naopak, vysokoškoláci, ktorí o sebe tvrdia, že v prvom rade pracujú a popritom študujú, zvyčajne pochádzajú z rodín s nižším stupňom dosiahnutého vzdelania, charakterizuje ich vyšší vek (napr. v Česku, Maďarsku a na Slovensku sa za „pracujúcich vysokoškolákov“ považuje až viac ako 90 % študentov starších ako 30 rokov) a oneskorený nástup na vysokú školu.

A aká je motivácia vysokoškolákov, ktorí počas semestra pracujú, pre výkon tejto činnosti? Aký podiel ich pracuje kvôli získaniu skúseností na trhu práce a aké percento kvôli získaniu finančných prostriedkov na štúdium? Výsledky ukazujú, že z dôvodu získania skúseností na trhu práce pracuje v jednotlivých krajinách približne od 2/5 po 3/4 študentov. Najvyšší podiel vysokoškolákov pracujúcich z dôvodu získania skúseností na trhu práce (prinajmenšom 70 %) majú Francúzsko, Fínsko a Estónsko. Naopak, najnižší podiel študentov (nanajvýš 50 %) z tohto dôvodu pracuje v Nórsku, Maďarsku, Rakúsku, Srbsku a na Islande. **Na Slovensku pracuje z dôvodu získania skúseností na trhu práce 63 % vysokoškolákov.**

Porovnanie údajov z 5. a 6. cyklu výskumu EUROSTUDENT ukazujú, že podiel študentov pracujúcich počas semestra z dôvodu získania skúseností na trhu práce vzrástol (od 1 do 9 %) vo Francúzsku, Fínsku, Estónsku, Chorvátsku, Poľsku, na Slovensku, v Holandsku, Dánsku, na Malte, v Nemecku a Švajčiarsku. Naopak, pokles podielu týchto vysokoškolákov (o 1 až 12 %) bol zaznamenaný v Lotyšsku, Česku, na Litve, v Rumunsku, Taliansku, Švédsku, Nórsku, Maďarsku, Rakúsku, Srbsku a Írsku.

Z dôvodu získania finančných prostriedkov na štúdium pracuje v jednotlivých krajinách približne od 1/3 po 3/4 študentov (graf č. 23). Najvyšší podiel vysokoškolákov pracujúcich z dôvodu získania finančných prostriedkov na štúdium (aspoň 62 %) majú Nórsko, Island, Fínsko, Írsko, Portugalsko a Malta. Naopak, najnižší podiel študentov (nanajvýš 40 %) z tohto dôvodu pracuje v Srbsku, na Litve, v Lotyšsku, Česku, Holandsku, Švédsku a Taliansku. **Na Slovensku pracuje z dôvodu získania finančných prostriedkov na štúdium 42 % vysokoškolákov.** Títo študenti spravidla pochádzajú z rodín s nižším stupňom dosiahnutého vzdelania a vyznačujú sa finančnou závislosťou na vlastnom príjme.

Graf č. 23 Podiel študentov, ktorí by si bez vykonávania platenej práce nemohli dovoliť študovať (v %)

Neposkytnuté údaje: AT, CH, FR, TR.

Odhýľka od pravidiel výskumu EUROSTUDENT: AT.

Odhýľka od štandardnej cieľovej skupiny EUROSTUDENT: AL, DE, IE, IT, LV, RS.

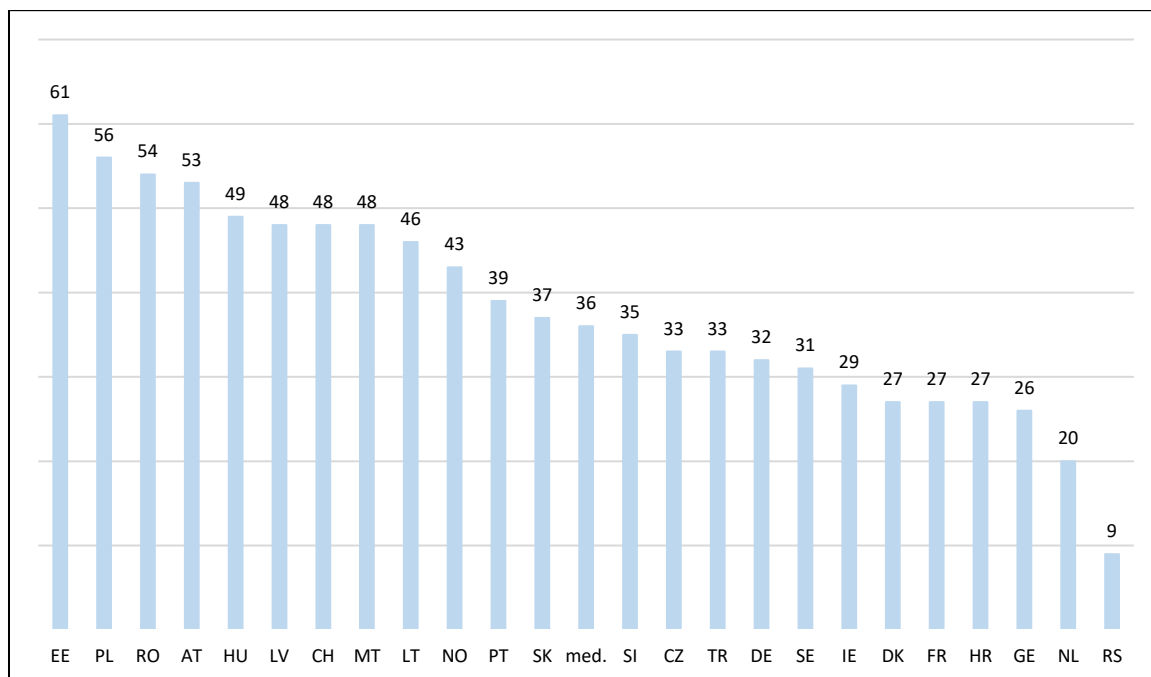
Zdroj: Hauschildt, K. (Ed.): 2018: Social and Economic Conditions of Student Life in Europe. EUROSTUDENT VI. 2016-2018. Synopsis of Indicators. Bielefeld: W. Bertelsmann Verlag, s. 139.

Vzhľadom na skutočnosť, že príjem z vlastnej pravidelne vykonávanej platenej práce je v poradí druhým najhlavnejším zdrojom finančných prostriedkov vysokoškolákov, natíska sa otázka, koľko peňazí si študenti v zamestnaní popri štúdiu na vysokej škole mesačne zarobia? Medián výšky príjmov vysokoškolákov z vlastnej pravidelne vykonávanej platenej práce predstavuje za všetky krajiny 326 PPS³ za mesiac, pričom tieto finančné prostriedky tvoria o niečo viac ako 1/3 z ich celkových mesačných príjmov (graf č. 24). Treba podotknúť, že rozdiely, ktoré vykazujú jednotlivé krajiny v podiele príjmov študentov zo zamestnania vo vzťahu k ich celkovým mesačným príjmom, sú vskutku markantné, keď napr. v Estónsku, Poľsku, Rumunsku a Rakúsku tvoria príjmy z pravidelne vykonávanej platenej práce až viac ako 1/2 z celkových mesačných príjmov vysokoškolákov, no v Holandsku a Srbsku len menej ako 1/5. **Na Slovensku predstavujú príjmy študentov zo zamestnania 300 PPS za mesiac a tvoria 37 % z ich celkových mesačných príjmov.** Najvyššie príjmy z vlastnej pravidelne vykonávanej platenej práce majú vysokoškoláci v Estónsku, Poľsku, Rumunsku, Lotyšsku,

³ Parita kúpnej sily („power purchasing standard“) je umelá menová jednotka, ktorá sa používa pri medzinárodných porovnávaníach na vyjadrenie ekonomických ukazovateľov.

Švajčiarsku a Portugalsku (prinajmenšom 500 PPS za mesiac), kým najnižšie príjmy zo zamestnania majú zase študenti vo Francúzsku, Chorvátsku a Srbsku (nanajvýš 182 PPS za mesiac).

Graf č. 24 Podiel príjmov študentov z pravidelne vykonávanej platenej práce z ich celkových mesačných príjmov (v %)

Neposkytnuté údaje: IT, FI, IS, AL.

Odchýlka od štandardnej cieľovej skupiny EUROSTUDENT: AL, DE, IE, IT, LV, RS.

Zdroj: Hauschildt, K. (Ed.): 2018: Social and Economic Conditions of Student Life in Europe. EUROSTUDENT VI. 2016-2018. Synopsis of Indicators. Bielefeld: W. Bertelsmann Verlag, s. 140.

Štatistické analýzy ďalej preukázali, že vyššie príjmy z vlastnej pravidelne vykonávanej platenej práce majú vysokoškóľáci s rodičmi s terciárnym vzdelaním (376 PPS) ako s rodičmi bez terciárneho vzdelania (338 PPS). Podľa študijného programu majú vyššie príjmy zo zamestnania študenti magisterských (510 PPS) ako bakalárskych (271 PPS) študijných programov. Napokon z hľadiska skupín študijných odborov majú najvyššie príjmy z vlastnej pravidelne vykonávanej platenej práce vysokoškóľáci študujúci pedagogiku, obchod, administratívu a právo a informačné a komunikačné technológie (prinajmenšom 360 PPS), zatiaľ čo najnižšie príjmy zo zamestnania majú študenti prírodných vied, matematiky a štatistiky a poľnohospodárstva, lesníctva, rybolovu a veterinárstva (nanajvýš 240 PPS).

Medzi kľúčové kritériá vplyvu práce počas semestra na vzdelávanie nepochybne patrí miera súvislosti medzi obsahom vysokoškóľákmi vykonávanej práce a nimi študovaným odborom. Výsledky ukazujú, že v priemere za všetky krajiny má prácu, ktorá bezprostredne

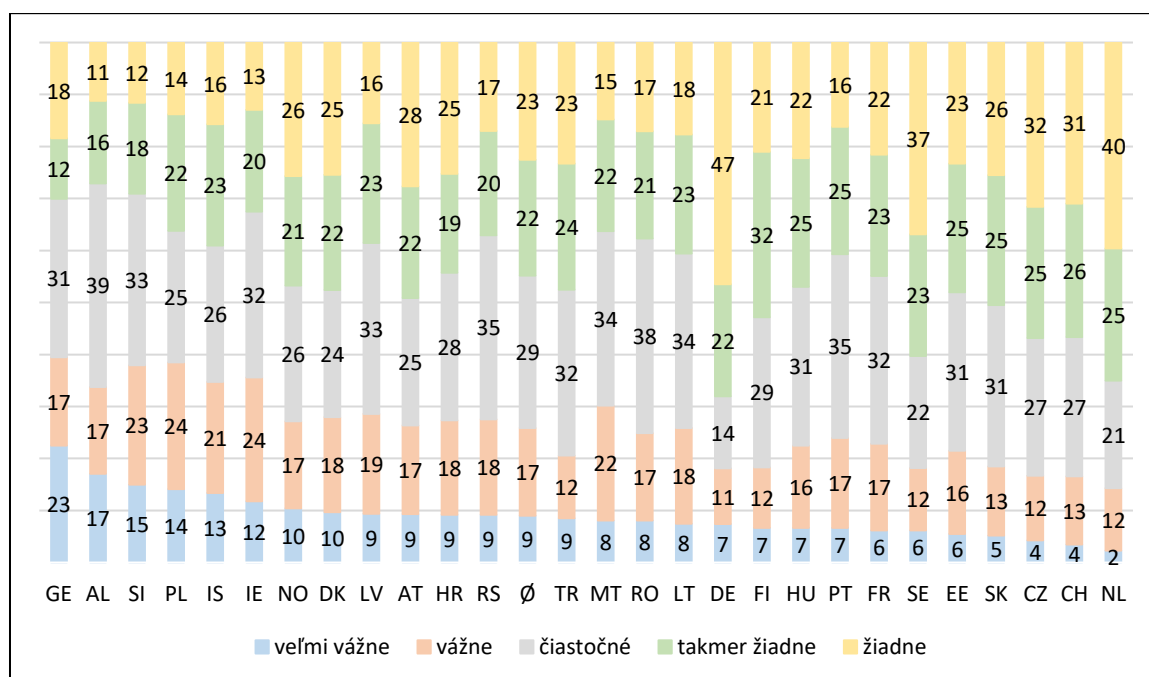
súvisí so študijným odborom, 45 % študentov (predovšetkým zdravotníctva a informačných a komunikačných technológií). **Na Slovensku má počas semestra prácu súvisiacu so študijným odborom 34 % vysokoškolákov.**

3.7 Príjmy

Situácia v oblasti príjmov vysokoškolákov sa zisťovala jednak zhodnotením ich aktuálnych finančných problémov a jednak štruktúrou (pozostávajúcou z finančných príspevkov od rodičov/partnera, príjmov z vlastnej platenej práce, finančných prostriedkov z verejných zdrojov a príjmov z rozličných iných zdrojov) a výškou ich mesačných príjmov.

Z hodnotení finančných problémov študentov vyplýva, že v priemere za všetky krajiny má 9 % vysokoškolákov veľmi vážne a 17 % vážne finančné problémy. Naopak, 22 % študentov nemá takmer žiadne a 23 % žiadne finančné problémy (graf č. 25). Najvyšší podiel vysokoškolákov s finančnými problémami (viac ako 34 %) majú Gruzínsko, Albánsko, Slovinsko, Poľsko, Island a Írsko. **Naopak, najnižší podiel študentov s finančnými problémami (nanajvýš 17 %) majú Česko, Švajčiarsko a Holandsko, za ktorými nasleduje Slovensko, kde existenciu finančných problémov deklarovalo 18 % vysokoškolákov.**

Graf č. 25 Hodnotenie finančných problémov študentov (v %)

Neposkytnuté údaje: IT.

Odechýlka od štandardnej cieľovej skupiny EUROSTUDENT: AL, DE, IE, IT, LV, RS.

Zdroj: Hauschildt, K. (Ed.): 2018: Social and Economic Conditions of Student Life in Europe. EUROSTUDENT VI. 2016-2018. Synopsis of Indicators. Bielefeld: W. Bertelsmann Verlag, s. 151.

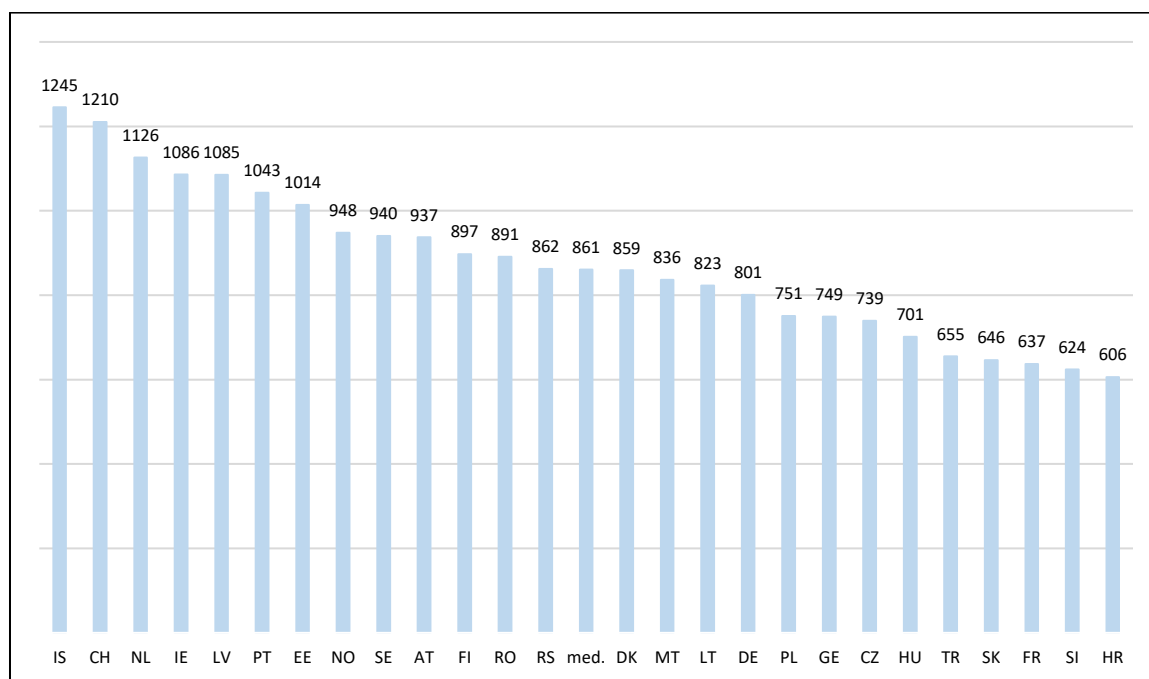
Následné štatistické analýzy presvedčivo preukázali, že finančné problémy študentov sú podmienené nielen medzinárodne, ale takisto i sociálne. Ktoré kategórie vysokoškolákov sú vystavené najväčšmi finančným problémom? Zistilo sa, že v takmer všetkých krajinách čelia

finančným problémom vo vyššej miere študenti, ktorí finančnú situáciu svojej rodiny zhodnotili negatívnejšie ako tí, ktorí ju zhodnotili pozitívnejšie. Ďalšou kategóriou vysokoškolákov, ktorá je z dôvodu nízkych príjmov a vysokých výdavkov všeobecne vystavená finančným problémom, sú študenti so zdravotným postihnutím. Ťažkosti vyjsť s peniazmi má ďalej v priemere za všetky krajiny 32 % študentov závislých na finančnej podpore z verejných zdrojov, 26 % študentov závislých na finančných príspevkoch od rodičov a 24 % študentov závislých na vlastnom príjme. Podľa veku má finančné problémy v takmer všetkých krajinách vyšší podiel starších ako mladších vysokoškolákov. Dôležitým prediktorom výskytu finančných problémov u študentov je aj stupeň dosiahnutého vzdelania ich rodičov, pričom nedostatok peňazí je charakteristickejší skôr pre vysokoškolákov pochádzajúcich z rodín bez terciárneho vzdelania ako pre ich rovesníkov s rodičmi s terciárnym vzdelaním. Je pozoruhodné, že vo väčšine krajín vykazujú väčšie finančné problémy študenti s vysokou intenzitou vzdelávania. Tento poznatok možno interpretovať tak, že tieto osoby ponímajú získanie vysokoškolského vzdelania ako príležitosť na opustenie sveta nižších sociálnych vrstiev (ktorého sú členmi), respektíve ako možnosť na získanie lepšieho povolania a zároveň vyššieho príjmu. Ťažkosti vyjsť s peniazmi majú vo vyššej miere takisto zahraniční ako domáci vysokoškoláci, ďalej študenti s oneskoreným nástupom na vysokú školu v porovnaní so študentmi s priamym nástupom na vysokú školu a v neposlednom rade i vysokoškoláci nebývajúci počas semestra s rodičmi (čo možno vysvetliť ich podstatne vyššími nákladmi na bývanie) ako študenti, ktorí s rodičmi počas semestra bývajú.

Medián výšky celkových mesačných príjmov vysokoškolákov predstavuje za všetky krajiny 861 PPS (graf č. 26). **Najvyššími celkovými mesačnými príjmami disponujú študenti na Islande (1 245 PPS), vo Švajčiarsku (1 210 PPS) a Holandsku (1 126 PPS), kým najnižšie príjmy majú vysokoškoláci vo Francúzsku (637 PPS), Slovinsku (624 PPS) a Chorvátsku (606 PPS); za nimi nasleduje Slovensko, kde má medián výšky celkových mesačných príjmov študentov hodnotu 646 PPS.** Treba však poznamenať, že hoci sú rozdiely vo výške celkových mesačných príjmov vysokoškolákov vskutku výrazné, možno ich do značnej miery vysvetliť práve sociálno-demografickou štruktúrou populácií študentov v jednotlivých krajinách. Tak napr. príjmy vysokoškolákov na Islande sú síce v porovnaní so študentmi v Chorvátsku vyššie viac ako dvojnásobne, no islandskú populáciu vysokoškolákov tvorí (v porovnaní s chorvátskou) aj dvojnásobne vyšší podiel študentov starších ako 25 rokov, o ktorých je dobre známe, že majú diametrálne iné potreby a záujmy ako mladšie vekové kohorty.

Podstatným diferenciačným činiteľom výšky celkových mesačných príjmov vysokoškolákov je skutočnosť, či majú alebo nemajú finančné problémy, pričom v takmer všetkých krajinách (s výnimkou Holandska, Malty a Turecka) majú vyššie príjmy študenti, ktorí finančné problémy nemajú (914 PPS) ako tí, ktorí ich majú (819 PPS).

Graf č. 26 Výška celkových mesačných príjmov študentov (mediánové hodnoty v PPS)

Neposkytnuté údaje: AL, IT.

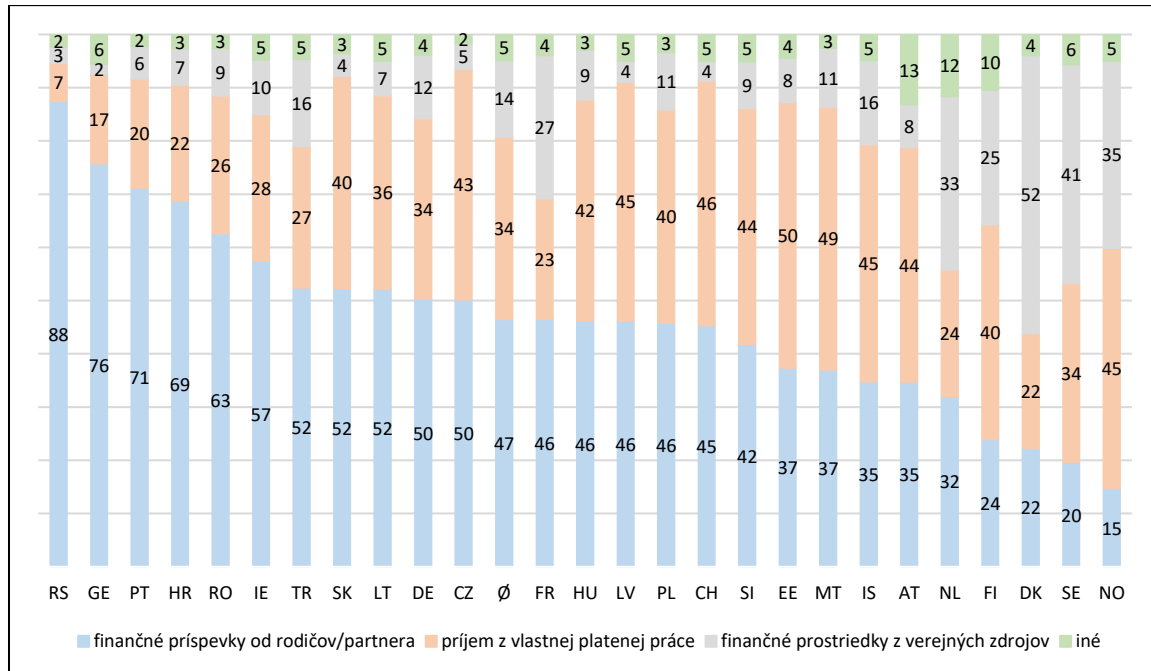
Odchýlka od štandardnej cieľovej skupiny EUROSTUDENT: AL, DE, IE, IT, LV, RS.

Zdroj: Hauschildt, K. (Ed.): 2018: Social and Economic Conditions of Student Life in Europe. EUROSTUDENT VI. 2016-2018. Synopsis of Indicators. Bielefeld: W. Bertelsmann Verlag, s. 156.

Týmto sa dostávame k štruktúre príjmov vysokoškolákov. V priemere za všetky krajiny tvoria príspevky od rodičov/partnera takmer 1/2 a príjmy z vlastnej platenej práce o niečo viac ako 1/3 z celkových mesačných príjmov študentov; zvyšnú časť ich celkových mesačných príjmov dotvárajú finančné prostriedky z verejných (14 %) alebo iných (5 %) zdrojov. **Približne v 3/5 krajín sú hlavným zdrojom príjmov vysokoškolákov finančné príspevky od rodičov/partnera. Do tejto skupiny patria Srbsko, Gruzínsko, Portugalsko, Chorvátsko, Rumunsko, Írsko, Turecko, Slovensko, Litva, Nemecko, Česko, Francúzsko, Maďarsko, Lotyšsko a Poľsko, pričom príspevky od rodičov/partnera tvoria vo väčšine týchto krajín viac ako 50 % z celkových mesačných príjmov študentov.** V ďalších 8 krajinách – menovite vo Švajčiarsku, Slovinsku, Estónsku, na Malte, Islande, v Rakúsku, Fínsku a Nórsku – predstavujú základnú zložku príjmov vysokoškolákov peniaze zarobené vo vlastnej platenej práci. Vo zvyšných 3 krajinách – v Holandsku, Dánsku a Švédsku –

pozostávajú celkové mesačné príjmy študentov zase predovšetkým z finančných prostriedkov z verejných zdrojov.

Graf č. 27 Štruktúra celkových mesačných príjmov študentov (v %)

Neposkytnuté údaje: AL, IT.

Odhýľka od pravidiel výskumu EUROSTUDENT: CH, CZ.

Odhýľka od štandardnej cieľovej skupiny EUROSTUDENT: AL, DE, IE, IT, LV, RS.

Zdroj: Hauschildt, K. (Ed.): 2018: Social and Economic Conditions of Student Life in Europe. EUROSTUDENT VI. 2016-2018. Synopsis of Indicators. Bielefeld: W. Bertelsmann Verlag, s. 159.

Kompozícia celkových mesačných príjmov vysokoškolákov sa mení s ich vekom, pričom platí, že čím sú študenti starší, tým nižšie sú ich finančné príspevky od rodičov/partnera aj finančné prostriedky z verejných zdrojov a zároveň sú tým vyššie ich príjmy z vlastnej platenej práce, ako aj finančné prostriedky z iných zdrojov. Rozdielnu kompozíciu celkových mesačných príjmov majú i vysokoškoláci v závislosti od stupňa dosiahnutého vzdelania rodičov, pričom študenti s rodičmi s terciárnym vzdelaním majú viac finančných príspevkov od rodičov/partnera, zatiaľ čo študenti s rodičmi bez terciárneho vzdelania majú zase vyššie príjmy z vlastnej platenej práce a súčasne i viac finančných prostriedkov z verejných zdrojov. Pri porovnaní kompozície celkových mesačných príjmov vysokoškolákov s finančnými problémami a bez nich zistujeme, že študenti s finančnými problémami majú viac finančných prostriedkov z verejných zdrojov, kým študenti bez finančných problémov majú zase vyššie príjmy z vlastnej platenej práce.

Komparácie údajov z 5. a 6. cyklu výskumu EUROSTUDENT ukazujú, že k nárastu podielu finančných príspevkov od rodičov/partnera na celkových mesačných príjmoch vysokoškolákov nebývajúcich počas semestra s rodičmi došlo v Rumunsku, Dánsku, na Malte, v Estónsku, Írsku, Fínsku, Holandsku, Poľsku, na Litve a v Srbsku. Naopak, percentuálny pokles tejto zložky príjmov (na celkových mesačných príjmoch) bol zaznamenaný u študentov nebývajúcich počas semestra s rodičmi vo Švédsku, Rakúsku, Švajčiarsku, Lotyšsku, Maďarsku, Nemecku a na Slovensku.

Výsledky prezentované v tejto kapitole naznačujú, že **v Európe existujú dva separátne systémy financovania vysokoškolákov. Prvý spôsob financovania študentov je založený na pomerne vysokých finančných príspevkoch od rodičov/partnera a je charakteristický pre Gruzínsko, Srbsko, Litvu, Slovensko, Chorvátsko a Portugalsko.** V druhom systéme financovania vysokoškolákov zohráva meritórnu úlohu štát; tento spôsob je zase príznačný pre Holandsko, Švédsko, Nórsko a Dánsko.

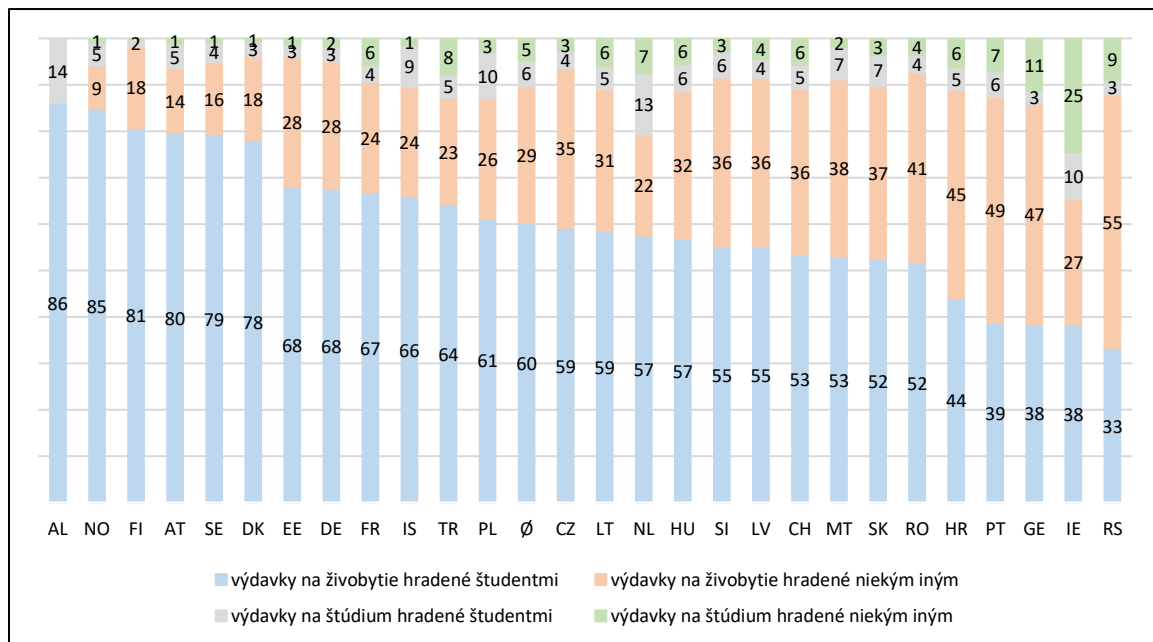
Posledná otázka, ktorú si kladie za cieľ táto kapitola zodpovedať, znie: Akými sociálnymi charakteristikami sa vyznačujú študenti, ktorých celkové mesačné príjmy pozostávajú najmä z verejných zdrojov? Druhostupňové triedenia dát preukázali, že títo vysokoškoláci sú spravidla mladší, pochádzajú z rodín s nižším stupňom dosiahnutého vzdelania, počas semestra nebývajú s rodičmi, sú študentmi bakalárskych študijných programov, vyznačujú sa vysokou intenzitou vzdelávania a finančnými problémami.

3.8 Výdavky

Situácia v oblasti výdavkov vysokoškolákov sa merala dvomi setmi premenných – ich mesačnými nákladmi na živobytie a na štúdium, pričom pri každej položke sa zároveň zisťovala výška finančných prostriedkov hradených študentmi osobne a niekým iným (napr. rodičmi).

Celkové mesačné výdavky vysokoškolákov sú v priemere za všetky krajiny tvorené z 89 % nákladmi na živobytie a z 11 % nákladmi na štúdium (graf č. 28). Najvyšší podiel nákladov na živobytie (prinajmenšom 95 %) vykazujú študenti vo Fínsku, Švédsku, Dánsku, Estónsku a Nemecku, zatiaľ čo najvyšší podiel nákladov na štúdium majú vysokoškoláci v Holandsku (20 %) a predovšetkým v Írsku (35 %). Celkové mesačné výdavky študentov sú ďalej v priemere za všetky krajiny hradené z 2/3 vysokoškolákmi osobne a z 1/3 inými osobami. Najvyšší podiel výdavkov hradených študentmi osobne (aspoň 4/5) vykazujú vysokoškoláci v Nórsku, Fínsku, Švédsku, Dánsku a Rakúsku, kým najvyšší podiel výdavkov hradených niekým iným (prinajmenšom 1/2) majú študenti v Chorvátsku, Portugalsku, Gruzínsku, Írsku a Srbsku. **Na Slovensku sú celkové mesačné výdavky vysokoškolákov tvorené z 89 % nákladmi na živobytie a z 11 % nákladmi na štúdium, pričom z 3/5 sú hradené študentmi osobne a z 2/5 inými osobami.**

Graf č. 28 Štruktúra celkových mesačných výdavkov študentov (v %)

Neposkytnuté údaje: IT; výdavky na živobytie a štúdium hradené niekým iným: AL.

Odchýlka od pravidiel výskumu EUROSTUDENT: AL, DE, FR.

Odchýlka od štandardnej cieľovej skupiny EUROSTUDENT: AL, DE, IE, IT, LV, RS.

Zdroj: Hauschildt, K. (Ed.): 2018: Social and Economic Conditions of Student Life in Europe. EUROSTUDENT VI. 2016-2018. Synopsis of Indicators. Bielefeld: W. Bertelsmann Verlag, s. 179.

Podstatným diferenciačným činiteľom nákladov vysokoškolákov na živobytie je spôsob ich bývania počas semestra. Celkové mesačné výdavky študentov bývajúcich počas semestra s rodičmi sú v priemere za všetky krajiny tvorené zo 46 % nákladmi na živobytie hradených nimi osobne a zo 42 % niekým iným, zatiaľ čo celkové mesačné výdavky študentov nebývajúcich počas semestra s rodičmi pozostávajú až zo 66 % z nákladov na živobytie hradených nimi osobne a len z 26 % z príspevkov od iných osôb. Vzhľadom na túto skutočnosť možno konštatovať, že sú to nepochybne náklady na bývanie, ktoré predstavujú kardinálnu zložku výdavkov študentov nebývajúcich počas semestra s rodičmi.

A práve podrobnejšej štruktúre nákladov na živobytie je venovaná nasledujúca časť tejto podkapitoly, pričom prezentované analýzy sú obmedzené len na kategóriu študentov nebývajúcich počas semestra s rodičmi. Hlavnými položkami nákladov týchto vysokoškolákov na živobytie sú bývanie, strava a komunikácia, ktoré spolu v priemere za všetky krajiny tvoria 61 % z ich celkových mesačných výdavkov, pričom bývanie tvorí 35 %, strava 22 % a komunikácia 4 % (graf č. 29). Takéto poradie jednotlivých zložiek nákladov na živobytie (1. bývanie, 2. strava a 3. komunikácia) je pritom charakteristické pre všetky krajiny s výnimkou Litvy a Lotyšska, kde majú študenti (nebývajúci počas semestra s rodičmi) v priemere o niečo vyššie náklady na stravu ako na bývanie. **Na Slovensku sú celkové mesačné výdavky vysokoškolákov, ktorí nebývajú počas semestra s rodičmi, tvorené z 28 % nákladmi na bývanie, z 25 % nákladmi na stravu a z 5 % nákladmi na komunikáciu.** Najvyšší podiel nákladov na bývanie (prinajmenšom 40 %) z celkových mesačných výdavkov vykazujú študenti nebývajúci počas semestra s rodičmi vo Francúzsku, Fínsku, Nemecku, Dánsku, Švédsku a Nórsku, kým percentuálne najnižšie náklady na bývanie (nanajvýš 26 %) majú vysokoškoláci v Lotyšsku, na Litve a v Gruzínsku. Najvyšší podiel nákladov na stravu (od 25 do 27 %) z celkových mesačných výdavkov vykazujú študenti nebývajúci počas semestra s rodičmi v Nemecku, Maďarsku, Estónsku, na Slovensku, v Lotyšsku a na Litve, zatiaľ čo percentuálne najnižšie náklady na stravu (nanajvýš 18 %) majú vysokoškoláci v Turecku, Švajčiarsku, Holandsku a Írsku. Náklady na komunikáciu sú v porovnaní s nákladmi na bývanie a stravu vo všetkých krajinách podstatne nižšie, pričom najvyšší podiel nákladov na komunikáciu (od 2 do 5 %) vykazujú študenti nebývajúci počas semestra s rodičmi v Holandsku, Chorvátsku, Srbsku, Maďarsku, na Slovensku, v Slovinsku a Gruzínsku.

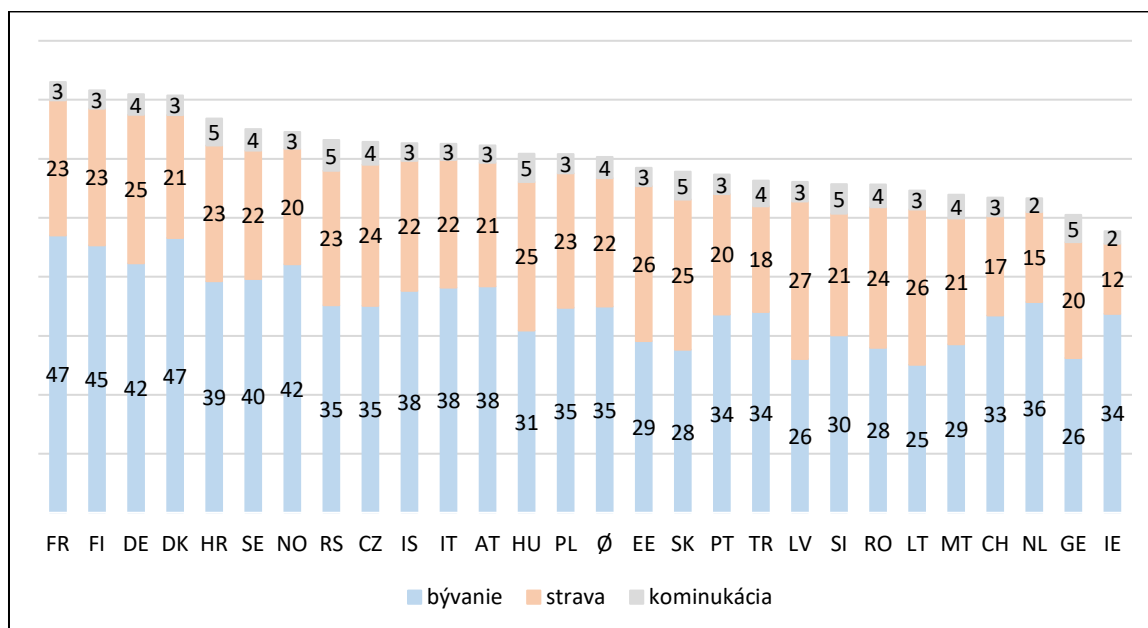
Druhostupňové triedenia dát preukázali, že v takmer všetkých krajinách (vrátane Slovenska) majú na bývanie a stravu vyššie náklady vysokoškoláci (ktorí nebývajú počas semestra s rodičmi) študujúci v hlavnom meste ako v mestách s menej než 100 000 obyvateľmi.

Tieto údaje – potvrdzujúce predpoklad o vyšších celkových nákladoch na život v hlavných mestách Európy ako mimo nich – sú zobrazené v grafoch č. 30 a 31.

Komparácie údajov z 5. a 6. kola výskumu EUROSTUDENT ukazujú, že k nárastu podielu nákladov na bývanie na celkových mesačných výdavkoch študentov nebývajúcich počas semestra s rodičmi došlo vo Fínsku, Lotyšsku, Dánsku, Nemecku a Nórsku. Naopak, percentuálny pokles tejto zložky nákladov (na celkových mesačných výdavkoch) bol zaznamenaný u vysokoškolákov nebývajúcich počas semestra s rodičmi vo Švédsku, Holandsku, Poľsku, Írsku, Maďarsku a na Litve.

Týmto sa dostávame k nákladom študentov na štúdium. Tieto sa merali prostredníctvom ich mesačných nákladov za školné, príspevky študentským organizáciám, študijné materiály a rozličné iné poplatky. Celkové mesačné výdavky vysokoškolákov sú v priemere za všetky krajiny tvorené z 8 % nákladmi za školné, z 1 % príspevkami študentským organizáciám, z 2 % nákladmi na študijné materiály a napokon z 1 % rozličnými inými poplatkami (graf č. 32). **Na Slovensku pozostávajú celkové mesačné výdavky študentov z 8 % z nákladov na štúdium, z 2 % z nákladov na študijné materiály a z 1 % z rozličných iných poplatkov.** Ako už bolo uvedené na začiatku tejto podkapitoly, najvyšší podiel nákladov na štúdium vykazujú vysokoškoláci v Holandsku (20 %) a najmä v Írsku (35 %), kým percentuálne najnižšie náklady na štúdium majú študenti vo Fínsku, Švédsku, Dánsku, Estónsku a Nemecku (nanajvýš 5 %). Z prezentovaných dát ďalej vyplýva, že v značnej väčšine krajín predstavujú kardinálnu položku nákladov vysokoškolákov na štúdium poplatky za školné. Najvyšší podiel nákladov za školné (prinajmenšom 10 %) z celkových mesačných výdavkov vykazujú študenti v Írsku, Holandsku, Gruzínsku, Poľsku, Turecku, Portugalsku, Srbsku a Turecku, kým percentuálne najnižšie náklady za školné (nanajvýš 5 %) majú vysokoškoláci v Česku, Rakúsku, Nórsku, Nemecku, Švédsku, Estónsku, Dánsku a Fínsku. V Rakúsku, Švédsku a Dánsku predstavujú najrozsiahlejšiu zložku nákladov študentov na štúdium študijné materiály a vo Fínsku sú ňou zase príspevky študentským organizáciám.

Graf č. 29 Podiel nákladov študentov nebývajúcich počas semestra s rodičmi na bývanie, stravu a komunikáciu z ich celkových mesačných výdavkov (v %)

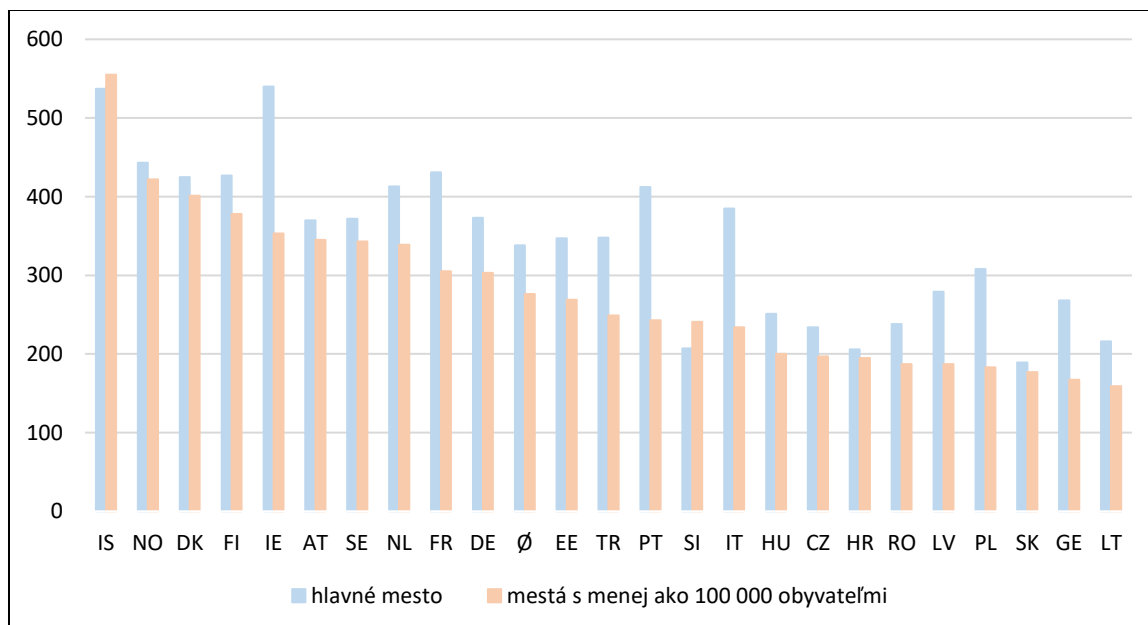
Neposkytnuté údaje: AL.

Odchýlka od pravidiel výskumu EUROSTUDENT: DE, IT, RO.

Odchýlka od štandardnej cieľovej skupiny EUROSTUDENT: AL, DE, IE, IT, LV, RS.

Zdroj: Hauschildt, K. (Ed.): 2018: Social and Economic Conditions of Student Life in Europe. EUROSTUDENT VI. 2016-2018. Synopsis of Indicators. Bielefeld: W. Bertelsmann Verlag, s. 180.

Graf č. 30 Výška mesačných nákladov študentov nebývajúcich počas semestra s rodičmi na bývanie podľa miesta navštevovanej vysokej školy (priemerné hodnoty v PPS)

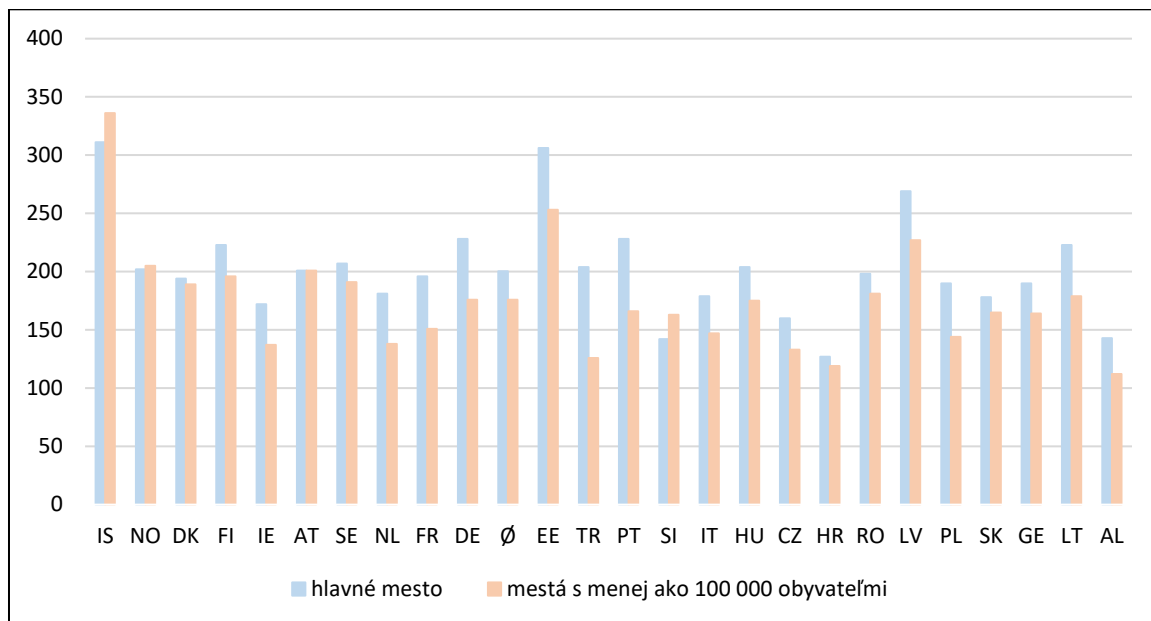
Neposkytnuté údaje: AL, CH, MT, RS.

Odchýlka od pravidiel výskumu EUROSTUDENT: AL, IT, RO.

Odchýlka od štandardnej cieľovej skupiny EUROSTUDENT: AL, DE, IE, IT, LV, RS.

Zdroj: Hauschildt, K. (Ed.): 2018: Social and Economic Conditions of Student Life in Europe. EUROSTUDENT VI. 2016-2018. Synopsis of Indicators. Bielefeld: W. Bertelsmann Verlag, s. 181.

Graf č. 31 Výška mesačných nákladov študentov nebytujúcich počas semestra s rodičmi na stravu podľa miesta navštevovanej vysokej školy (priemerné hodnoty v PPS)

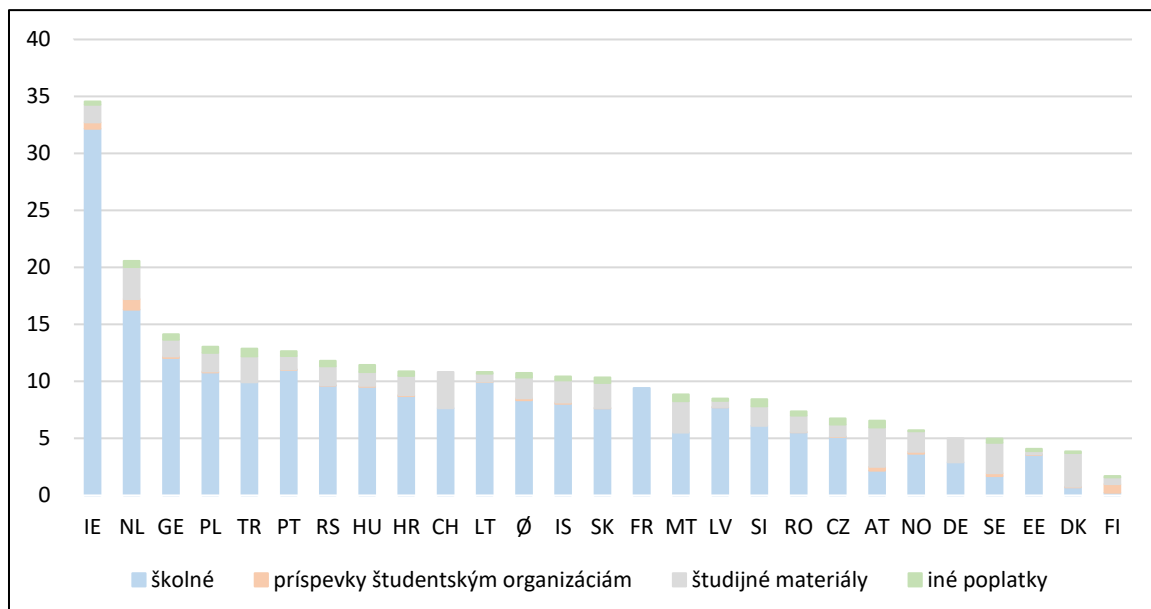
Neposkytnuté údaje: CH, MT, RS.

Odchýlka od pravidiel výskumu EUROSTUDENT: AL, IT, RO.

Odchýlka od štandardnej cieľovej skupiny EUROSTUDENT: AL, DE, IE, IT, LV, RS.

Zdroj: Hauschildt, K. (Ed.): 2018: Social and Economic Conditions of Student Life in Europe. EUROSTUDENT VI. 2016-2018. Synopsis of Indicators. Bielefeld: W. Bertelsmann Verlag, s. 181.

Graf č. 32 Štruktúra a podiel nákladov študentov na štúdium z ich celkových mesačných výdavkov (v %)

Neposkytnuté údaje: AL, IT; príspevky študentským organizáciám: CH, DE, FR; študijné materiály: FR; iné poplatky: CH, DE, FR.

Odchýlka od pravidiel výskumu EUROSTUDENT: CH, DE, FR.

Odchýlka od štandardnej cieľovej skupiny EUROSTUDENT: AL, DE, IE, IT, LV, RS.

Zdroj: Hauschildt, K. (Ed.): 2018: Social and Economic Conditions of Student Life in Europe. EUROSTUDENT VI. 2016-2018. Synopsis of Indicators. Bielefeld: W. Bertelsmann Verlag, s. 187.

3.9 Spôsoby bývania

Spôsoby bývania vysokoškolákov počas semestra sú výslednicou vzájomného pôsobenia viacerých faktorov – ich personálnych preferencií, finančnej situácie či dostupných možností, no rovnako tak i sociálnych a kultúrnych noriem. Výber vhodného spôsobu bývania študentmi počas akademického roka býva spravidla bezprostredne podmienený reflexiou ich osobnej situácie. Napr. bývanie v študentskom internáte je charakteristické pre vysokoškolákov pochádzajúcich z oblastí, ktoré sú na dennodenné dochádzanie za štúdiom neprímerane vzdialené. Takéto bývanie sa obvyčajne vyznačuje umiestnením v tesnej blízkosti vysokej školy, pestrou ponukou možností trávenia voľného času a činností súvisiacich so štúdiom. Na druhej strane, študenti, ktorí si už založili rodinu a majú deti, uprednostňujú zase prevažne bývanie v spoločne zdieľanej domácnosti.

Zistenia z predchádzajúcich cyklov výskumu EUROSTUDENT preukázali, že štruktúra spôsobov bývania vysokoškolákov v jednotlivých krajinách imituje bytové pomery celkovej populácie mladých ľudí. Najtypickejším znakom tohto poznatku je pritom výrazne vyšší podiel študentov bývajúcich počas semestra s rodičmi v južnej ako v severnej Európe.

Táto kapitola má za cieľ poskytnúť čitateľovi odpovede na nasledujúce otázky:

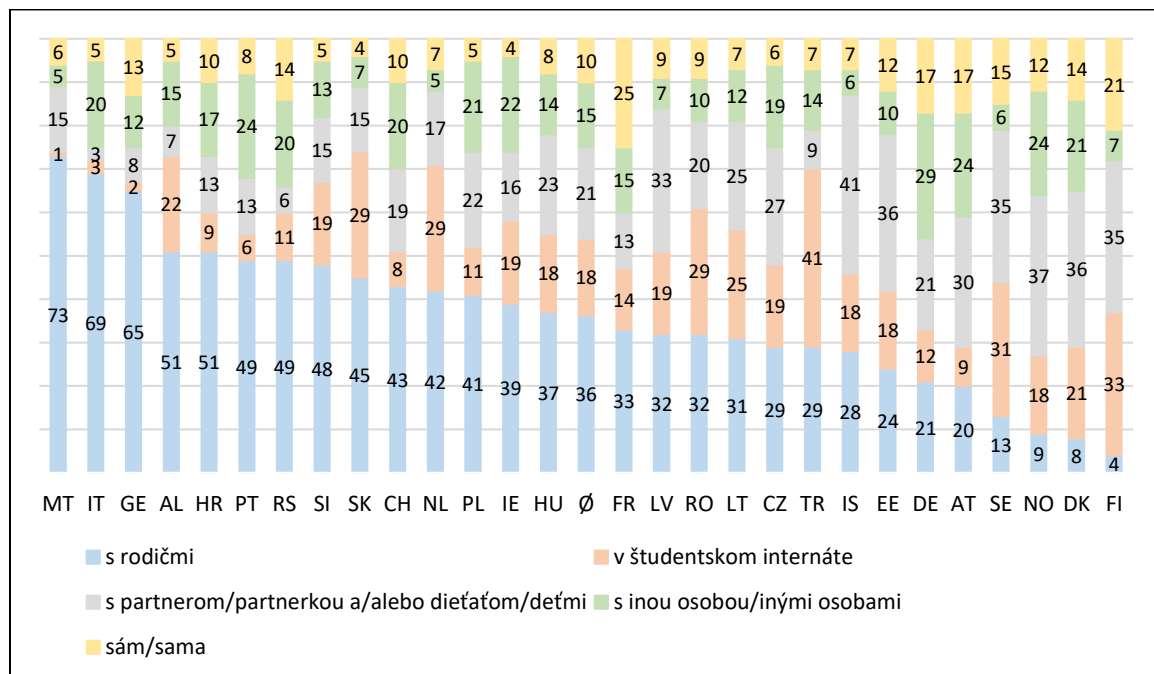
- Aké sú spôsoby bývania vysokoškolákov počas semestra v jednotlivých krajinách a čím sú sociálne podmienené?
- Aké sú charakteristiky študentov bývajúcich v študentských internátoch?
- Do akej miery sú vysokoškoláci bývajúci v študentských internátoch spokojní so svojim ubytovaním z hľadiska ceny, polohy, celkového stavu a času potrebného na dopravenie sa na vysokú školu?

Spôsoby bývania počas semestra sa v tomto kole výskumu EUROSTUDENT zisťovali otázkami, kde a s kým študenti bývajú počas semestra (od pondelka do piatku). Na základe odpovedí boli respondenti následne zatriedení do kategórií – na bývajúcich s rodičmi, v študentskom internáte, s partnerom/partnerkou a/alebo dieťaťom/deťmi, s inou osobou/inými osobami alebo osamote.

Výsledky ukazujú, že najvyšší podiel vysokoškolákov bývajúcich počas semestra s rodičmi vykazujú Malta, Taliansko, Gruzínsko, Albánsko a Chorvátsko (51 – 73 %) (graf č. 33). Percentuálne najviac študentov bývajúcich s partnerom/partnerkou a/alebo dieťaťom/deťmi majú Švédsko, Nórsko, Dánsko, Fínsko, Lotyšsko, Island, Estónsko

a Rakúsko (30 – 41 %). Najvyšší podiel vysokoškolákov bývajúcich v zdieľanej domácnosti s inou osobou/inými osobami vykazujú Nemecko, Taliansko, Portugalsko, Švajčiarsko, Poľsko, Írsko, Rakúsko, Nórsko a Dánsko (20 – 29 %). Percentuálne najviac študentov bývajúcich v študentskom internáte majú Slovensko, Holandsko, Rumunsko, Litva, Turecko, Švédsko a Fínsko (25 – 41 %). Napokon bývanie osamote je príznačné predovšetkým pre vysokoškolákov vo Francúzsku (25 %) a Fínsku (21 %). **Na Slovensku býva počas semestra 45 % študentov s rodičmi, 29 % v študentskom internáte, 15 % s partnerom/partnerkou a/alebo dieťaťom/detmi, 7 % s inou osobou/inými osobami a 4 % osamote.**

Graf č. 33 Spôsoby bývania študentov počas semestra (v %)

Odchýlka od pravidiel výskumu EUROSTUDENT: FR, IT.

Odchýlka od štandardnej cieľovej skupiny EUROSTUDENT: AL, DE, IE, IT, LV, RS.

Zdroj: Hauschildt, K. (Ed.): 2018: Social and Economic Conditions of Student Life in Europe. EUROSTUDENT VI. 2016-2018. Synopsis of Indicators. Bielefeld: W. Bertelsmann Verlag, s. 203.

Spôsoby bývania vysokoškolákov počas semestra sa vo väčšine krajín menia v závislosti od veku, pričom s vyšším vekom klesá podiel študentov bývajúcich s rodičmi a v študentských internátoch a súčasne rastie podiel vysokoškolákov bývajúcich s partnerom/partnerkou a/alebo dieťaťom/detmi a osamote.

V študentských internátoch bývajú počas semestra najmä zahraniční študenti. Z hľadiska veku a pohlavia v nich bývajú zväčša mladší muži. Kľúčovou charakteristikou

študentov bývajúcich v študentských internátoch je však hlavne závislosť na finančnej podpore z verejných zdrojov.

Porovnania údajov z 5. a 6. cyklu výskumu EUROSTUDENT ukazujú, že k nárastu podielu študentov bakalárskych študijných programov, ktorí počas semestra bývajú v študentských internátoch, došlo vo Švédsku, Rumunsku, Dánsku, Írsku, Nórsku, Srbsku, Francúzsku, Nemecku a Taliansku.

Napokon pokiaľ ide o spokojnosť s bývaním, možno konštatovať, že vysokoškoláci bývajúci v študentských internátoch sú so svojím ubytovaním vo všeobecnosti spokojní z hľadiska polohy a času potrebného na dopravenie sa na vysokú školu, no menej spokojní z hľadiska ceny a predovšetkým celkových podmienok (tabuľka č. 3). **S polohou vyjadril spokojnosť najvyšší podiel študentov (od 80 do 90 %) v Chorvátsku, Česku, Estónsku, Fínsku, Maďarsku, na Islande, v Lotyšsku, Holandsku, Nórsku, Srbsku, na Slovensku a v Slovinsku.** S časom potrebným na dopravenie sa na vysokú školu deklarovalo spokojnosť percentuálne najviac vysokoškolákov (prinajmenšom 80 %) v Estónsku, Fínsku, Maďarsku, na Islande, v Holandsku, Nórsku a Švédsku. S celkovými podmienkami vyjadril spokojnosť najvyšší podiel študentov (aspoň 70 %) v Estónsku, Fínsku a na Islande. **S cenou za ubytovanie deklarovalo spokojnosť percentuálne najviac vysokoškolákov (prinajmenšom 70 %) v Estónsku, Fínsku, Gruzínsku, Maďarsku, Portugalsku, Srbsku a na Slovensku.**

Tabuľka č. 3 Podiel študentov bývajúcich počas semestra v študentskom internáte deklarujúcich spokojnosť s rozličnými aspektmi ubytovania (v %)

Krajina	Cena	Poloha	Celkové podmienky	Doprava
AL	38	64	48	53
AT	45	78	63	-
CZ	55	82	-	62
DK	67	76	68	75
EE	70	90	71	87
FI	74	84	75	80
FR	48	53	59	77
GE	71	73	64	72
HR	65	81	64	67
HU	80	83	51	83
IE	30	79	59	78
IS	61	90	73	89
IT	-	-	68	-
LT	67	79	46	75
LV	61	81	45	80
NL	58	83	61	81
NO	58	85	63	82
PL	60	79	47	78
PT	72	77	52	74
RO	53	62	34	57
RS	86	88	48	77
SE	48	79	61	81
SI	69	87	67	74
SK	73	81	44	68
Ø	61	79	58	75

Neposkytnuté údaje: CH, DE, TR; cena: IT; poloha: IT; celkové podmienky: CZ; doprava: AT, IT.

Príliš málo respondentov: MT.

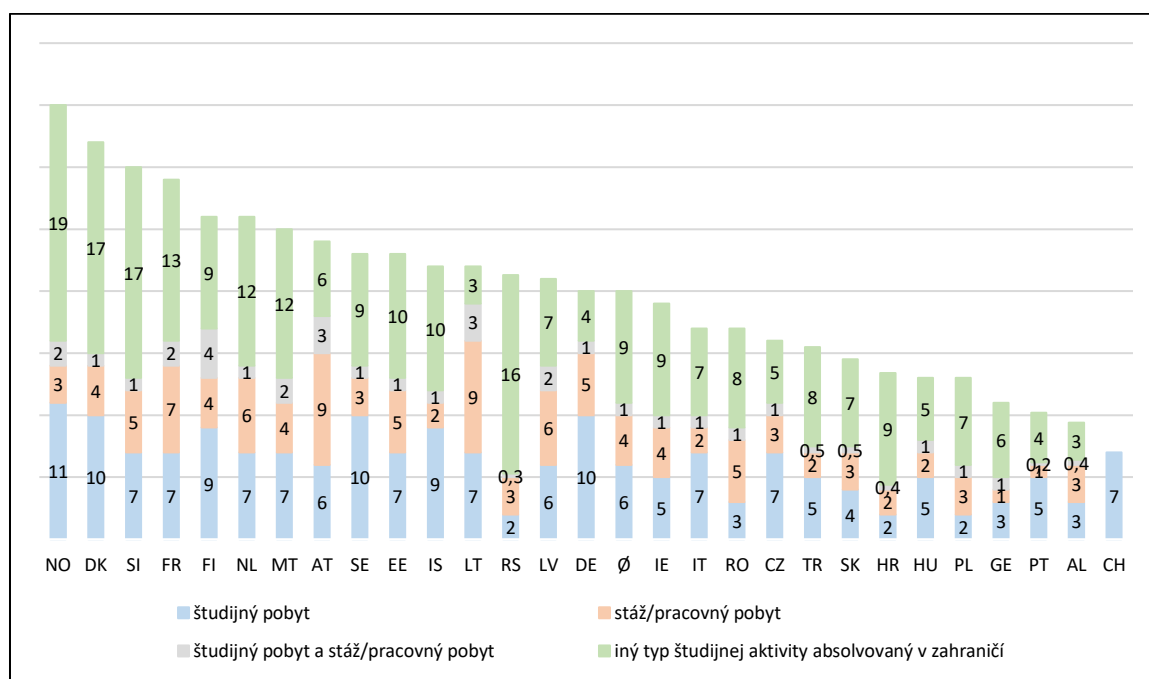
Odhýľka od štandardnej cieľovej skupiny EUROSTUDENT: AL, DE, IE, IT, LV, RS.

Zdroj: Hauschildt, K. (Ed.): 2018: Social and Economic Conditions of Student Life in Europe. EUROSTUDENT VI. 2016-2018. Synopsis of Indicators. Bielefeld: W. Bertelsmann Verlag, s. 211.

3.10 Medzinárodná mobilita

Aký je záujem vysokoškolákov o štúdium v zahraničí? Medzinárodná mobilita sa v tomto cykle výskumu EUROSTUDENT zisťovala podielom študentov, ktorí v zahraničí absolvovali študijný pobyt, stáž/pracovný pobyt alebo iný typ študijnej aktivity – napr. jazykový kurz alebo letnú školu. Výsledky ukazujú, že ľubovoľnú skúsenosť so štúdiom v zahraničí má v priemere za všetky krajiny približne 1/5 vysokoškolákov (graf č. 34). Najvyšší podiel študentov so skúsenosťami so zahraničným štúdiom (viac ako 20 %) vykazujú Nórsko, Dánsko, Slovinsko, Francúzsko, Fínsko, Holandsko, Malta, Rakúsko, Švédsko, Estónsko, Island, Litva, Srbsko, Lotyšsko a Nemecko. Naopak, **najvyšší podiel vysokoškolákov bez skúseností so štúdiom v zahraničí (viac ako 85 %) majú Slovensko, Chorvátsko, Maďarsko, Poľsko, Gruzínsko, Portugalsko a Albánsko.**

Graf č. 34 Podiel študentov so skúsenosťami so štúdiom v zahraničí podľa absolvovanej aktivity (v %)

Neposkytnuté údaje: stáž/pracovný pobyt a iný typ študijnej aktivity absolvovaný v zahraničí: CH.

Odchýlka od štandardnej cieľovej skupiny EUROSTUDENT: AL, DE, IE, IT, LV, RS.

Zdroj: Hauschildt, K. (Ed.): 2018: Social and Economic Conditions of Student Life in Europe. EUROSTUDENT VI. 2016-2018. Synopsis of Indicators. Bielefeld: W. Bertelsmann Verlag, s. 223.

Z nameraných dát ďalej vyplýva, že vo väčšine krajín tvorí hlavnú zložku medzinárodnej mobility študentov iný typ študijnej aktivity – zahŕňajúci napr. jazykový kurz

alebo letnú školu. Druhou vysokoškolákmi najčastejšie absolvovanou študijnou aktivitou v zahraničí je v takmer všetkých krajinách študijný pobyt. Najvyšší podiel študentov so skúsenosťami so študijným pobytom v zahraničí (viac ako 9 %) vykazujú Nemecko, Dánsko, Fínsko, Island, Nórsko a Švédsko. Treťou vysokoškolákmi najfrekventovanejšie absolvovanou študijnou aktivitou v oblasti medzinárodnej mobility je vo väčšine krajín zase stáž/pracovný pobyt. Najvyšší podiel študentov so skúsenosťami so stážou/pracovným pobytom (viac ako 7 %) majú Rakúsko, Francúzsko a Litva. Okrem toho, v takmer všetkých krajinách existuje určité percento vysokoškolákov, ktorí v zahraničí absolvovali študijný pobyt a zároveň stáž/pracovný pobyt. Najvyšší podiel týchto študentov (viac ako 2 %) vykazujú Nórsko, Francúzsko, Fínsko, Rakúsko, Litva a Lotyšsko. **Na Slovensku absolvovali zahraničný študijný pobyt 4 % vysokoškolákov, stáž/pracovný pobyt 3 % študentov a skúsenosti na inom type zahraničnej študijnej aktivity ich získalo 7 %.**

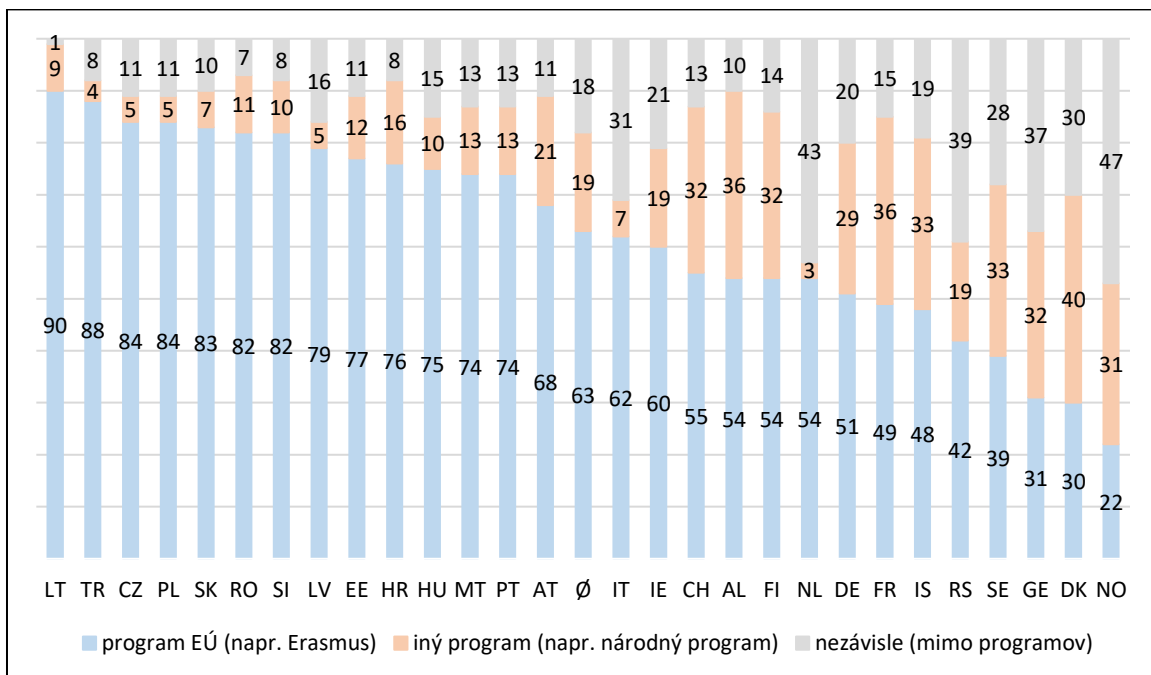
Druhostupňové triedenia dát podľa pohlavia preukázali, že v 9 krajinách (v Albánsku, Dánsku, Gruzínsku, Chorvátsku, na Islande, v Taliansku, na Litve, Malte a v Turecku) sú v oblasti medzinárodnej mobility celkovo aktívnejší muži, v 12 krajinách (v Rakúsku, Česku, Nemecku, Estónsku, Fínsku, Maďarsku, Írsku, Lotyšsku, Nórsku, Portugalsku, Slovinsku a na Slovensku) ženy a v 6 krajinách (vo Francúzsku, Holandsku, Poľsku, Rumunsku, Srbsku a Švédsku) je zastúpenie podielu mužov a žien na zahraničných študijných aktivitách rovnomerné. Podstatným diferenciačným činiteľom skúseností vysokoškolákov so štúdiom v zahraničí je stupeň dosiahnutého vzdelania ich rodičov, pričom možno konštatovať, že v oblasti medzinárodnej mobility sú celkovo aktívnejší študenti s rodičmi s terciárnym vzdelaním ako ich rovesníci s rodičmi bez terciárneho vzdelania.

Aký je rozsah kreditov uznaných vysokoškolákom, ktorí v zahraničí absolvovali študijný pobyt? Zistilo sa, že takto získané kredity boli v priemere za všetky krajiny (aspoň čiastočne) uznané 76 % študentov. **Najvyšší podiel vysokoškolákov s uznanými kreditmi zo zahraničných študijných pobytov (viac ako 80 %) vykazujú Švajčiarsko, Fínsko, Holandsko, Island, Nemecko, Nórsko, Estónsko, Rakúsko, Dánsko, Slovensko, Litva a Poľsko.** Naopak, najnižší podiel študentov s uznanými kreditmi zo zahraničných študijných pobytov (od 50 do 60 %) majú Albánsko, Gruzínsko, Taliansko a Srbsko.

Týmto sa dostávame k otázkam spôsobov organizovania a financovania zahraničných študijných pobytov absolvovaných vysokoškolákmi. Výsledky ukazujú, že tieto pobyty boli v priemere za všetky krajiny organizované zo 63 % v rámci programov EÚ, z 19 % inými (napr. národnými alebo regionálnymi) programami a z 18 % nezávisle na programoch (graf č. 35).

Z prezentovaných údajov ďalej vyplýva, že v značnej väčšine krajín boli zahraničné študijné pobyty absolvované študentmi zorganizované predovšetkým prostredníctvom programov EÚ (napr. na Litve, v Turecku, Česku, Poľsku, na Slovensku, v Rumunsku, Slovinsku, Lotyšsku, Estónsku a Chorvátsku si prostredníctvom programov EÚ tieto pobyty zorganizovali až viac ako 3/4 vysokoškolákov). Len v Dánsku boli zahraničné študijné pobyty absolvované študentmi zorganizované najmä prostredníctvom iných (napr. národných alebo regionálnych) programov a v Gruzínsku a Nórsku nezávisle (mimo programov).

Graf č. 35 Zastúpenie programov organizujúcich zahraničné študijné pobyty absolvované študentmi (v %)

Odchýlka od pravidiel výskumu EUROSTUDENT: CH.

Odchýlka od štandardnej cieľovej skupiny EUROSTUDENT: AL, DE, IE, IT, LV, RS.

Zdroj: Hauschildt, K. (Ed.): 2018: Social and Economic Conditions of Student Life in Europe. EUROSTUDENT VI. 2016-2018. Synopsis of Indicators. Bielefeld: W. Bertelsmann Verlag, s. 229.

Pokiaľ ide o náklady na zrealizovanie zahraničných študijných pobytov vysokoškolákmi, tak v priemere za všetky krajiny ich za týmto účelom použilo 68 % finančné príspevky od rodičov/partnera, 54 % príjmy z vlastnej (súčasnej alebo predchádzajúcej) platenej práce a 52 % študentské granty z EÚ. Isteže, študenti použili na zrealizovanie svojich zahraničných študijných pobytov takisto finančné prostriedky aj z rôznych iných zdrojov (napr. pravidelné štipendium zo svojej krajiny, študentský grant alebo pôžičku z hostiteľskej krajiny,

finančné prostriedky zo súkromných alebo nevládných organizácií, atď.), avšak v podstatne nižšej miere. **Najvyšší podiel vysokoškolákov, ktorí za účelom realizácie svojich zahraničných študijných pobytov použili finančné príspevky od rodičov/partnera (prinajmenšom 3/4), vykazujú Rakúsko, Švajčiarsko, Česko, Nemecko, Francúzsko, Taliansko, Malta, Poľsko, Portugalsko, Slovensko a Turecko.** Percentuálne najviac študentov, ktorí za týmto účelom použili príjmy z vlastnej (súčasnej alebo predchádzajúcej) platenej práce (aspoň 3/4), majú Dánsko, Fínsko, Island, Holandsko a Slovinsko. Napokon **najvyšší podiel vysokoškolákov, ktorí za účelom realizácie svojich zahraničných študijných pobytov použili študentské granty EÚ (viac ako 3/4), vykazujú Česko, Slovinsko a Slovensko.**

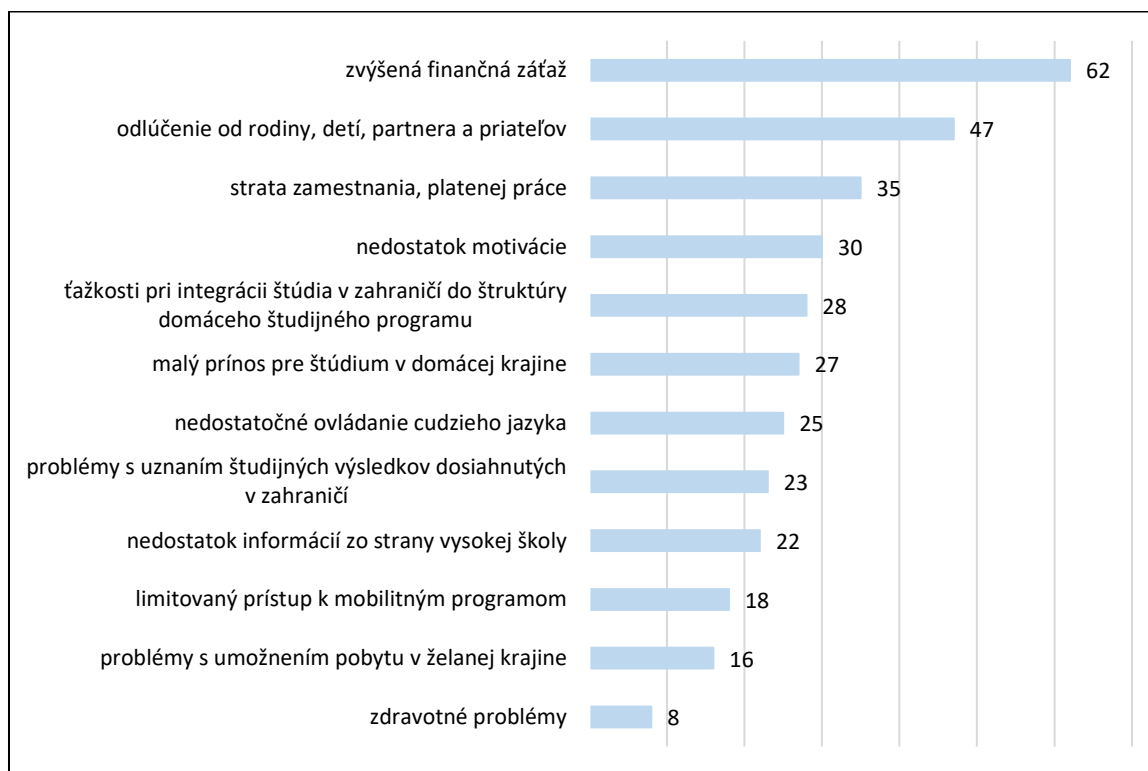
Šiesty cyklus výskumu EUROSTUDENT poskytuje taktiež odpoveď na otázku, akými sociálnymi charakteristikami sa vyznačujú študenti, ktorí študovať v zahraničí neplánujú? Zistilo sa, že títo vysokoškoláci spravidla pochádzajú z rodín s nižším stupňom dosiahnutého vzdelania, bývajú prevažne s rodičmi, počas semestra intenzívnejšie pracujú a sú finančne závislí tak na príspevkoch od rodičov, ako i na vlastnom príjme.

Teraz sa detailnejšie zameriame na príčiny, respektíve prekážky zabraňujúce študentom absolvovať zahraničný študijný pobyt (graf č. 36). V priemere za všetky krajiny platí, že o niečo viac ako 3/5 vysokoškolákov neplánujú absolvovať študijný pobyt v zahraničí z dôvodu zvýšenej záťaže (62 %), takmer 1/2 kvôli odlúčeniu od rodiny, detí, partnera a priateľov (47 %) a približne 1/3 z dôvodu straty zamestnania, platenej práce (35 %) alebo pre nedostatok motivácie (30 %); o niečo viac ako 1/4 študentov si absolvovanie zahraničného študijného pobytu spája s ťažkosťami pri integrácii štúdia v zahraničí do štruktúry domáceho študijného programu (28 %), malým prínosom pre štúdium v domácej krajine (27 %) či nedostatočným ovládaním cudzieho jazyka (25 %). Ostatné dôvody (problémy s uznaním študijných výsledkov dosiahnutých v zahraničí, nedostatok informácií zo strany vysokej školy, limitovaný prístup k mobilným programom, problémy s umožnením pobytu v želanej krajine a zdravotné problémy) označila vo vzťahu k absolvovaniu študijného pobytu v zahraničí za problematiku menej ako 1/4 vysokoškolákov.

A ako sú príčiny zabraňujúce študentom absolvovať zahraničný študijný pobyt podmienené medzinárodne? Tak zvýšenú finančnú záťaž považujú za prekážku pre absolvovanie študijného pobytu v zahraničí predovšetkým vysokoškoláci v Estónsku, Chorvátsku, na Islande, v Poľsku a Portugalsku (viac ako 70 %); strata zamestnania, platenej práce predstavuje takúto prekážku najmä pre študentov v Rakúsku, Česku, Nemecku, Estónsku,

Maďarsku, na Islande, Litve, v Lotyšsku, na Malte, v Nórsku a Poľsku (od 40 do 51 %); **ťažkosti pri integrácii štúdia v zahraničí do štruktúry domáceho študijného programu vnímajú ako prekážku osobitne vysokoškólači v Rakúsku, Česku, Nemecku, Gruzínsku, Maďarsku, Lotyšsku, na Malte, v Holandsku, Poľsku, Portugalsku, Rumunsku, Srbsku, Slovinsku a na Slovensku (od 29 do 53 %)**. Limitovaný prístup k mobility programom považujú za prekážku pre absolvovanie zahraničného študijného pobytu hlavne študenti v Albánsku, Nemecku, Gruzínsku, Poľsku a Portugalsku (od 26 do 49 %). Problémy s umožnením pobytu v želanej krajine predstavujú takúto prekážku obzvlášť pre vysokoškólačov v Albánsku, Gruzínsku, Poľsku, Portugalsku a Srbsku (od 26 do 43 %).

Graf č. 36 Hodnotenie rozličných prekážok za účelom absolvovania zahraničného študijného pobytu (priemerné hodnoty za všetky krajiny v %)

Neposkytnuté údaje: FR; problémy s umožnením pobytu v želanej krajine: AT, DE; limitovaný prístup k mobility programom: AT, CH, IE; moje zdravotné problémy: AT, CH, DE; strata zamestnania, platenej práce, nedostatok motivácie, ťažkosti pri integrácii štúdia v zahraničí do štruktúry môjho domáceho študijného programu: IE.

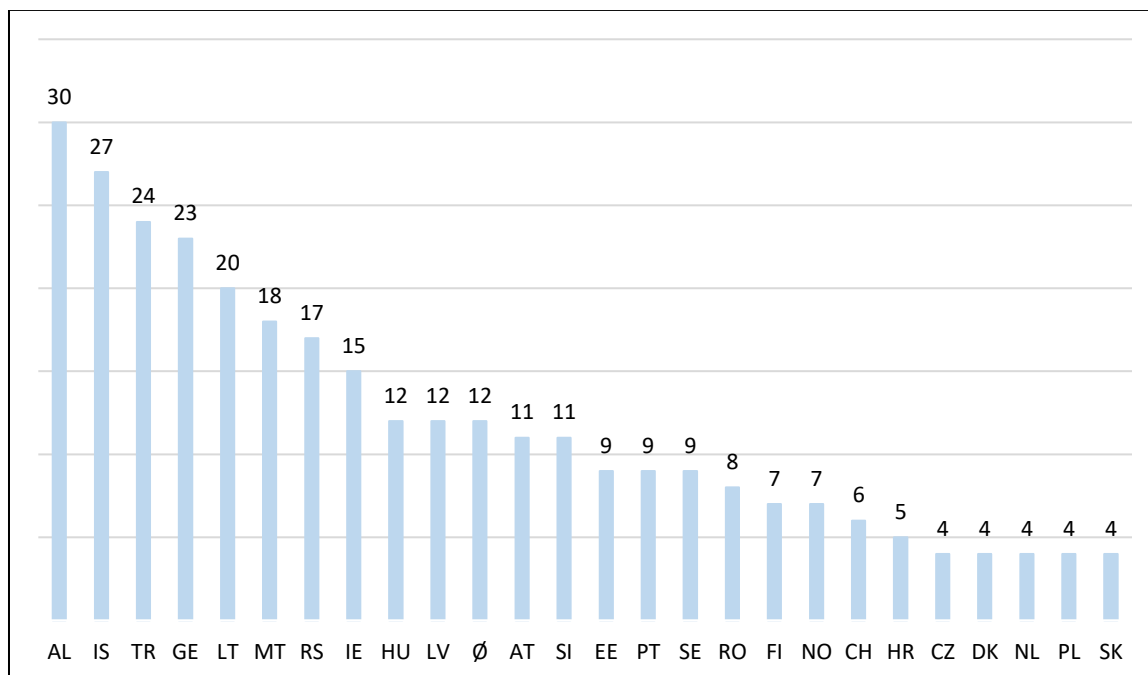
Odchýlka od pravidiel výskumu EUROSTUDENT: AT, CH, IT.

Odchýlka od štandardnej cieľovej skupiny EUROSTUDENT: AL, DE, IE, IT, LV, RS.

Zdroj: Hauschildt, K. (Ed.): 2018: Social and Economic Conditions of Student Life in Europe. EUROSTUDENT VI. 2016-2018. Synopsis of Indicators. Bielefeld: W. Bertelsmann Verlag, s. 234.

Nakoniec sa ešte sústreďíme na plány študentov bakalárskych študijných programov týkajúce sa štúdiá na vysokej škole v zahraničí. Záujem o takéto štúdium prejavilo v priemere za všetky krajiny 12 % vysokoškolákov (graf č. 37). Najvyšší podiel študentov s plánmi študovať na vysokej škole v zahraničí po skončení aktuálneho bakalárskeho študijného programu (viac ako 24 %) vykazujú Albánsko, Island a Turecko. **Naopak, najnižší podiel vysokoškolákov s ambíciou študovať na vysokej škole v zahraničí (nanajvýš 5 %) majú Chorvátsko, Česko, Dánsko, Holandsko, Poľsko a Slovensko.** Podstatným diferenciačným činiteľom záujmu študentov bakalárskych študijných programov o štúdium v zahraničí je stupeň dosiahnutého vzdelania ich rodičov, pričom záujem o takéto štúdium prejavil v priemere za všetky krajiny vyšší podiel študentov s rodičmi s terciárnym vzdelaním ako študentov s rodičmi bez terciárneho vzdelania.

Graf č. 37 Podiel študentov bakalárskych študijných programov plánujúcich pokračovať v štúdiu na vysokej škole v zahraničí (v %)

Neposkytnuté údaje: DE, FR, IT.

Odchýlka od štandardnej cieľovej skupiny EUROSTUDENT: AL, DE, IE, IT, LV, RS.

Zdroj: Hauschildt, K. (Ed.): 2018: Social and Economic Conditions of Student Life in Europe. EUROSTUDENT VI. 2016-2018. Synopsis of Indicators. Bielefeld: W. Bertelsmann Verlag, s. 235.

4. Zhrnutie hlavných zistení

Sociálno-demografická charakteristika študentov

Z hľadiska veku má v takmer všetkých krajinách väčšina vysokoškolákov menej ako 25 rokov. Najstaršie populácie študentov s priemerným vekom vyšším ako 28 rokov majú Island, Fínsko a Švédsko. Naopak, **najmladšie populácie vysokoškolákov s priemerným vekom od 22 do 23,5 roka majú Slovensko, Srbsko, Francúzsko, Albánsko a Gruzínsko. Podľa pohlavia sú populácie študentov v značnej väčšine krajín Európy (vrátane Slovenska) tvorené predovšetkým ženami**, pričom výrazne viac žien ako mužov študuje na vysokých školách najmä v Estónsku, na Islande, Litve, v Nórsku a Švédsku. Prinajmenšom jedno dieťa má v 2/3 krajín do 10 % vysokoškolákov. Najvyšší podiel študentov, ktorí sú zároveň rodičmi (od 15 do 33 %) vykazujú Island, Nórsko, Estónsko, Fínsko, Švédsko a Lotyšsko, zatiaľ čo percentuálne najmenej takýchto vysokoškolákov (pod 5 %) majú Srbsko, Francúzsko a Taliansko. **Na Slovensku má aspoň jedno dieťa o niečo menej ako 1/10 študentov.** Najvyšší podiel vysokoškolákov pochádzajúcich zo zahraničia, ktorí v zahraničí aj absolvovali strednú školu (prinajmenšom 12 %), vykazujú Švajčiarsko, Švédsko, Írsko, Francúzsko, Rakúsko a Fínsko. Percentuálne najviac študentov pochádzajúcich zo zahraničia, ktorí absolvovali strednú školu v krajine, kde práve študujú (aspoň 5 %), majú zase Švajčiarsko, Švédsko, Írsko, Chorvátsko, Dánsko a Nemecko. Naopak, **najnižší podiel vysokoškolákov pochádzajúcich zo zahraničia (menej ako 2 %) vykazujú Turecko, Slovensko, Albánsko a Poľsko.** Podiel študentov so zdravotným postihnutím sa v jednotlivých krajinách pohybuje od menej ako 10 % vo Francúzsku, Gruzínsku, Rumunsku, Albánsku a Srbsku po viac ako 25 % na Islande, v Holandsku a Švédsku. **Na Slovensku má zdravotné postihnutie 13 % vysokoškolákov.**

Sociálny status rodičov študentov

Pomerne výrazné rozdiely existujú v stupni dosiahnutého vzdelania rodičov študentov. Podiel vysokoškolákov s rodičmi bez terciárneho vzdelania sa v jednotlivých krajinách pohybuje od 1/4 do 3/4, pričom **najvyšší podiel týchto študentov (viac ako 60 %) vykazujú Turecko, Albánsko, Taliansko, Slovinsko, Portugalsko, Rakúsko, Malta, Rumunsko, Slovensko a Poľsko.** Naopak, percentuálne najmenej vysokoškolákov s rodičmi bez terciárneho vzdelania (menej ako 40 %) majú Dánsko, Nórsko, Gruzínsko a Nemecko. **Finančnú situáciu rodiny majú študenti tendenciu vo väčšine krajín považovať za priemernú, pričom najvyšší podiel (prinajmenšom 55 %) ich ju takto zhodnotil**

v Rumunsku, na Slovensku, Litve a v Nórsku. Percentuálne najviac vysokoškolákov, ktorí zhodnotili ekonomickú situáciu svojej domácnosti v porovnaní s inými domácnosťami pozitívne (aspoň 48 %), sa vyskytuje v Holandsku, Švédsku a Albánsku. Naopak, najvyšší podiel študentov, ktorí zhodnotili ekonomickú situáciu svojej domácnosti v porovnaní s inými domácnosťami negatívne (prinajmenšom 25 %), sa nachádza v Turecku, Írsku, Chorvátsku, Nemecku a Rumunsku.

Situácia študentov pred nástupom na vysokú školu

Značnú väčšinu vysokoškolákov (prakticky) vo všetkých krajinách charakterizuje priamy nástup na vysokú školu (t.j. do 2 rokov od skončenia strednej školy). Takáto forma nástupu na vysokú školu je v najvyššej miere typická pre študentov v Taliansku, Slovinsku, Francúzsku a Gruzínsku (viac ako 93 %). Oneskorený nástup na vysokú školu (t.j. po 2 rokoch od skončenia strednej školy) je v najvyššej miere zase príznačný pre vysokoškolákov vo Švédsku, Fínsku a na Islande (menej ako 73 %). **Na Slovensku nastúpilo na vysokú školu 84 % študentov priamo a 16 % oneskorene.** Pracovné skúsenosti pred nástupom na vysokú školu získalo percentuálne najviac vysokoškolákov (prinajmenšom 86 %) na Islande a v Nórsku, pričom najvyšší podiel študentov pracujúcich bez prerušenia najmenej 1 rok a najmenej 20 hodín týždenne (aspoň 35 %) vykazujú Island, Dánsko, Fínsko, Nórsko, a Švédsko a najvyšší podiel vysokoškolákov pracujúcich menej ako 1 rok (od 36 do 41 %) majú Estónsko, Lotyšsko, Poľsko, Slovensko, Slovinsko a Francúzsko. Percentuálne najmenej študentov počas tohto obdobia pracovalo (od 21 do 26 %) v Gruzínsku, Taliansku a Srbsku. **Na Slovensku získali pracovné skúsenosti pred nástupom na vysokú školu približne 3/5 vysokoškolákov, pričom 1/5 pracovala pravidelne (t.j. bez prerušenia najmenej 1 rok a najmenej 20 hodín týždenne) a 2/5 príležitostne (t.j. menej ako 1 rok).** V takmer všetkých krajinách sa študenti magisterských študijných programov vyznačujú opätovným nástupom na vysokú školu už do 1 roka po absolvovaní bakalárskeho študijného programu. Výnimkami sú len Nórsko, Island, Írsko a Turecko, kde nastúpila väčšina študentov magisterských študijných programov opätovne na vysokú školu neskôr. **Najvyšší podiel študentov magisterských študijných programov, ktorí sa rozhodli pokračovať vo vysokoškolskom štúdiu do 1 roka po absolvovaní bakalárskeho študijného programu (viac ako 90 %), vykazujú Slovensko a Taliansko.** Väčšina študentov bakalárskych študijných programov plánuje v takmer všetkých krajinách pokračovať v štúdiu na vysokej škole ďalej aj v magisterskom študijnom programe. **Najvyšší podiel týchto vysokoškolákov plánuje pokračovať vo vysokoškolskom štúdiu do roka po absolvovaní súčasného programu (viac ako 65 %) v Rakúsku, na Slovensku,**

v Rumunsku, Chorvátsku, Poľsku a Česku. V Albánsku, na Islande, v Nórsku, na Malte a v Írsku zase plánuje percentuálne najviac študentov bakalárskych študijných programov (prinajmenšom 20 %) pokračovať v štúdiu na vysokej škole neskôr. Najvyšší podiel študentov bakalárskych študijných programov s úmyslom nepokračovať v ďalšom štúdiu na vysokej škole (od 15 do 20 %) vykazujú Taliansko, Dánsko, Švajčiarsko, Holandsko, Švédsko a Litva.

Študenti podľa študijných programov, formy štúdia a skupín študijných odborov

Z hľadiska študijných programov sú populácie vysokoškolákov v takmer všetkých krajinách (s výnimkou Švédska a Francúzska) tvorené predovšetkým bakalármi. Najvyšší podiel študentov bakalárskych študijných programov (aspoň 3/4) majú Holandsko, Gruzínsko, Srbsko, Írsko a Litva, kým percentuálne najviac študentov magisterských študijných programov (prinajmenšom 1/4) vykazujú Švajčiarsko, Fínsko, Poľsko, Česko, Malta, Slovensko, Nórsko, Lotyšsko a Francúzska. **Na Slovensku je populácia vysokoškolákov tvorená z približne 3/5 študentmi bakalárskych študijných programov a z 2/5 študentmi magisterských študijných programov.** Podiel študentov externej formy štúdia predstavuje v priemere za všetky krajiny 17 %. Najvyšší podiel externistov (viac ako 1/4) vykazujú Poľsko, Švédsko, Maďarsko a Chorvátsko, zatiaľ čo percentuálne najmenej ich (menej ako 10 %) majú Holandsko, Rumunsko, Estónsko, Island a Nemecko. **Na Slovensku študuje v externej forme štúdia 22 % vysokoškolákov.** Podiel študentov, ktorí mali prerušené štúdium po dobu aspoň dvoch po sebe nasledujúcich semestrov sa v jednotlivých krajinách pohybuje od 2 do 15 %. **Kým v Chorvátsku, Estónsku, Turecku a Albánsku malo prerušené štúdium od 10 do 15 % vysokoškolákov, v Nemecku, Gruzínsku a na Slovensku to boli nanajvýš 4 %.** Spomedzi príčin, pre ktoré mali študenti prerušené štúdium, vystupujú do popredia osobitne nedostatok motivácie, ďalej finančné a napokon pracovné dôvody. Z hodnotení spokojnosti s jednotlivými aspektmi štúdia vyplynulo, že v priemere za všetky krajiny vysokoškoláci vyjadrili najväčšiu spokojnosť s kvalitou výučby (65 %), za ktorou nasledovali študijné podmienky (64 %), organizácia štúdia a rozvrh hodín (55 %). **Na Slovensku deklarovalo 65 % študentov spokojnosť s kvalitou výučby, 61 % so študijnými podmienkami a 56 % s organizáciou štúdia a rozvrhom hodín.**

Čas venovaný vzdelávania a strávený v zamestnaní

Súhrnný rozsah času, počas ktorého sa vysokoškoláci v typickom týždni počas semestra vzdelávajú alebo pracujú, sa v jednotlivých krajinách pohybuje v rozmedzí od menej ako 40 hodín vo Švédsku a Turecku po viac ako 50 hodín na Islande, Malte, v Poľsku, Estónsku,

Lotyšsku a Slovinsku. Na vyučovaní i osobným štúdiom strávia študenti v typickom týždni počas semestra v priemere za všetky krajiny zhodne po 17 hodín. Na vyučovaní trávajú najviac času vysokoškooláci v Poľsku, Lotyšsku, Slovinsku, Maďarsku, Česku, Gruzínsku, na Litve, v Portugalsku, na Slovensku, v Rumunsku, Írsku, Švajčiarsku, Albánsku, Francúzsku a Turecku. Osobným štúdiom trávajú najviac času zase študenti na Islande, Malte, v Taliansku, Fínsku, Nórsku, Rakúsku, Srbsku a Švédsku. Platenou prácou strávia vysokoškooláci v typickom týždni počas semestra v priemere za všetky krajiny 12 hodín, pričom najintenzívnejšie pracujú študenti na Islande, v Poľsku, Estónsku, Lotyšsku, Maďarsku a Česku. **Na Slovensku strávia vysokoškooláci v typickom týždni počas semestra priemerne 18 hodín na vyučovaní, 15 hodín osobným štúdiom a 14 hodín v platenej práci. V priemere za všetky krajiny sa preukázalo, že čím viac hodín trávajú vysokoškooláci v platenej práci, tým menej hodín sa venujú vzdelávaniu.** Potrebu zvýšenia množstva času na osobné štúdium deklarovalo v jednotlivých krajinách od 34 do 60 % študentov. Najvyšší podiel týchto vysokoškoolákov (prinajmenšom 1/2) vykazujú Maďarsko, Malta a Rumunsko. **Na Slovensku vyjadrilo záujem o zvýšenie množstva času na osobné štúdium 41 % študentov.**

Zamestnanie

Platenú prácu počas semestra vykonáva v priemere za všetky krajiny o niečo viac ako 1/2 vysokoškoolákov, pričom približne 1/3 z nich pracuje pravidelne a 1/5 príležitostne. Zvyšná necelá 1/2 študentov počas tohto obdobia nepracuje. Najvyšší podiel vysokoškoolákov (pravidelne alebo príležitostne) pracujúcich počas semestra (viac ako 70 %) vykazujú Nemecko, Česko a Holandsko. Percentuálne najviac študentov, ktorí počas tohto obdobia pracujú pravidelne (viac ako 49 %), majú Nemecko, Estónsko, Česko, Island a Lotyšsko. Percentuálne najviac vysokoškoolákov, ktorí počas tohto obdobia pracujú príležitostne (viac ako 25 %), majú zase Holandsko, Nórsko, Dánsko a Slovinsko. **Na Slovensku pracujú približne 2/5 študentov počas celého semestra, 1/5 vysokoškoolákov pracuje príležitostne a 2/5 ich nepracujú vôbec. Najvyšší podiel študentov pracujúcich len počas prázdnin (napr. v lete) vykazujú Slovensko, Fínsko, Švédsko, Chorvátsko a Francúzsko (približne 1/4).** V priemere za všetky krajiny sa približne 2/3 pracujúcich vysokoškoolákov považujú primárne za študentov a 1/3 za pracujúcich. Percentuálne najviac vysokoškoolákov, ktorí sa vnímajú skôr ako študenti než pracujúci (prinajmenšom 75 %), majú Dánsko, Holandsko, Švajčiarsko, Írsko a Island. Naopak, percentuálne najviac vysokoškoolákov, ktorí sa vnímajú skôr ako pracujúci než študenti (aspoň 52 %), majú zase Maďarsko, Rumunsko, Estónsko a Portugalsko. **Na Slovensku sa približne 2/3 pracujúcich vysokoškoolákov považujú primárne za študentov**

a 1/3 za pracujúcich. Z dôvodu získania skúseností na trhu práce pracuje v jednotlivých krajinách približne od 2/5 po 3/4 vysokoškolákov. Najvyšší podiel študentov pracujúcich z dôvodu získania skúseností na trhu práce (prinajmenšom 70 %) vykazujú Francúzsko, Fínsko a Estónsko, zatiaľ čo najnižší podiel vysokoškolákov (nanajvýš 50 %) z tohto dôvodu pracuje v Nórsku, Maďarsku, Rakúsku, Srbsku a na Islande. **Na Slovensku pracuje z dôvodu získania skúseností na trhu práce 63 % študentov.** Z dôvodu získania finančných prostriedkov na štúdium pracuje v jednotlivých krajinách približne od 1/3 po 3/4 vysokoškolákov. Percentuálne najviac študentov pracujúcich z dôvodu získania finančných prostriedkov na štúdium (aspoň 62 %) majú Nórsko, Island, Fínsko, Írsko, Portugalsko a Malta, kým najnižší podiel vysokoškolákov (nanajvýš 40 %) z tohto dôvodu pracuje v Srbsku, na Litve, v Lotyšsku, Česku, Holandsku, Švédsku a Taliansku. **Na Slovensku pracuje z dôvodu získania finančných prostriedkov na štúdium 42 % študentov.** Medián výšky príjmov vysokoškolákov z vlastnej pravidelne vykonávanej platenej práce predstavuje za všetky krajiny 326 PPS za mesiac, pričom tieto finančné prostriedky tvoria o niečo viac ako 1/3 z ich celkových mesačných príjmov. Najvyššie príjmy zo zamestnania (prinajmenšom 500 PPS za mesiac) vykazujú študenti v Estónsku, Poľsku, Rumunsku, Lotyšsku, Švajčiarsku a Portugalsku. Naopak, najnižšie príjmy zo zamestnania (nanajvýš 182 PPS za mesiac) majú vysokoškoláci vo Francúzsku, Chorvátsku a Srbsku. **Na Slovensku predstavujú príjmy študentov z vlastnej pravidelne vykonávanej platenej práce 300 PPS za mesiac a tvoria 37 % z ich celkových mesačných príjmov.** Prácu, ktorá bezprostredne súvisí so študijným odborom má v priemere za všetky krajiny 45 % vysokoškolákov. **Na Slovensku takúto prácu počas semestra vykonáva 34 % študentov.**

Príjmy

Existenciu finančných problémov deklarovalo v priemere za všetky krajiny 26 % vysokoškolákov. Najvyšší podiel študentov s finančnými problémami (viac ako 34 %) vykazujú Gruzínsko, Albánsko, Slovinsko, Poľsko, Island a Írsko, zatiaľ čo percentuálne najmenej týchto vysokoškolákov (nanajvýš 17 %) majú Česko, Švajčiarsko a Holandsko. **Na Slovensku deklarovalo existenciu finančných problémov 18 % študentov.** Medián výšky celkových mesačných príjmov vysokoškolákov predstavuje za všetky krajiny 861 PPS. Najvyššie celkové mesačné príjmy (od 1 126 do 1 245 PPS) vykazujú študenti na Islande, vo Švajčiarsku a Holandsku, kým najnižšie príjmy (od 606 do 637 PPS) majú vysokoškoláci vo Francúzsku, Slovinsku a Chorvátsku. **Na Slovensku má medián výšky celkových mesačných príjmov študentov hodnotu 646 PPS.** Je potrebné podotknúť, že i keď sú rozdiely vo výške

celkových mesačných príjmov vysokoškolákov pomerne výrazné, možno ich do značnej miery vysvetliť sociálno-demografickým zložením populácií študentov v jednotlivých krajinách – osobitne vekom. Relatívne dramatické rozdiely existujú i v štruktúre celkových mesačných príjmov vysokoškolákov. **Tak v Srbsku, Gruzínsku, Portugalsku, Chorvátsku, Rumunsku, Írsku, Turecku, na Slovensku, Litve, v Nemecku, Česku, Francúzsku, Maďarsku, Lotyšsku a Poľsku tvoria hlavný zdroj príjmov študentov finančné príspevky od rodičov/partnera.** Vo Švajčiarsku, Slovinsku, Estónsku, na Malte, Islande, v Rakúsku, Fínsku a Nórsku predstavujú základnú zložku príjmov vysokoškolákov peniaze zarobené vo vlastnej platenej práci. V Holandsku, Dánsku a Švédsku tvoria zase hlavný zdroj príjmov študentov finančné prostriedky z verejných zdrojov. Získané poznatky o príjmoch vysokoškolákov naznačujú, že v Európe existujú dva autonómne systémy ich financovania. **Prvý spôsob je založený na značne vysokých finančných príspevkoch od rodičov/partnera a je charakteristický pre študentov v Gruzínsku, Srbsku, na Litve, Slovensku, Chorvátsku a Portugalsku.** V druhom systéme zohráva fundamentálnu úlohu štát; tento spôsob je typický pre vysokoškolákov v Holandsku, Švédsku, Nórsku a Dánsku.

Výdavky

Celkové mesačné výdavky vysokoškolákov sú v priemere za všetky krajiny tvorené z 89 % nákladmi na živobytie a z 11 % nákladmi na štúdium. Najvyšší podiel nákladov na živobytie (prinajmenšom 95 %) vykazujú študenti vo Fínsku, Švédsku, Dánsku, Estónsku a Nemecku. Percentuálne najvyššie náklady na štúdium majú zase vysokoškoláci v Holandsku (20 %) a predovšetkým v Írsku (35 %). **Na Slovensku pozostávajú celkové mesačné výdavky študentov z 89 % z nákladov na živobytie a z 11 % z nákladov na štúdium. Hlavnými položkami nákladov vysokoškolákov na živobytie sú vo väčšine krajín (vrátane Slovenska) bývanie, strava a komunikácia. Hlavnú položku nákladov študentov na štúdium predstavuje v takmer všetkých krajinách (vrátane Slovenska) školné.** Celkové mesačné výdavky vysokoškolákov sú v priemere za všetky krajiny hradené z 2/3 študentmi osobne a z 1/3 inými osobami. Najvyšší podiel výdavkov hradených vysokoškolákmi osobne (aspoň 4/5) vykazujú Nórsko, Fínsko, Švédsko, Dánsko a Rakúsko. Percentuálne najviac výdavkov hradených niekým iným (prinajmenšom 1/2) majú zase Chorvátsko, Portugalsko, Gruzínsko, Írsko a Srbsko. **Na Slovensku sú celkové mesačné výdavky študentov hradené z 3/5 vysokoškolákmi osobne a 2/5 inými osobami.**

Spôsoby bývania

Najvyšší podiel študentov bývajúcich počas semestra s rodičmi (od 51 do 73 %) vykazujú Malta, Taliansko, Gruzínsko, Albánsko a Chorvátsko. Percentuálne najviac vysokoškolákov bývajúcich s partnerom/partnerkou a/alebo dieťaťom/deťmi (od 30 do 41 %) majú Švédsko, Nórsko, Dánsko, Fínsko, Lotyšsko, Island, Estónsko a Rakúsko. Najvyšší podiel študentov bývajúcich v zdieľanej domácnosti s inou osobou/inými osobami (od 20 do 29 %) vykazujú Nemecko, Taliansko, Portugalsko, Švajčiarsko, Poľsko, Írsko, Rakúsko, Nórsko a Dánsko. Percentuálne najviac vysokoškolákov bývajúcich v študentskom internáte (od 25 do 41 %) majú Slovensko, Holandsko, Rumunsko, Litva, Turecko, Švédsko a Fínsko. Bývanie osamote je charakteristické predovšetkým pre študentov vo Francúzsku (25 %) a Fínsku (21 %). **Na Slovensku býva počas semestra 45 % vysokoškolákov s rodičmi, 29 % v študentskom internáte, 15 % s partnerom/partnerkou a/alebo dieťaťom/deťmi, 7 % s inou osobou/inými osobami a 4 % osamote.** Študenti bývajúci počas semestra v študentských internátoch sú so svojim ubytovaním vo všeobecnosti spokojní z hľadiska polohy a času potrebného na dopravenie sa na vysokú školu, avšak menej spokojní s cenou za bývanie a najmä s celkovými podmienkami týchto budov. **Na Slovensku deklarovalo 81 % vysokoškolákov spokojnosť s polohou, 73 % s cenou, 68 % s časom potrebným na dopravenie sa na vysokú školu a 44 % s celkovými podmienkami.**

Medzinárodná mobilita

Lubovoľnú skúsenosť so štúdiom v zahraničí má v priemere za všetky krajiny približne 1/5 študentov. Najvyšší podiel vysokoškolákov so skúsenosťami so zahraničným štúdiom (viac ako 20 %) vykazujú Nórsko, Dánsko, Slovinsko, Francúzsko, Fínsko, Holandsko, Malta, Rakúsko, Švédsko, Estónsko, Island, Litva, Srbsko, Lotyšsko a Nemecko. Naopak, **percentuálne najviac študentov bez skúseností so zahraničným štúdiom (viac ako 85 %) majú Slovensko, Chorvátsko, Maďarsko, Poľsko, Gruzínsko, Portugalsko a Albánsko.** Hlavnú zložku medzinárodnej mobility vysokoškolákov tvorí v značnej väčšine krajín iný typ študijnej aktivity (zahŕňajúci napr. jazykový kurz alebo letnú školu), za ktorým nasledujú študijný pobyt a stáž/pracovný pobyt. Najvyšší podiel študentov so skúsenosťami so študijným pobytom v zahraničí (viac ako 9 %) vykazujú Nemecko, Dánsko, Fínsko, Island, Nórsko a Švédsko. Percentuálne najviac vysokoškolákov so skúsenosťami so stážou/pracovným pobytom (viac ako 7 %) majú zase Rakúsko, Francúzsko a Litva. **Na Slovensku absolvovali zahraničný študijný pobyt 4 % študentov, stáž/pracovný pobyt 3 % vysokoškolákov**

a skúsenosti na inom type zahraničnej študijnej aktivity ich získalo 7 %. Kredity získané na zahraničných študijných pobytoch boli v priemere za všetky krajiny uznané 76 % študentov. **Najvyšší podiel vysokoškolákov s uznanými kreditmi získanými na zahraničných študijných pobytoch (viac ako 80 %) vykazujú Švajčiarsko, Fínsko, Holandsko, Island, Nemecko, Nórsko, Estónsko, Rakúsko, Dánsko, Slovensko, Litva a Poľsko.** Zahraničné študijné pobyty študentov boli v priemere za všetky krajiny organizované až zo 63 % v rámci programov EÚ, z 19 % inými (napr. národnými alebo lokálnymi) programami a z 18 % nezávisle na programoch. **Percentuálne najviac vysokoškolákov, ktorí mali svoj zahraničný študijný pobyt zorganizovaný prostredníctvom programov EÚ (viac ako 3/4), majú Litva, Turecko, Česko, Poľsko, Slovensko, Rumunsko, Slovinsko, Lotyšsko, Estónsko a Chorvátsko.** Študenti použili na zrealizovanie svojich zahraničných študijných pobytov finančné prostriedky z rozličných zdrojov, pričom v priemere za všetky krajiny ich 68 % za týmto účelom použilo finančné príspevky od rodičov/partnera, 54 % príjmy z vlastnej platenej práce a 52 % študentské granty z EÚ. **Najvyšší podiel vysokoškolákov, ktorí na zrealizovanie svojich zahraničných pobytov použili finančné príspevky od rodičov/partnera (prinajmenšom 3/4), vykazujú Rakúsko, Švajčiarsko, Česko, Nemecko, Francúzsko, Taliansko, Malta, Poľsko, Portugalsko, Slovensko a Turecko.** Percentuálne najviac študentov, ktorí za týmto účelom použili príjmy z vlastnej platenej práce (aspoň 3/4) majú Dánsko, Fínsko, Island, Holandsko a Slovinsko. Napokon **najvyšší podiel vysokoškolákov, ktorí na zrealizovanie svojich zahraničných pobytov použili študentské granty z EÚ (prinajmenšom 3/4) vykazujú Česko, Slovinsko a Slovensko.** Analýza príčin, respektíve prekážok zabráňujúcich študentom absolvovať zahraničný študijný pobyt preukázala, že (v priemere za všetky krajiny) o niečo viac ako 3/5 vysokoškolákov neplánujú absolvovať študijný pobyt v zahraničí z dôvodu zvýšenej záťaže, takmer 1/2 kvôli odlúčeniu od rodiny, detí, partnera a priateľov a približne 1/3 z dôvodu straty zamestnania, platenej práce alebo pre nedostatok motivácie. O niečo viac ako 1/4 študentov si absolvovanie zahraničného študijného pobytu spája s ťažkosťami pri integrácii štúdia v zahraničí do štruktúry domáceho študijného programu, malým prínosom pre štúdium v domácej krajine či nedostatočným ovládaním cudzieho jazyka. Záujem o štúdium na vysokej škole v zahraničí prejavilo v priemere za všetky krajiny 12 % študentov bakalárskych študijných programov. Najvyšší podiel týchto študentov plánujúcich študovať na vysokej škole v zahraničí (viac ako 24 %) vykazujú Albánsko, Island a Turecko. Naopak, **percentuálne najmenej študentov bakalárskych študijných programov s plánmi študovať na vysokej škole v zahraničí (nanajvýš 5 %) majú Chorvátsko, Česko, Dánsko, Holandsko, Poľsko a Slovensko.**

Názov výstupu: **Sociálno-ekonomické podmienky života študentov vysokých škôl v Európe so zreteľom na výsledky za Slovensko**

Záverečná správa z výskumu EUROSTUDENT VI. (2016-2018)

Komparatívna analýza

Zodpovedný riešiteľ: Mgr. Roman Kollár, PhD.

Riešiteľský tím: Mgr. František Blanár

Mgr. Martin Vančo (do februára 2017)

RNDr. Margita Kováčová (do júna 2016)

Počet strán: 66

Materiál neprešiel jazykovou úpravou